DPN 6913

Title : नामसंगीति टीका / NĀMASAṂGĪTI ṬĪKĀ

Run. No. 7638 Cat. No. Micro. No.

Subject Commentary Religion : Hindu / Bauddha ✓

Language : Skt. / New. / Nep. / Skt.- New. / Maith.- New. / New.- Nep. /

Size in cms. 19·0 × 33·6 Folios Lines (in a page) 9

Compl. / Incompl. Chapt. / act /

Author / translator Scribe / donor

Date: NS / SS / VS / KS Ruler / place

Script : New. / Dev. / Bhuj. / Ran. / Illus. :

Material : palmleaf / paper / thyasaphu / one side yellow

Condition : fine / damaged by worms, rats, water / σ

Beginning, colophon, post-colophon :

Beg. ॐ नमो बुद्धाय ॥ ॥आर्य मञ्जुश्रियं नत्वा ज्ञानेन्दुं त्र्यध्व तायिनां ॥
तथास्य नाम संगीतिं गम्भीरोदार धर्मिणाम् ॥ ॥ P.T.O.

Col. आर्य नामसङ्गीति टीकायां नाम मन्त्रार्थावलोकिन्यो मुपसंहाराधिकारश्च तुर्दशः समाप्तः ॥

फोलिओ संख्या मदुगु १३ पाः अप्पो ङु ।

नामसंगीति टीका

ॐ नमो बुद्धाय ॥ आर्यमञ्जुश्रियं नत्वा ज्ञानदं प्रभुमायिनीं । कथयामि नामसंग्रहं श्रीमदाद्यधर्मिणीं ॥
यागवर्योक्तियाकर्तुं कथयाम्यभिधानया । सुगतिधर्मयितुं विलोक्यान्यनिबन्धनं ॥ ज्ञानकरुणाभिवृद्ध
यरक्षोत्तकारम कथयविज्ञानवादमखिलं कथमध्यमकरुणयत् ॥ लोकिककथमाकुं गुरुयर्वक्रमा
गकं । उपदम्भरसंस्मृत्य प्रार्थितनमयाधुना । व्याख्यानं क्रियकस्यागमीयादाववकुं सत्वानां
मन्दबुद्धीनां कबुद्धाईधवकसा । अथेदानीमस्यानामसंग्रहं । भवीयव्यवस्थायनमहिधीयकं । कथ
थाअध्यमधाय्यभिववनं । षट्कलावलोकनं । मायाजालातिमध्याधिक्रमः ॥ वाधिचिकुं श्रीवज्रसत्व
द्वावधाशुविशुद्धधर्मधाउज्ञानं महावैरोचनस्वरूपवना । आदर्शज्ञानमक्षोभ्यद्वावधाय्यम
वज्रधा ज्ञानमभिनारुमखवना । समताज्ञानं रत्नसंभवयधाकृत्यानुष्ठानमाघसिद्धिस्वरू
पवनायक्रकथागकमुखनज्ञानस्तुतिः ॥ ॐ यसंहारस्वभिं । जनमंसा । मकुविन्यासः । ॐ यसंहारस्व

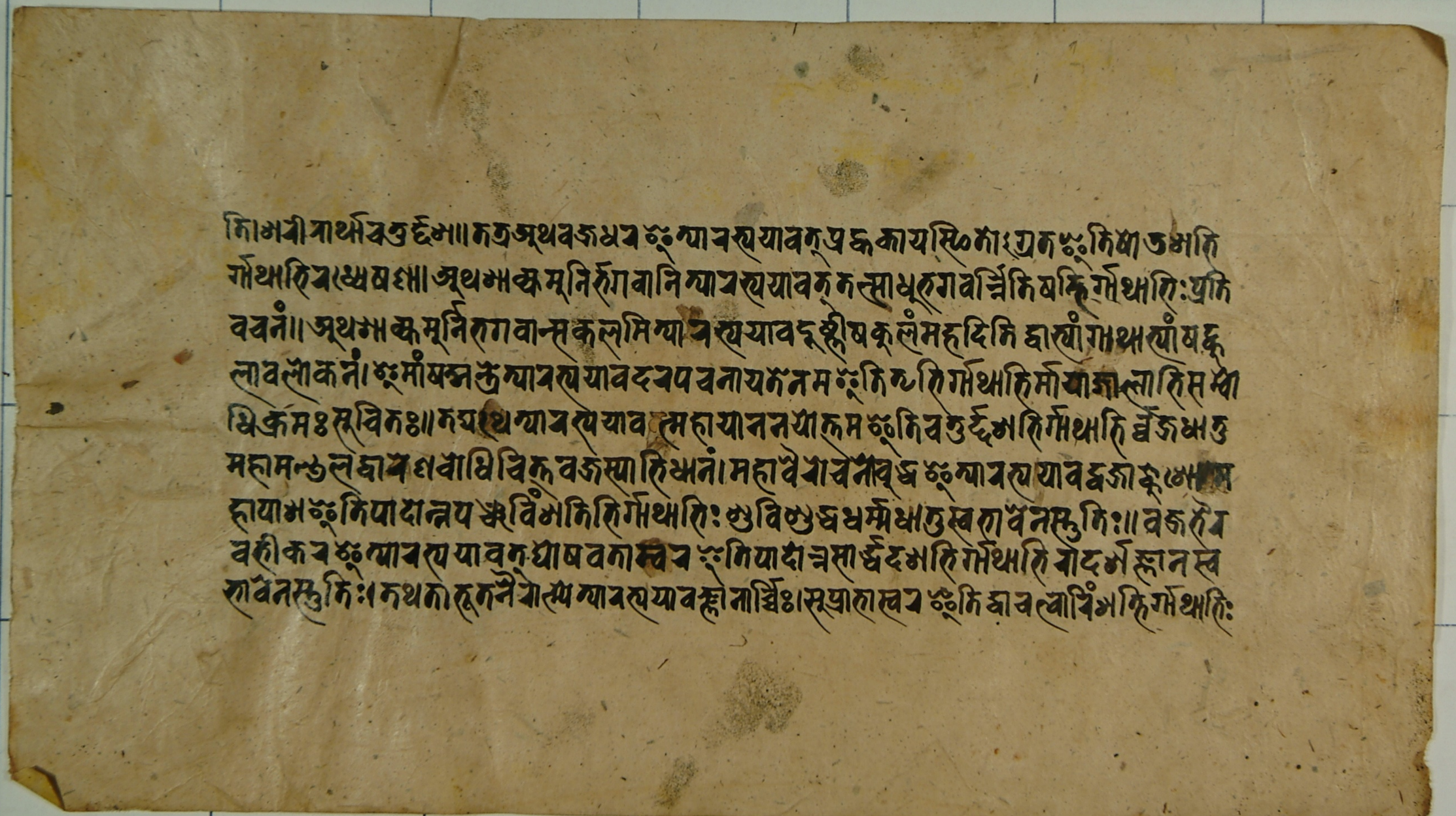

मिामवीवार्थवतुर्द्दमा॥ मत्रअथवजमव ॐ ग्यावस्यायावत्प्रकृकायस्थिमांरग्रम ॐ मिधातुमाति
र्गोथाहिवस्यवहा॥ अथमाकमूनिरोगावानि ग्यावस्यायावत्मत्साधूरगवर्त्रिमिवक्रिर्गोथाहिः प्रति
ववनं॥ अथमाकमूनिरगावान्सकलमिग्यावस्यायावद्दूर्वीषकूलंमहदिमि द्वार्यांगाथास्यांषकू
लावलोकनं॥ ॐ मांषमकुग्यावस्यायावदवपवनायमनम ॐ मिरुहिर्गोथाहिर्मोयाज्ञालाहिसम्यो
धिक्रमःसविरुः॥ मयथ्यावस्यायावत्महायाननयाकुम ॐ मिवतुर्द्दमहिर्गोथाहिर्व्वजधातु
महामन्डलद्वावधवाधिविरुवजस्याहिधनं॥ महावैरावनंवुद्ध ॐ ग्यावस्यायावद्वज्राकुलाम
हायाम ॐ मिपादान्नय ॐ विंमहिहिर्गोथाहिः शुविशुद्धधर्म्मधातुस्वभावनस्तुहिः॥ वजरत्न
वहीकव ॐ ग्यावस्यायावत्घोषवतास्वव ॐ मिपादान्नसार्द्धदमहिर्गोथाहिवादर्मस्नानस्व
भावनस्तुहिः॥ मथकाहूमनैवास्य ग्यावस्यायावस्नोनार्द्धिः॥ सूप्राहास्वव ॐ मिद्वावत्वार्विंमहिर्गोथाहिः

प्रत्यवश्क्ष्य ह्लानमस्वेनमस्तु किः। ॐ ह्लार्थसाधक ॐ श्यामस्य यावद्रत्नकंकुर्म्ममहामणिविभिवतुर्विंश
तिहिर्गथाहिः समना ह्लानस्वलावेनस्तु किः। सर्वेबुद्धबोधस्य ॐ श्यामस्य यावत्म ॐ श्रीः श्रीमतामस्व
ॐ किय ॐ दशहिर्गथाहिः ॐ श्यानस्थानद्वावेनस्तु किः। नमस्तु वज्रवज्राग्र ॐ श्यामस्य यावह्ला
नकायनमास्तु न ॐ किय ॐ हिर्गथाहिः यश्च कथागतमस्वेन यश्च ह्लानस्तु किः। ॐ यमसी वज्रपा
ल वज्रधर श्यामस्य यावद्धर्म्मराजा ॐ श्यनूर्मसास्तु किः। उँ सर्वधर्म्मे श्यामस्य यावद्धर्म्मेश्वरु ह्लानग
कं आः ॐ किमस्तु द्वावेनस्तु किः। अथवज्रधर श्यामस्य यावत्सर्वे संबुद्धदर्शिन ॐ किउयसंहावद्वा
वेनस्तु किविकि। तदकतद्वायस्थूकवमनगाथाहिवश्चर्वमनानूर्मसाग्रनवरगवनः सर्वे कथा
गतह्लानकायस्यमङ्गे श्रीह्लानसत्वस्यनामस ॐ किः यिन्जार्थः॥ सर्वेऊवश्चर्थसंभयतसर्वेषांस
म्बन्धाहिश्चयप्रयाजनप्रयाजनप्रयाजनाश्चवसायपूर्विकायावकिविकिसम्बन्धादीन्यस्यानाम

समीमिर्वीयानिमथाहियदिसन्धौम्वेहिरथ्यादिकमस्यानकरथ्यकामदानमुवाकवदसम्बद्धस्वमान
थैकश्च समावयनकाश्चकायर्वकाविस्तानयवर्हुनकस्त्रमतुमिमिसम्बन्धाहिरथ्यादिकमस्यावन्धंवव
नीयंप्रश्नावकमुहगवद्वनयामाथ्यकुवर्हुनवानमानुप्यहिरथ्यादिकमहिश्नकयं।कथं
प्रश्नामात्रवदकत्वानुकदत्राद्वयस्थानमहिरथ्यं।कथवबश्नमि।अनुमंसायं।यद्नाद्वयधर्मना
वनावमार्थत्रामसन्धावद्यवकाशनकथमि।अहिश्नंनामसमीमिविमि॥गमनंगीमिःसम्यग्जीमिःस
मीत्रीमासमीमिर्नामसमीमिविमि।नामानियागक्रियावर्यीकुवचनसूत्रकारिधर्मविनयलो
किकलोकाकुराधि।सर्वस्वावजमानिवा।कथंनाम्नांसमीमिविमिःगमेथ्यास्थिन्यानयवमार्थ
कः।संवृत्यातुनाममात्रमिदंसर्वमारवाग्यविष्टदमिन्यायात्।अनयावहिश्नाहिरथ्यलक्षण
यायायेयलक्षणवासम्बन्धःप्रयाजनक।मनुमखवर्यीवाविधौम्वाधिसत्वानामधिमुक्तिसत्वम

नस्का गाथां सर्व्वधर्म्मप्रतिवेधिकया अनाविलया प्रज्ञानविद्धया अक्षयया सा कारुकद्वीपाम द्वयज्ञा
नप्रतिलम्भः। कतमश्चासावनाप्रकर्षपर्यन्तो नैष्ठिकं कथागमयदं। उपायज्ञनेयोज्ञनमिप्यायाज्ञनी
यं। यदार्थस्त्वधुनाव्याख्यायते। अत्रथ किं वज्रधरमधिकृत्याह। तस्यास्त्वषकत्वेन प्रमुक्तत्वात्। आर्य
मायाजालात् बोदमसाहस्रिकान्महायानसूत्रान्तः यत्र समाधिजालपटलाकुलावस्था सूक्ष्मनिरोधि
तारगवतामे श्रीज्ञानसत्त्वस्य परमार्थनाममसंज्ञीनियोगमस्त्वषट्मार्थं भगवान् वज्रधरामृ
द्विन्द्रियसत्त्वानुग्रहार्थं पुनरप्यत्यन्याह। अथ भद्रो जूनकर्य। अथ वज्रधरो रुकुटीकृत्य प्रमु
खैः सार्द्धं नाथं वृद्धभगवन्तं कथागतं प्रदक्षिणीकृत्य प्रलियुत्थाय अग्रतः स्थितः इदमाह किम
स्वः। वज्रक्षत्रयमीति वज्रधरः। जूनन गम्भीर्यो स्मारहिधायम॥ श्रिद वयस्त्रा विद्यन्त यस्या सौ
श्रीमान। अनन बोदार्यसूचिर्न। कतमश्च किमुक्तमवति। यद्भायायान्मकारुगवान् वज्रधरः किञ्

नमो वीतरागाय श्रीसम्यग्वादसर्वज्ञाकामावकामठ। श्रीवज्रसत्त्वस्फुटगाम ॐ मि। दुःखनदाम्यक ॐ मि दुर्दान्त ॐ
ग्वादयस्फुटमीदमकः भामकठावज्रधरविनयत्वान् कथामीश्वरादीनामुल्लङ्घ्य त्वाग्यावज्रधरः।
त्रैलोक्यः। त्रैलोक्यः। त्रैलोक्य ॐ मि त्रयालोकाः। नाचि ऊं भीलमस्य मि त्रिलोकविजयी। अथवा
ज्रयकवामधूकवासिद्धिकवासुयाग्रामवस्त्रिलोकाः। नाचि ऊं भीलमस्य मि त्रिलोकविजयी। अ
मोघवीरागवान्वज्रधरः। यथैवनस्तिरवमीयत्वाग्। श्रीमत्वसङ्ग्रहायश्रुत्वानियथकामथ
हियथयथविनयत्वंयाकिसत्वाः स्वभावगः। कथमथाहिसत्वार्थकुर्योग। वागादिभिः शुद्धिः॥ सर्वस
त्वहितार्थयवृद्धभासनहेतुकः। मायवनसर्वसत्वांस्तुनसदाभनलियग॥ सर्वसत्वहितार्थयवृद्ध
कार्यप्रयागकः। हृदयंस्तुयवविलानिनसयायनननलियग॥ वागस्तुत्वंसर्वनाक्तिकङ्गिनयः समा
ददमासत्वार्थत्यवदोवाधिसवयन्यूयमाभूयाग्। सर्वसत्वहितार्थयवृद्धभासनहेतुकः। सर्वे

कर्माणि कुर्वंस्त्वेवहृयुध्यमवाप्नुयादिति। तथा यः कश्चिन्नांगुष्ठ नाराजांगुष्ठ नाद्वांगुष्ठ
र्वाराजतः ॐ तिगु
ष्ठ नाद्वा कुलिशोवज्रः। तस्य ॐ भवः कुलिशभवः मारुगावान्वज्रधरः। अग्रतः स्थितात्वा कृतांजु
लियुट ॐ दंवज्र माहात्म्यमाहतिक्रियापदं सर्वत्र योजनीयं॥ यस्तुलिकांभ्वतयप्नं विवृद्धं विकसितं।
अक्रिवज्रः। तस्य आर्यविग्रहः। विवृद्धं वतस्पुष्पुटीकरोति विवृद्ध पुष्पुटीकं। विवृद्धपुष्पुटीकमि
वाक्रिहिलाचनयस्यसतथाकः। यकर्षेत्तोत्पलं। कमलंयस्य आननं ~~यस्यासौतथाकः~~
मुखं। यकर्षतोत्पलकमलवदाननंयस्यासौतथाकः॥ वज्रस्यमध्यंकरेगृहीत्वामहर्महुः पुनः
पुनर्वृद्धंक्रियंवज्रवर्षंयतीहत्यालालयनिदमाहतिसत्वश्रीवज्रयाक्षतिषकतकुंश्रीव
ज्रधरानूचरारुकुटीतवक्रयुमुखाः यक्षसमानिक्रोधगदाः यस्यकं। कैःसार्द्धंरगावान्वज्रधरःस
म्वृद्धंवज्रमयदमाहतिथाकं। तवक्रोधगदाःयवमाथिनाश्चनकाः। अतआह। अनकैर्वज्रयाति

शिविभिः मयि दुर्द्दो कदमकावजधववगा। अनवबाहा। दुर्द्दो कदमकैविभिः। अनवबीबास्फोटवनैः
रुवानीयस्वाग। अनजाहबीवैविभिः। किंवसावीवबसाः। किंवूयिघः। वीरत्सवूयिघः। अनवबाहा। वीव
वीरत्सवूयिहिविभिः। उल्लालयद्भिविभिः। दुर्द्दमुद्भियद्भिः। कैःखकवैः। यस्तूवबद्धजकाटीहिविभिः। यस्तूव
कोवजाशंकाटया। ग्रहागाभयांमयस्तूवबद्धजकाटयाः। कैःकिमात्मकाः। यस्तूयायमहाकवूधयाज
गामर्थकर्तुमीलंयांमयस्तूयायमहाकवूधजगदर्थकताः। कतसर्वधर्मीहंप्रविवयः। यस्तूजया
यारंभयलोकिकलोकाकरुवसमाधिप्रदर्शनमखनयथरुयकुयासकलसस्वार्थकवधांकंवूधदीनि
कवूधा। किमिनिसुखस्याख्या। कावूधिकोहियत्रदुःखीसन्नात्मनः सुखमाचरधातीनिकवूधा। मह
कोवासीकवूधवमहाकवूधा। अनालम्बनात्मिकाः। जगत्त्वजगत्त्वजगत्त्वजगन्निः। कैःभतुकानिः। मं
वामर्थवजयाजनी। अनजाहा। यस्तूयायमहाकवूधजगदर्थकवैःयवैभिः। अनवमकाभाः। यवाउत्स
खदू४३

स्राः। अत आह। यथेति किं खलवाः। हसतुस्राभयखलवाः। कथं हसतुस्राः काये:। तुस्राभिः
हि प्रायः। कथं भयं यमर्थः। हसतुस्राभयायमाः हसतुस्राभयाः। अत आह। हसतुस्राभयति
कि। अतएव मदिकहसिताः सर्वसत्वार्थकरत्नाः। अतएव वाह। मदिकेति। विग्रहस्यरूपं विग्र
हरूपं। क्रोधानां विग्रहरूपं क्रोधविग्रहरूपं। किं कृत्वा महाट्टहासेन कभीषकरवर
लविकटनयनाद्वैकभयिकरूपं कपालमालालंकृतं व्याघ्रचर्मनिवसनादि
कं गृहीत्वा क्रोधविग्रहरूपिणः। अत आह। क्रोधविग्रहरूपिणेति। बुद्धानां कृत्या
नि बुद्धकृत्यानि। कृत्यानि कर्मणानि। तत आह। बुद्धकृत्यकरेति। अतएव नाथः भस्मा
बुद्धकृत्यकरत्नाः। अत आह नाथेति। उद्दामविग्रहाय बौद्धयुगलविग्रहाः। अतएव उद्दाम
विग्रहेः सार्द्धं भगवान् वज्रधरः इदं वक्तुमाह मा हि सम्बन्धः। किं कृत्वा उद्दाम्या कं नाथमिति।

अनाथानां लोकानां अनुशासनात् नाथः स्वामी कं नाथं। पुनरपि किम्भिः किं नाथमित्याह। सम्बुद्धमिति।
सम्यक् सम्बुद्धनश्रावकमध्यबुद्धं। रूपायिनार्थं विभिनाहि। रुगवकमिति। रुग्यसम्यक्त्वाद्रुगवा
नावतुर्मोवरुद्धा। कथवाह। कर्म्मे क्लेशं कथं जस्य क्लेशं रूपावहीं कथा। यन वैपाकिकाधर्म्मो
ग्नाकेनसकं रुगवान्स्मः। शून्यनन नैवकेन विधिना क्लेशादिकं रुग्यवानिति रुगवान्। वैभ्वर्यो
दियागा। कथवाह। वैभ्वर्यस्य समग्रस्य रूपस्य यशः श्रियः। ज्ञानस्यार्थप्रयत्नस्य षण्णां रुगा
मिति। इति विभिः। पुनरपि किं कं नाथमित्याह। कथगतमिति। कथं शून्यता आगतः कथगतः। अथ
वा यथा कथगता गता गमिष्यति। रा कि कथगतः। कं कथगतं प्रतिपद्यति। पूर्वेण स
म्बन्धः। अग्रतः स्थितारूपा कथा। लियुटः सनुवक्ष्यं दमाह। मद्धिता यत्याहि। मद्धिं हि
कम्मद्धिं। हि कमाहि कथयथा। आगामि यविभ्रमस्वात्। ममार्थं यमस्त्र याङ्गनाया। ममम हविशान्

कस्याय । अनुग्रहाय । यथा यत्र यत्र का अहं स्तारीरवामि । कस्य ग्राह । माया जालाहि सर्वाधिष्ठिकि माया
जालाहि सर्वाधिनीमक्रमस्य यथा अहं स्तारीरवामि कथं रुगवान्तु का भयस्थिति वज्रमाहात्म्य क्रियायदन स
च्चथः । अस्तानय क्रमग्नानां सर्वसत्वानां हिताय । कथा स्तानमविद्या । सैवा मक्रस्तान त्वात् दूरक्रमत्वा
द्वय क्रूवय क्रथः । मस्मिन् लग्नाय सत्वा क्रमोहिताय । पुनर्वयि किं विमिश्रा क्रमस्त्वा क्रूव्याह । क्रूं भव्याकु
लचक्रमस्थः । क्रूं भावा गमदयः षट् । कथा वाहाहि धर्मा । मानदृष्टि विचिकित्सा श्च रागप्रतिघमूरयक्रूति । कैः क्रूं
भेव्याकुलानि वैर्नाँ यैर्षां सत्वानां क्रूं भव्याकुलचक्रमस्थः । अनुक्रमा मनुक्रमरुलपाकयं रुगवान् । पुनो
भयस्थिति सम्बन्धः । अनुक्रमरुलं वृद्धत्वं । कस्य पाकिः प्रतिलक्रथः । कदर्थ सस्य पुनः पाकयं क्रूति । पुनर्भा
यस्तुरुगवानित्यादि । सम्बुद्ध क्रूतिभाव्यक्रद्वावेश ॥ जगदनुभासनाक्रूक्रस्य क्रोस्य द्वावेश । जगतां क्रु
रूथः । जगन क्रुरूतिकि । वज्रसमूवद्वावेश ॥ समयारुगवान् श्रीवज्रसत्वः । महाँश्चासौ समयश्चमहा

समयत्वं मज्ञानामीति महासमयत्वं हृ४। ॐ मि। अमिमाह भावना। ॐ इन्द्रियानि मद्दुमध्याधिमात्रानि
यामाभयाः शिघ्रायसं वह्नीमि। ॐ इन्द्रियाभयविदिग्यमाघाभावना। प्रवय ॐ कथागमात्मकोहगवान्। उंयव ॐ
हृ४ यकाभयत्विमि। हगवन् ह्लान कायस्य ग्यादि। हहगवन् मॐ श्रीह्लानसत्वस्यसम्बन्धिनीयानामस ॐ मिः।
काचस हं भावयिष्यामीति वक्रमारंभनक्रियायदनसहसम्बन्धः। किंविमि ~~हस्यह्लानभावना महाश्रीयत्वं सर्वम~~
~~थामनामियकात्मकत्वाम्~~ ॐ किम्विमि हस्यह्लानसत्वस्ये ग्याह। ह्लानकायस्य ह्लानमूर्वव कायाह्लानकायः। नस्य
ह्लानकायस्य ग्यादर्भ ह्लानभावना। महाश्रीयस्यमि। महान् श्रीयाः स्यमि महाश्रीयस्य महाश्रीयस्यमि। समना
ह्लानभावना महाश्रीयत्वं सर्वमथागमात्मियकात्मकत्वाम्। गीयमत्रिमि। गियंमहानांपमि। स्वामीगीय
मिः। नस्यगीयमः। युग्यवक्रगा ह्लानभावना। ह्लानमूर्ध्नि त्रिमि। ह्लानमवमूर्ध्नियस्य ह्लानमूर्ध्निः। नस्य
ह्लानमूर्ध्नि त्रिमि कृत्वानुस्थानभावना। स्वयम्भूवॐ मि। स्वयम्भूवमीमि स्वयम्भूर्भवनावत्वाम्भूवमीत्यर्थः।

कथयाकं श्रीयत्रमाय। समन्तरुद्दलानस्यस्वयमवावरात्स्यथेति। अनन्तस्यस्वयस्तुत्वं ॐ इति। शुविशुद्ध
धर्मधातुस्थानत्वात्॥ किमुक्तं भवति। यत्रनात्मकारुणवान् मं श्रीस्थानस्वभावः मं कामलाश्रीयस्या
सौ मं श्रीः स्थानस्वं ॐ इति। सर्वतथागतहृदयविज्ञानित्वात्। मं श्रीः श्रीसौस्थानस्वभावं मं श्रीस्थान
स्वभावायं दशरूमीश्वरावाधिस्वभावः किंकं ह्रयस्थानौ उस्थायावमिनासवं मं श्रीस्थानस्वभावः अन
उवाहुर्दिग्नागयादाः उस्थायावमिनास्थानमद्वयं सानथागतं ॐ इति। तस्य मं श्रीस्थानस्वस्य पं श्रस्था
नात्मकस्यसम्वन्धिनीयानामसंज्ञीतिः। तौ वाहं भावयिष्यामीति। किंचिमिस्यामिन्याहा। गम्भीरार्थमिन्या
दिगम्भीरश्चासावर्थश्च गम्भीरार्थः। समयस्याक्तिसागम्भीरार्थः। अनन्तान्वावाभावयिष्यामीति। उदा
रार्थमिति। उदारार्थः। वैपुल्यार्थं ॐ इति यावत्। सयम्यौविपुलसाउदारार्थः कारमहार्थमिति। म
हानर्थयस्यौ समहार्थः। महार्थत्वं पुनर्निरवरमभवस्यस्वभावः। सर्वाभापत्तिपूरणत्वात्। असमा

मिनिनविषयकसमायस्याश्रुत्यसमानासमसमं। अप्रसमत्वं कृतः। धर्मधातुस्वभावत्वात्। मिवामिनिमर्वे
प्रयत्नेनायमत्वादादिमध्यान्तकल्याणीमिति। शुद्धविकारावनाकालसुहर्षेणीमिप्रसन्निलाराम्। प्रिय
स्याणिनीकांध्यानयिष्यामि। नामसंज्ञीमिमुरुमांमिमिगतार्थं। पुनरपिकिंचिमिस्यामिस्याह। यानीकैविष्या
दि। अनीकैर्बुद्धैर्योगाधिका अनागताध्वयसम्यक्कैर्बुद्धाः। हियस्मात्। याक्षामिष्यक्यनः। यनः। यच्च्यत्त्वाश्रव
ज्ञाहगवकोलाभकर्यानामसंज्ञीमिं। पुनरपीमि। मायाजालस्यादि। अस्मिन्मायाजालमहाकन्दः। अमयधर्म
हावकधर्मेकुशाविकिः। हृष्टैर्यासंयगीयकं। नामहंवैनांध्यानयिष्यामि। आनिर्यातकः। नेर्यांयावकः। कि
मुकः। सनः। दृष्टाभयः। दृष्टाः। विवलः। आभयाः। स्थिरायायस्यासौदृष्टाभयः। किं। अनेनैकदृष्टं। वनि। यश्च
वर्कहिकथागतैर्योगाधिका नामसंज्ञीमिः। अमाइस्यधर्मेयर्योयस्याकामकुल्यांदभयमि। कथावाकं।
उत्यादाद्वाकथागतानामनुत्यादाद्वास्थिकैवंधर्मोनाधर्मेकं। प्रियदर्शिकः। यथारावाम्यहमि

न्यादि। हे नाथ यथा सर्वे सम्बुद्धा शुद्धधर्मकुलवान्यहं तथा युष्माकमपि यत्किंचित् पूर्वे न सम्बन्धश्चाश्च गि
न्यद्यर्थं सधर्मिया ०४ यथा तामधिगम्य सर्वसत्वानां यथाभाव विशेषात् युष्माकमपि यथा किम
र्थमित्याह। अस्मभ्यं क्लेशनाशाय अस्मभ्यं स्नानं तानय ॐ गि। गन्धाभ्यं क्लेशाभ ॐ गि। क्लेशाप क्लेशा
भाग शुद्धं कर्मणां नीभाय। अस्मभ्यं स्नानं तानय ॐ गि। अस्मभ्यं पूजार्थं स्नानं तस्य तानि ४ अ
स्मभ्यं स्नानं तानि ४ गदर्थं युष्माकमपि यथा॥ एवमित्यादि। एवमनेन प्रकारेण भगवान् शुद्धो
वज्रपाणिं कथागतमध्यक्षं। तत्र शुद्धकायिका अर्द्धकर्मनिवासिनः कुमारा इन्द्रा राजा॥ अनेन एव शुद्ध
ॐ ह्यूं यूं यं। कृताञ्जलिपुटास्त्वाप्रकाय ४ पुद्गलकायो ग्रन्थस्थिति ॐ गि। सत्कायपूर्विका
प्रार्थना अस्मभ्यं। सत्कृत्य इत्यादि॥ ॥ आर्यनामसंगीतिटीकायां नाममन्त्रा
र्थावलोकिन्यामस्मभ्यं ४ यथमाधिकार ४। गाथा त्रिषादभ्यं ४। अस्मभ्यं स्नानं कृत्वा गि

वचनमाह। अथ भाक्षमुनिः विद्यादिः भाक्षाणां कुलानां मुनिः भाक्षमुनिः। कायवाङ्मनोभिः यः स
मुनिः। कथावान् सम्बुद्धः मुनिः। अर्थः द्विपदादेव मनुष्याः क्षमाः मुक्तमः। अस्य अर्थः। स्वर्गिकाः नि
मयायसंदृश्य स्वमुखादिभिः। स्ववदनात्। आयुरामिति विस्तीर्णं स्त्रीरामिति बहुलकर्मा। श्रुतामिति द
क्षिणावर्त्तनाद्यनिर्णयं सद्धर्मा सया। किं कृत्वा सिद्धमिति हा। लोकानां सत्वानां मपायतः आश्रयनं। नवक
ज्ञकक्रियकसंस्थानं सिद्धं दर्शयित्वा बहुयाशिष्यमालाबकमिसम्बन्धः। कथा राजा मोक्षमिदं भनाया
स्त्रीलिङ्गीनि। कथं सिद्धं व्यवलोकनं। चक्षिसंवादनं। क्वचित् स्त्रीलिङ्गे वायुगवक्त्रवनि॥ कथं
श्रीमायाजालकन्द्रयं पश्य। सिद्धं व्यवलोकनं विंशतिसाहस्र्यां प्रज्ञापारमितायां॥ मैत्रेय व्यव
लोकनं सिद्धं सुवेनचक्षिसूत्रधारः। क्वचिदेकं यथा देवनामसंस्त्रीलिङ्गे। सिद्धं संदर्शयं लोकानामि
ति॥ कुक्षिसिद्धं चतुर्विधमक्षुद्यं सूत्रेण। रामकूपसूत्रधनप्रकृतिपुलाविसूत्रधाजिकं

द्रियविस्तारलक्षनवाकदलजिह्वाविस्तारहं दंभमायाः पूर्वलिङ्गं लोकालासकं महामिथ्यादिद
र्शयति। हुहुवः स्वत्रिभिर्यथालोकानामालासकवर्णः। एकाभकवर्णस्मिं दंभयित्वा वज्रया
हिस्यग्रलाषमं तिसम्बन्धः। पुनरपि किंविशिष्टं स्मिं मिथ्याह। चतुर्मारविभासनत्रिभिः। चत्वा
रोमाराः स्कन्धस्कं भमग्रूदवपूजाः। कतुवारयं तेषां भासनमनुभासनं निग्रहः स्मिं तेदर्थे
भि। त्रिलोकमापूरयन्त्यभि। वज्रयाहिंगिरावावायुग्रलाषकं किमुक्तयामधूत्रया। माधुर्यं श्रुति
सुखत्वात्। वाङ्मि वज्रस्वरापकत्वात्। वज्रस्वरः ॐ भि। वज्रभद्रा महामहाशुभस्याधिवर
नं। यथा कं वाङ्मं पूर्वभस्मुसयन ॐ भि। अनकसाहस्रं यत्रिभद्रं। साहस्रभद्रं नत्रिसाहस्रमहा
साहस्रलोकधातुवगकथः। अनकसाहस्रमयीपरिषदित्यर्थः। कथमाकं। लोकधातुं त्रिसाह
स्रमहासाहस्रं भद्रं नस्रनगीभि। यथा अस्यकमाः भद्रन्वकिं कथवाङ्माइपीभि। कतु अस्यकमाः

[illegible]

[illegible]

[illegible]

यत्थाकं नैवकमन्यहं मन्यामिति। आर्यनामसङ्गीतिटीकायां मन्त्रार्थावलोकिन्यां सुमिवच
नाधिकारो नामद्वितीयः ॥ ॥ इदमिदानीं सुमिवचनानन्तरं वज्रकुलावलोक
नमधिकृत्याह। अथ भाक्तमुनिर्भगवान् सकलमन्त्रकुलं महदिति ग्रहणकवाक्यमेतत्। सामा
न्यनामाक्षरद्वयावलोकनं। तिमापतमं श्रीज्ञानसत्त्वसम्बन्धिनीया अनुत्पादधर्मिणी यथा न
मिर्गं शाश्वतं तीति वज्रमाहात्म्येन क्रियापदेन सहसम्बन्धः। मन्त्रविद्याधरकुलमिति। विद्यां धार
यतीति विद्याधरः। मन्त्रात्मकश्चासौ विद्याधरश्चेति मन्त्रविद्याधरः। नक्षत्रस्वात्मकश्चासौ
कुलं मन्त्रविद्याधरकुलं। कर्मकुलमित्यर्थः। कुलत्रयमिति। कायवाङ्चित्तस्वभावत्वात्
वैरोचनकुलं। लोकलोकोत्तरमिति। लोकधर्मेन। लोकोत्तरं तिलकः। तस्य कुलं लोकलो
कोत्तरकुलं। यमकुलमित्यर्थः। लोकालोककुलमहदिति। लोकानामालोकोलोकालोकः।

अङ्गाख्यः। आदर्शज्ञानात्मकत्वात्। तस्य कुलं लोकालोककुलं वज्रकुलमित्यर्थः। महामुद्राकुलं वाग्वा
मिति। वाधिविरुद्धकुलं। अनवाग्वा। वैश्वानरीनां वाधिविरुद्धस्वभावत्वात्। तस्य कुलं महामुद्राकुल
मित्यर्थः। महाश्रीयकुलं महदिति। सर्वकथागतानां वैश्वानुकधर्मवाङ्गाभिषेकयुदानात्महाश्रीयत्वं। तस्य कुलं
महाश्रीयकुलं। महद्वज्रकुलमित्यर्थः। आर्यनामसङ्गीतिटीकायां नाममन्त्रार्थावलोकिन्यां षट्कुलावलोक
नाधिकारवृत्तीयः। गाथार्थः। अथ नाथ्रीमायाजालारिसम्बाधिक्रमानुरूपसम्यग्यायाः। उद्यत्कासवमा
याजालधारमसाहस्राक्षयाः। कुत्रादौ नावकमक्रमूत्वर्यात्रीं मौरुगवमाम श्रीज्ञानसत्त्वस्य
सर्वकथागतहृद्वकायस्य ज्ञानमर्मद्वयययनेमार्थं नाममङ्गीतिं नाममुद्रामणिं साङ्गानुकर्तुकामा
वाधिसत्त्वाः अभयानवरभयसर्वसत्त्वाः अनुयविज्ञाप्तभयामहावाधिकृतयोगिध्यानविरुद्धः। युद्धीयाया
त्मकथ्यहिः। सङ्गहवस्तुहिः। सत्त्वानसगृह्णानुरूपायां सम्यक्वाधिविरुद्धमुत्पादयन्। कथवाह। म

ॐ

मन्याहं तु मीतर्द्धद्वाधिसत्वा अहमस्मु कनाम ॐ मीवलामुयादायया वदावाधिसत्वलनिय
दनाम् उत्पादयामियतमीवाधिचित्तमनुत्तरं यथा तु यच्चिकोनाथा असम्वारयेकु तनिश्चयाः
त्रिविधं शीलमिक्षा अ कुशलधर्मसङ्ग्रहं। सत्वार्थक्रियामी अ युक्तिगृ कामयहं दृढं॥ बुद्ध
धर्मी अ संघ अ त्रिरत्नागमनुत्तरं अद्याग्रमग्रहीष्यामि सम्वरं बुद्धयागतं॥ वज्रध्वज अ
मुद्रा अ युक्तिगृ कामि कृत्वकः। आचार्य अ गृहीष्यामि महावज्रकुलाश्रय॥ चतुर्द्दीनत्रय
स्यामि मद्दं कृत्वा तु दिनदिनं। महायन्त्रकुलेयाग्य समयं यमनामतं॥ सद्धर्मस्मु युक्तिगृ का
मि वाक्यं गुह्यं क्रियानिकं। महायन्त्रकुलेशुद्धं महावाधिसमुद्भवं॥ सम्वरं सर्वसंयुक्तं युक्ति
गृ कामि कृत्वकः। पूजाकर्मीयया अ कामा महाकर्मी कुलाश्रयं॥ उत्पादयित्वायतमं वा
धिचित्तमनुत्तरं। गृहीतं सम्वरं कृत्वं सर्वसत्वार्थकारकं॥ अनीदृक्षं कारयिष्यामि। अ

मुक्तानुभावयाम्यहं। अनास्वस्कानास्वासयिष्यामिस्काययिष्यामिनिर्वाणविधि॥ सम्बद्धग्रहणपूर्वकं चाधि
विकुमनुष्यायय ॥ कावारिसम्बाधिस्कावयदनेनक्रमेण। यथमंगावदादर्शस्कायनिविम्बयागनस्ता
यकृ। यथायविशुद्धादर्शमल्लुलेहमकालसन्निहिताथदार्थज्ञानयतिरागस्कानथासविशुद्धधर्म
धातुनिष्यन्दमहाबाधिविकुगनिदमयानिरादरिज्ञानसत्वानुयश्चकृत्वानुसुनिर्मलआदर्शस्कानेद
कदयविसत्वासम्बनीकरुहामुत्पादयन्। अहावन्। अमीसत्वाअनाथाअभवाअयवायलाथादुःखवि
ताथसंसारार्णवनिमग्नास्कर्षंसत्वानामर्थायेयथाहमान्मानंसर्वथासर्वदुःखवस्यामावयामि। नथासर्वस
त्वानयीन्यादर्शस्कानेसर्वसत्वानसंदृश्यायदृश्यन्। ममस्समस्कानमधिमुक्त्वा। सर्वधर्मानेवात्यसमता
यागना। यथासर्वधर्माशून्याअनात्मानस्कथाहमनेयिशून्यानात्मानिविकायासर्वधर्मानेवात्मंयुनि
ष्यान्। नथाचाहा। यथास्मानमथायुजानथसर्वसत्वानायथासर्वसत्वानथाजानथसर्वधर्मानिन्यादिम

नः सर्वधर्मानात्मस्वभावाधिगमात् धर्मालम्बनं कृत्वा समस्तज्ञानमात्रादयः। तत्र अर्थकामा
मूलं सर्वधर्माः क्षमा यत्र त्यत्रत्वादिभिः क्रमत्यार्यः। मन्त्रार्थं भावयन् मन्त्रीनिखिलनसमासतः। विला
वधर्मानात्मसमालम्बनया सह। एवं उत्पादं कृत्वा ज्ञानसमनैकं सर्वानालम्बनमहाकरुणा
नुगतं सकलसत्त्वग्रहविनिर्मुक्तं पुद्गलिपुरुषस्वभावं उत्पत्तिमिति भावयतो वै सुविशुद्धधर्म
धातुशून्यताज्ञानं भावयत्। तत्र सर्वसत्त्वार्थक्रियाविरहितायागीयुर्वपुषि अनाहि कविकुसका
नवमाद्रुत्वायिकः कृत्वा पुस्तालतकृतीं वाधिविकृ। सम्पूर्णियतमार्थस्वभावं पुद्गलिं वेयवदानि
कीं कृत्वा यागिनश्चिकृमायायमाकारमाकारमदम्भस्तु पुंकृतिलास्वरं कारकाकारं विचिन्त्य कृ
दूर्वं कृत्वा धर्मालामाकृत्वं नीलवर्णं मनकमणिवर्णमिमनसहस्रयविदृं समनुरुद्रायतनामानं
वृहन्दूं कारं विकृत्य। कस्मात् दूं कारादनकाकोयावमयाविनिस्मृत्वा कृत्वा स्वरश्मिमूर्वस्थः स

विकृमिकिंवदिनर्थं ३

र्वेकथागमाविनिर्गमास्तेभ्यसर्वेकथागमेभ्यसर्वबुद्धक्षेत्रानिगत्वा अस्मभगवतस्मभगवतसर्वलोकधातुषुसर्वस
त्वानसंस्मोभ्यबाधिविक्षाग्यादिकंकृत्वायावत्सर्वबुद्धसंधिविकुर्वेतानिवसदर्शयतवागम्यमस्मिन्हुँकारं
यविभगस्थिकयन्। गत्यविभगंनीलादिषद्धर्मसहिवस्यादिषद्धुद्धक्षेत्रव्यापिनं। कलासालिनंसर्वमाबादि
दुर्द्धर्षंषघ्रुवेयक्षसविकंस्नानवज्रलवयन्। गस्यवज्रस्यवरटकाकर्गमेशुक्लंहुँकारंविविन्यगत्य
वाकृत्वेवतुवत्समयंत्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातुयमानेवेर्यंविलाचनगर्हेस्त्रीकाषेणधर्मोदयं।
गद्यविभगःकावलविभवज्रंगनवज्रमयीशुक्लवर्णंपुरुषमधिष्ठन्। गगाहुँकावलवज्रमणिवलमि
खवकृतागमंविविकयन्। गवकिंचिलिसमिग्राह। वगुवलेवतुद्वेवेवतुस्कावलरूपिनं। घन्टायह
यगकादियक्षामवविरूपिनं। कालषुवेवसर्वेषुद्वावनियेहसन्विषुखविगंवज्रवलेस्तु। अर्द्धवज्रंनसंयू
गोहावार्द्धहावाचविगंविविकेंयूयस्मोहिगंवज्राहिंथयक्षवर्णेभ्यलखयद्वाग्रमन्तुसी॥ गस्यवक्रयगीका

ॐ प्रविश्य स्वकवम्पूर्वं। वज्रधाकुलिधानाख्यं द्वितीयं विन्यसेत्कुलं॥ वज्रमालाय विक्रियमहसुक्राय
स्वाहिनी। वज्राहि ४ यक्ष वर्णेश्वहा वाद्यादि विहृषिनं॥ मण्डलस्य तु वाक्यस्य यद्कं सर्वलक्षणं। सर्वस्यो के
यिकल्पयीत् समीसन विस्मयन्॥ एकमवन कुर्यात्। वेमाव्रह्मावसीच्छिया। अनन्यकस्य ह्यावाध्यं मावह्म
निकल्पयेत्॥ आसन ॐ सत्यश्चाद्देवतानां यथाक्रमं। गतमध्यन्यसेद्वेव प्रधानस्य तु आसनं॥ पूर्वादिदिक्
सर्वासु। अक्षाद्या दीनाश्च विहृदं। स्वबीजयविनिष्पन्नं कल्पयेत् ह्यागविक्॥ गजासनविकल्प ४। म
ध्यसिंहासनं। पूर्वं गजासनं। दक्षिणे तु वृषासनं। पश्चिमे मयूरासनं। उत्तरे गरुडासनमिति। सत्वबज्रा
दावस्य यावद्वज्रावभयर्यन्तमकारविष्पन्नानि बन्धमण्डलानि विचित्रकथ। गतमध्य प्रधानासनं आ४
काशेशयविनिष्पन्नं महावैरासनं। यमायदेव विहृं पुष्कल्याग्रहकाद्याकारेविग्रहाद्यर्मध्यमुत्तमा
वं। गदवज्रतुर्मखं। शून्यगदिचतुर्विभाक्रमखानां धर्मध्यालालम्बनत्वेन सर्वसमाधिपुरुषनिरुत्ता

नाशुद्धवर्णधर्मभावुस्वभावत्वात्। उत्तमकूटोपहनिवारकत्वात्। वज्रक्रमाक्रविहारित्वात्। वाभाग्रीमद्भाय्
कंयस्यायात्मकत्वात्। कमवैरूनंमहावैरोचनमात्मानमधिमुच्यामहृदयचन्द्रमण्डलोमहृदयविधीः
कायशयविनिष्पन्नमादिवुद्धैरुगवन्कंयक्षमननमिमियक्षमुखे। यक्षमिखिमिति। यक्षचीवकंमहद
वन्धनात्। यक्षचीवकस्मावर्णं। यक्षवर्णस्यकं। यूर्ध्वशनीलं। दक्षिणेनयीकं। यस्थिमनवकं। उद्ध
वसहमिकं। मूर्ध्वनियवमाध्यमुखवदवस्थिकं मुखेस्थकं। भाकंकूमारुतस्थायकं। सम्भक्षमं। वि
चित्रवस्त्रयविधानमस्तुकं। भक्तसाहस्रिकीयस्थायमिनीवतुर्द्वासनयागनविरुक्षवतुर्हिकवै
हृदिसन्धार्यमाणी। अयवैवतुहस्तेठ्यस्थाखकंयहवक्षाहिनयनभावयकंवतुर्द्वासनयागनवव
स्थिकंरावयक्। ॐमीद्वादमकथागमहस्यूयलक्षिता माथोगिवीयमलाषकं मिमिसम्बन्धाकिंरूनीष
घन्तुवाजानसंयकामिमि। वक्रमाशषघन्तुपनी। किमास्मिकी॥ अद्वयादयामिमि। इयंग्रामकंग्रोहकक्ष

तत्रविधमयस्यमदद्वयौ। उदयस्यस्मादि ग्युदयः। अद्वयस्यादयाद्वयादयः सविधमयस्यांगमथायी।
सा अद्वयादयाः गीरा यमस्मायनत्रपिकिम्बिमिश्रामनूत्यादधर्मिणी मिति। धर्मिआ स्वलावीमिर्यथ
श्रीमद्वज्रमन्तोस्क्रावनन्द्वादमनथागनरूमयः पञ्चमः। समपुलामहारूमिः सूर्यमन्तु
लवज्रसा। अमनपुलाद्वितीयाउचन्द्रवत्सुपुलास्वना। गगनपुलातृतीयाउगगनवत्सुप्रतिष्ठिता। वज्रपुला
उयारूमिश्चतुर्थीसामनीतमा॥ दृढाश्चाङ्गयथाश्गनवज्रनिपतिकल्पकः। पञ्चमीरत्नपुलानामा अ
तिश्वकं प्रतिष्ठिता। षष्ठीपद्मपुला नामपद्मवगपुविराजितः। स्वलावशुद्धधर्मत्वात्। निर्मलानिष
विग्रहा॥ सप्तमी कर्मपुलानाम बुद्धकर्मकरीस्मृता। अष्टमी अनूपमा नाम उपमादत्रेनविग्रहः॥ न
वमीनूपमा नाम सर्वोपमाप्रतिवेधतः। दशमी प्रज्ञापुला नाम बुद्धरूपिनरूपता॥ एकादशी सर्वहू
नामहारूमिः पुलास्वना। द्वादशी पुण्यात्मवेद्यानुयागिह्लानपुपूर्विकं। एता द्वादशनथागनरूमया
रनित्र

२६२

अकारादिद्वादशस्वरैः ४ यथानियन्त्रावदिकया ४। वृद्धानी आश्ववर्द्धिनामिभिः। आँ ईं नानागमवर्द्धिमानानी वृ
द्धानीहृदिस्थिर्नामिभिः। सर्वेमथागमहृदयविद्यात्मिकाम् स्नानमूर्द्धिभिः स्नानकायस्वरावस्थाम्। वृद्धभूमिः।
यथावस्थितयदार्थवर्वाक्षम्। हृदानीमस्यादिवृद्धस्यहृदयस्यस्नावकैर्विविधैर्यत्। किंविभिः सम्यग्ज्ञानीय
समुत्पादार्थसर्वकैः। मथागमः। ज्ञ्रैः ४ सन्धीयैर्मनाभिर्नीलोवाबाः ४ यतिष्ठिताः ४ प्रमीभ्यात्यादयागमस्वरूपमग
स्वरूपम्। अकारैः ४ यथानियन्त्रैः षड्वर्ग्गैर्यकमायषड्वर्ग्गैः वसुमैखलासंयकैः सविमर्कनाभिमरस्थ
अकारैर्विविधैर्यगवनास्नानमस्वस्यमूलमन्त्रादयामन्त्राश्चमस्वूमस्वलासमितवर्ग्गैर्वर्ग्गैरावनीयाः ४। मन्त्र
प्रथममस्वलायौ॥ ॐ सर्वधर्म्मोरावस्वरावविशुद्धवज्र। ज्ञ्ज्ञ्ज्ञ्ज्ञः ४ मस्वेवद्विमीयमस्वलोयौ॥ द्वादशम
थागमहृदयाभिधायकानद्वादशस्वरीविधयम्। मन्त्रप्रथममावस्यथावत्मन्त्रषकैर्विन्यासैः कुलवर्ग्गैः क्रमेण
कुर्यात्। कथथा। प्रथमः ॐ वज्रमीं ह्रायमनमः ४। द्विमीयः ३ ४ स्व हृदायमनमः ४। मनीयः ॐ यस्स्नानमूर्द्धे

यक नमः। चतुर्थं ॐ ह्लां नकायाय नमः। पञ्चमं ॐ वागीश्वराय नमः। षष्ठं ॐ अवपचनाय नमः
नमः। चक्रस्य बहिर्द्वादशीरुगवकः। सर्वतथागतह्लानकायस्य मालामन्त्रं न्यसेत्। आः जः सर्वतथा
गतहृदयहुहुवं ॐ हूं जीः रुगवान् ह्लानमूर्ध्ने वागीश्वर महाबाच सर्वधर्मागतनामलसेपरिशु
द्धधर्मे आ ह्लानेनार्क आः। बहिर्द्वितीयायां मेखलायां कांकारादिहकारान्तयर्यान्तान् निवेश्य।
इन्द्रायं चक्रस्य मन्त्रविन्यासः। तस्य चक्रस्य मध्ये वर्द्धिनमकाबज्र रुगवन्तं षण्मुखं ह्लानसत्त्वं भावयेत्
भावयेत्। इन्द्रनीलाग्रसञ्चीवं बालार्कमण्डलस्थं यापुरामण्डलं सर्वतथागतमयाहृदयं समा
धिसमापन्नं विचिन्त्य आसनोपविष्टं। उभयतो जानुकनीलोत्पलद्वयस्थितं पुह्लापारमिताभूमिकद्व
यं। आकृतसायनं आत्मानं विचिन्त्य हृदयचन्द्रमण्डलं विलाप्य तद्रूपं पुह्लापारमिता स्वभा
वं सर्वह्लानादयाकारं सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धानामस्थिरहृदं महाबोधिसत्त्वानां पूर्वह्ला

[illegible]

यतनविशादवविनयवमसयादायडकृति। गगनमनगतांश्चसर्वबुद्धाधिसत्त्वत्रिर्मोघवूयकाय
सहगतांडक्कीति। मकश्चलनाव लादिहेवज्रमनिबद्धस्वेवजधरत्वेक्षसप्रतिष्यमनक्रम
लमायाजालारिसम्बाधिक्रमठहूविकठ। ॐ दमिहानीक्लमदनयायवाणि षट्युह्लावकाश्चयू
ष्यक। गतपूर्वकावत्सर्वमादियागंकृत्वाहगवकंमहावैरोचनमण्डलमध्ये व्यवस्थितंमपक
ष्यमत्स्वानभूमितारेवकवर्ह्ल्ली ठकाप्राहवैसमाविष्टिविचिन्त्यमहृदयाद्यादिवृद्धैरथवध्या
त्वामहृदिचाहरावैवक्रवज्रुमेरवलायूर्नमलमन्त्रादिरिठयविवेष्टिमैचिकयम्। मकश्चप्रवृत्त
ह्लासप्रचोदीजानिउँवज्रमीक्लायनमॐ किविचयसम्। वक्रानारिमश्चवज्रमी क्लैवकवर्ह्ल्ली वाला
रवहान्विता। पद्मवीवकलस्वरैविचित्रवस्त्रसम्पोमैठीठकनयविहगैवामहृकैनयमधरीद
क्षिणहस्तनप्रह्लाखजैंधरैविचिन्त्यमहृदिपूर्ववम्। वज्रमण्डलायविठीठकारैविलाव्यपूर्वकस्

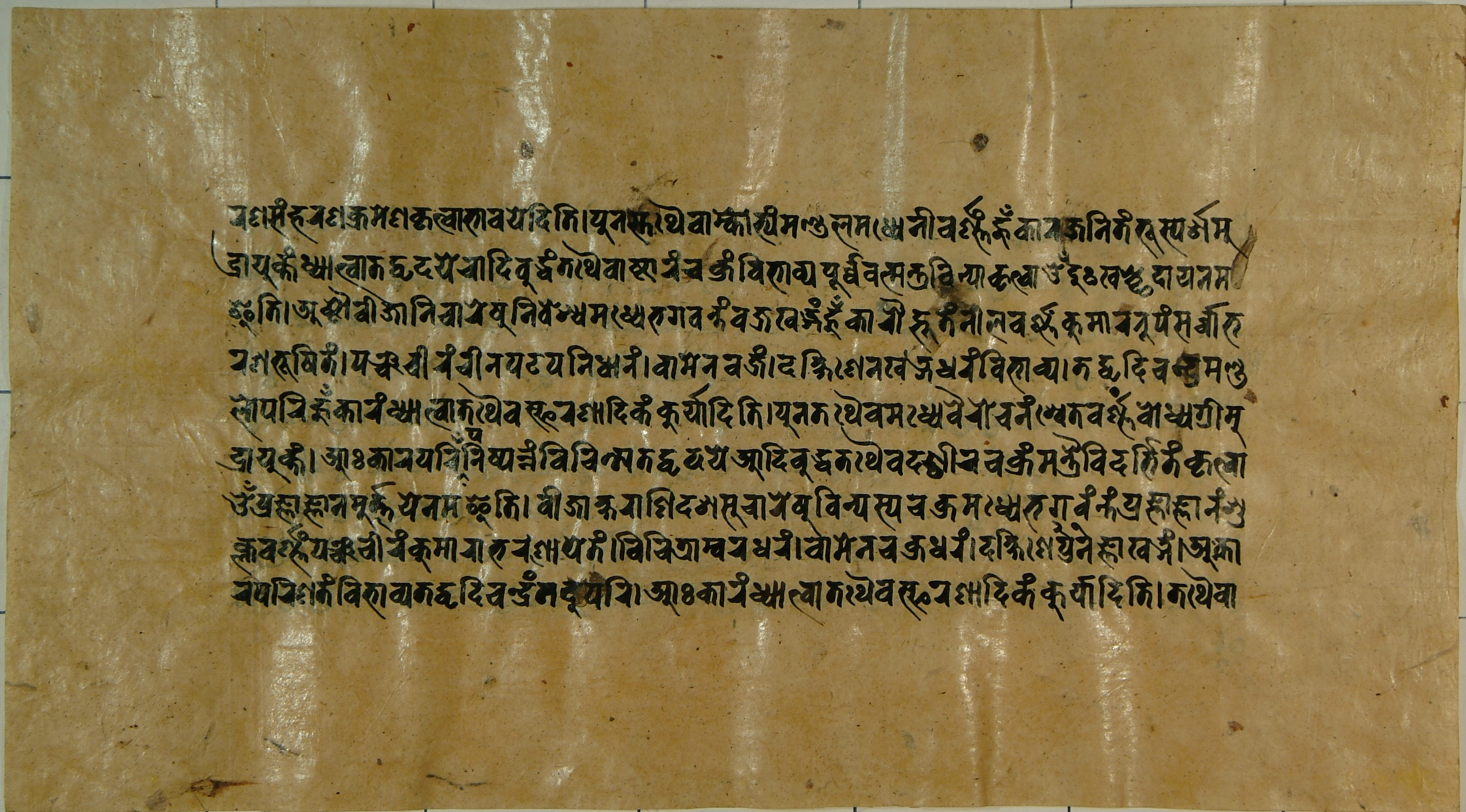

वदामि हृदयकमलकर्णिकायां दिशि। पुनरुक्तेथवा स्कांधमंडलमध्ये नीवर्द्धकं कांचनगिरिसूर्यम्
द्वायकं श्यामं हृदयादिवृद्धमंत्रेथवा सूर्यं च कं विलाप्य पूर्ववत्मंत्रविन्यासं कृत्वा ॐ इं ह्रस्वं हृदयाय नमः
इति। अंगुष्ठे बीजानि त्रयं न्यसेत्। मध्यमध्यमध्यमे लगवं कं वज्रखड्गं हूँ कां बीजं हूँ नालवर्द्धकं कमाचरूपं सर्वाभरण
भूषितं। यज्ञसूत्रं वीणं नयदयनिभानं। वामनवज्रांदक्षिणेनवज्रधरं विलाप्य। मंत्रं हृदि वन्दे मंडल
लोपविहूँ कां श्यामं कंठेवस्त्रवक्षादिकं कुर्यादिति। पुनरुक्तेथवा मध्ये वेणुवीणं नवर्द्धकं वाध्यगीतं
द्वायकं। अष्टकाचयविनिष्पन्नं विचिन्त्य मंत्रं हृदयं आदिवृद्धमंत्रेथवा दक्षीनवकं मंत्रं विदर्भं कृत्वा
ॐ ह्रां ह्रां नमः कं यं नमः इति। बीजाक्षराणि दमसूत्रं त्रयं विन्यस्य वज्रमध्ये लगवं कं यं ह्रां ह्रां नं
क्लं वर्द्धं यज्ञसूत्रं कमाचालवक्षाथकं विचित्रांबरधरं। वामनवज्रधरं। दक्षिणेयेनेस्त्रखड्गं। अक्षा
त्रयविहं विलाप्य मंत्रं हृदि वन्दे मंडलं। अष्टकाचं श्यामं कंठेवस्त्रवक्षादिकं कुर्यादिति। कंठेवा

माघसिद्धि मण्डलमध्ये कृत्वा वर्णं मरुयमङ्गाचिर्ण। ॐ कारबीजं हृदि ध्यात्वा मनुं हृदयादिवृद्धं
नाथेन विचिन्त्य चक्रमध्ये पूर्ववत् मन्त्रादिविदर्भितं कृत्वा मनुं ध्यात्वा स्वस्थासु ॐ ह्रां नमः कायायेन
मन्त्रं। बीजानि न्यस्य चक्रमध्ये रागवर्णं ह्रां नमः कायं हरितवर्णं कुमारीरत्नदीपं पद्मस्थितं
कल्पवृक्षं। ॐ कारपरिनिष्पन्नं वामे नवि ध्यं वज्रधरं। दक्षिणे नवरत्नधरं विचिन्त्य मनुं हृदि व
न्दे मनुं पवि। ॐ कारं ध्यात्वा मस्तके वस्तु वस्तु संहरहं कुर्वे नमो नमः यदि किं। पुनरपि मस्तके वस्तु स
मुर्वी मनुं वर्णं वदनमुखायं मूलाक्षरसमूहं मण्डलमध्ये ध्यात्वा मनुं हृदयादिवृद्धं मस्तके ध्या
त्वा चक्रमध्ये मूलमन्त्रादिसंयुक्तं मनुं ध्यात्वा ॐ वागीश्वरायनमः। बीजानि विन्यस्य चक्र
मध्ये वागीश्वरीं पीतवर्णां। सर्वालंकारशोभितां पद्मस्थितां विचिन्त्य मनुं पवित्रं ॐ कारबीजं
मनुं वामे नवरत्नधरं। दक्षिणे नवरत्नवज्रधरं ध्यात्वा मनुं हृदि वन्दे मण्डलोपरि ॐ कारं विलाव

तथैव स्वरूपादि कं कर्यादि कि। तथैव नाभिविरूढ वज्रे स्वभवर्द्धि मा मायसाय कं यक्ष वृद्धमकुटं
वज्रगर्द्ध यानि यर्द्धि सद्वीलक्षाव विरूषिकं वज्रघन्त्रस्याविशमकायेद्यायविनिषन्नं तथैव मण्डलम
स्याविचिन्त्य हृदयं गवकमादि वर्द्धं तथैव मुद्रदिवज्रं नवार्द्धं मूलमकुटादिखविकं। अत्रप वना
यकनमः हिनवबीजाक्ष बाध्यवेष विन्यस्य वक्त्रनीरोहगवर्द्धं। अत्रयत्रैशुक्लवर्द्धं बालातव
धरूषिकं यक्ष वीरे विचिताम्बरयविधानं। अकारनिष्यन्नं यक्षका कंखेन्द्रयाहि विचिन्त्य मद्ध
ण्डायवि। अकारं ध्यात्वायूर्वव गुरुवक्षसि हृदयलीलयाहृदीलावादि कं कृत्वा रावयदिकि सर्व
कुयाजनीयमिकि। अयमपिलहदेन श्रीमायाजालारिसम्बाधिक्रमः। आर्यनमस्त्रीकिटीकायां
नाममन्त्रार्थविलोकिन्यां मायाजालारिसंबाधिक्रमस्याधिकारश्चतुर्थः॥ ॥ गाथाक्रिसः
अथदानीं वज्रधातुमहामण्डलाचारबाधविक्रवज्रस्यस्वरूपादिकमिन्याहः। यथारुगवा

निर्ज्ञाह॥ भगवान् बुद्धः सम्बुद्ध ॐ इति गतार्थः। अकारसम्भव ॐ इति। अकारजनितः। भगवतो
नस्वभावविशुद्धं यथागतं स्थानकायस्वभावत्वात्॥ तस्य हृद्बन्दमण्डलोपविष्टासावकारस्
यदानीं विभवशमाहा सर्वधर्म्मेषु ॐ इति। अग्रतवीर्य्यः सर्वधर्म्मेषु सर्वाकारमहामण्यः
स्वरूपं मुखत्वात् महार्थ ॐ इति। महीष्वासावर्थेष्वमहार्थः। महार्थत्वे सकलजगद्विनाश
नहेतुत्वात्। परमाक्षर ॐ इति। अपरपर्यायेण नाक्षरमीति। अक्षरः हृदकारीस्वरूपध्यवि
चलितत्वात्। परमश्चासावक्षरश्च परमाक्षर ॐ इति। अनेन वज्रमेघस्थानस्वाद्यक्षरयोः
स्वरूपातिक्षेप मुक्तः। तत उर्वेकैकतश्च योगिनीस्वविकादयः सकलमाण्डलयदेवतास्वभा
वः समस्तविषक्त्यादृक्रूपतया उपयवैकक्षीयः। यथायथं समाधीनां द्विपर्यासानुपलम्
भसूचकत्वात्। उपलम्भुक्तिपक्षगयावभूयताविमाक्षमुखलक्षणं। उर्वेनिमिरुमिथ्या

अनिधिविषयोसाहिसंस्कारअभिप्रकरणवनक्रमादनिमित्तप्रतिहिनानिसंस्कारविभाक्रमस्वो
न्मकोक्रमध्यानुक्रमेणसत्वबद्धादिकुलमाहुस्वलावमधिकृत्याह। महाप्राज्ञाक्रनूत्यादक्रुंकि।
सत्वजीस्वलावेनमिश्रमहाप्राज्ञाक्रकाश्रेष्ठसवानुस्वादस्वलावष्ठ। कस्यधर्मीधानुस्वलावस्वा
का। आदर्मेहानहेतुस्वाच्च॥ वाशुद्धाहानक्रिकक्रुंकिप्रत्यजीमुखेना। वाशामुद्धाहमावाशुद्धा
वष्ठ। कनवक्रिमानहिकष्ठसमकाहानो। वाग्व्यायामाकावाग्। सर्वाभिलापहस्वग्यक्रुंकि। धर्मव
क्रीक्रावेष्ठ। अभिलपनमभिलापष्ठसर्वेषांधर्मीधांस्कन्धादीनामभिलापष्ठसर्वाभिलापष्ठ। कस्य
हेतुष्ठकाचर्हप्रत्यवक्रुक्षाहानो। अनुवाग्यष्ठप्रधानमित्यर्थष्ठ। सर्ववाक्सुप्रशास्त्रवक्रुंकिकर्मीव
जीस्वरूपधासर्वावासोवाक्सर्ववाक्। यथादेवमनुष्यहिनोगमनुष्यहि विद्यादि। अनुवसुप्रशास्त्र
वाक्रुंकि। यथारुचकयासर्वसत्वसन्तोनयुप्रतिलासादयाग। अनेकमुखधर्मदेशयाप्रकृत्यान्

स्नानस्वलावस्थाग्रं अनुभवेनाश्वमेधावभृथादिपातमिगा। अ आ ॐ अ४ ॐ मिअ कुर्हि नकुर्ते४ य
मिनि यन्नो ॐ मि॥ मनश्चयदेव चिन्तं धर्मध्यानं स्वलावपुरुष्यागृहकाया कातवित्तहान्
कदचायन्तुकेमलालवेवलास्वनत्वात् स्नानाकुर्वादयनिमित्तं कृत्वा आदर्मस्नानात्मकं॥ धर्मो
लम्बनकृयात्मकंगयासकानाकुरुदायत्रामर्थाद्व समगास्नानं। सर्वेरूपादिपर्यासाग्रप्रत्यवकृष्ण
स्नानं। समलाकहिकहुकुकयाकृत्यानुष्ठानस्नानात्मकं। अनुश्च यथाक्रमभाश्चगा यथिपतिस्वलावी
अनुवाह। महामहमहारागॐ इत्यादि। अपवादावमिकारस्थापादानं रागस्यप्राधान्यख्यापना
र्थं। अनुवाह। वारंवारंषष्ठमाहुस्थति। सर्वकथागतसर्वीकामध्यापिपूजासंदर्भनकालमहा
महॐ इत्युच्यते। महाभद्रेनपूजाहिंधीयते। महान्महामहामहः। महामहश्चासौ महारा
गश्चमहामहमहारागः। कतुमहारागॐ हिसत्वयाचनभावनलक्षणः। सवतगवान्श्रीव

ज्ञानसत्त्वः महाबाणहिरगवान् वज्रसत्त्वस्तथागतः हूं मि वज्रनाम् सर्वसत्त्वधर्मिकवज्रं हूं मि वागवज्रविमानीस
त्वानीवर्मिश्रीमि महास्त्रिकीकवामीमि सर्वसत्त्वधर्मिकवः। अयममिमाणसत्त्वावः हूं वज्रविमानधिकृत्याह।
महामहमहाद्वज्रं हूं मि महामहमिगमार्थं। महाधौद्धे सूक्ष्मार्थः। सर्वसर्वक्रमं महाप्रियूः। क्रोधाय क्रं
भानमहाप्रियूप्रियर्थः। माहवविमानधिकृत्याह। महामहमहामाहहूं मि महामहमियूर्ध्ववम् महामा
हावेशावनः। प्रियीमाहधीमाहः। मूढ्यासौधीमाहश्च मूढधीमाहः। मत्स्यसूदनाविनाशकः। क्रोधवे
विमानधिकृत्याह। महामहमहाक्रोधं हूं मि। मत्थेवमहामहं मि। महाक्रोधं हूं त्यमाघसिद्धिः। महाक्रो
धप्रियूर्महानिमि। सत्त्वासत्त्वविषयत्वात्। महाक्रोधमत्स्यसत्त्वमहाप्रियूमि। लोकवविमानधिकृत्या
ह। महामहमहालोकं हूं मि। महामहमियूर्ध्ववगुगमार्थं। महालोकनमस्कवः। सर्वलोकनिसूदनं हूं
मि। सर्वलोकिकलोकोत्तरसम्पत्प्रियत्रिलोकधनार्थत्वात्। शून्यकादिवतुविमाक्रमूर्वानीधर्मधालाल

स्वनमस्वेनसर्वसमाधिहेतुत्वात्। कदेवाध्यात्मविषयोसूयमिकूलतयाध्यात्मशून्यताकारी। वाक्कायलक्षणगमा
त्। बहिर्द्वौशून्यताश्चेत्स्वरूपौ। तदाश्रयभावानयलक्षणस्वरूपतयाध्यात्मबहिर्द्वौशून्यतात्मकौ। तत्रनलोक
स्याध्यवसायबहिर्मत्वेनमहाशून्यतालक्षणौ। तत्रप्रवादर्मेस्नानशयवज्रसत्त्वादिसमाधिरेतुस्यात्म
कमित्याह। महाकामामहासौख्यामहामोहामहावज्रिः। तत्रमहाकामः ॐ मिवज्रसत्त्वः। कामाकः ॐ मिका
मः। अखिलषष्ठीयः ॐ स्वर्थः। महासौख्यः ॐ मिवज्रराजः। महामोहः ॐ मिवज्रवज्रिनिमिवज्रसाधूः। अ
कनवज्रवज्रवूयादिवासनायत्रादर्शिस्वरूपादर्शस्नाननिष्पन्नः बध्यात्मानुपलक्षणाधिष्ठानत्वात्।
यथास्वीयैर्विषयैर्सविपक्षतयाबाधिविक्षोदया। कर्षानुनागशासाधलावाहेतुत्वेनैवीयथाक्रमं॥
एवंमदबशून्यताक्षानेयानिमित्तत्वात्। शून्यताशून्यताप्रत्यार्थनिमित्तायतामसात्। प्रत्यार्थ
शून्यता। संस्कृतयूध्वसमाधनिमित्तायवग्रहात्। संस्कृतशून्यता। असंस्कृतेयि। बाधिसमाधनि

मिह्नाग्रहान्। अर्हत्कृतमभूत्यका। अमरवाह। महारूपा महाकाया महावर्ण्णे महावपुः महानामा
महादाम महाविपुलमण्डलश्रीः। कृतमहारूपा महाकायश्रीः वज्रमल्लः। रूप्यमश्रीः रूपविपु
लाश्रमश्च्यर्थः। महद्रूपं यस्यासौ महारूपः। महत्त्वचिकामणिरूपमयासर्वं कथमगमानीत्यैश्वरु
कधर्मिणा कैश्चिदिष्टकाल्पकत्वात्। अकनवमहाकायः। स्वमयबुद्धकृतावलासमत्वात्। महावर्ण्णे
महावपुः विभिः। वज्रसूर्यः। महाँश्चासौ वर्ण्णश्च महावर्ण्णः षड्वर्ण्णत्वात्। महद्व्यूर्यस्य स महाव
पुः। सुविशुद्धशुक्लविकालवनामयस्नानपलामण्डलत्वात्। महानामो महादानश्रीः वि
जयाकुः। महद्दाम मस्यासौ महानामा। महाकीर्त्तिरित्यर्थः। कर्मादानपात्रमिमायाः प्र
कर्षमनात्। कनश्च महादानश्रीः। महाँश्चासावुदानश्च महादानः सर्वददत्वात्। महा
विपुलमण्डलश्रीः। वज्रहासः। मदिरूपायी। मण्डयौकीर्तिमण्डलः। मण्डलानिरष्टकानीति

मण्डली। विपुलीविस्तीर्णा। सकललोकक्षोभकत्वात्महद्विपुलमहामण्डलीसातीय
त्वमहाविपुलमण्डलीः। त्रैलोक्यलासकत्वात्गगनस्वसमहाह्लादनयतिकवज्रत्वादिकेवेश्या
त्मकं। क्लिश्यमनःयत्रादत्वात्सनिसमगाह्लाभेग्रहकादिमुखेनयत्थाकनिमिकुग्रहालावान्। अनव
त्राग्रभूत्यनानिवृत्यविशेषयिनिर्वीघक्षोमयाकुलेनावकितहीयमिकि। अनकिनिर्वंभादनव
कात्रभूत्यना। वक्रकिलकुटीगतमयाशोषमीयंमिकिप्रार्थनाविरहाणुयुक्तकिभूत्यना। अनव
वाहा महाप्रह्लाय्यधैधत्रामहाक्लैंभाकुंग्रीं ह्रीं ४ महायभामहाकीर्तिमहाशक्तिमहाय्यकि
कि॥ कुत्रमहाप्रह्लाय्यधत्रकुंकिवज्रधर्मा४। कुत्रप्रह्लाप्रत्यवंकुधाह्लानं। कुदवाय्यंभसुंकुद्धा
यकीकिप्रह्लाय्यधत्र४। कुह्लानस्वलावत्वात्। महीभ्यासोप्रह्लाय्यधत्रभ्वमहाप्रह्लाय्यधत्र४। म
हाक्लैंभाकुंग्रीं ह्रीं कि। वज्रनीकुंकु४। क्लैंभारागमदय४। कथामकुंभलकुलात्। क्लैंभाकुंग४।

अकुंभश्चवाकुंभः क्रंभवमिनयायकत्वात्। नकश्चमहाँश्चासौक्रंभाकुंभश्चमहाक्रंभाकुंभः। अकुंभवाग्रहीअस्यास्ति
ह्यर्थः। महायशामहाकीर्तिर्विक्रिवज्रकंकुशः। सत्वपरियाकायायरूपानीसर्वमाण्डलयानीकनुनिद्धिस्थानी
वकुवर्द्धिस्वभावत्वात्। महद्यशोयस्यसमहायशाः। अकुंभवाशमशानवस्थाबलाकश्चतुर्थाभिनीकीर्तियस्यसामहाकीर्ति
र्विक्रिः। महाक्रांतिमहायुतिर्विक्रिवज्रकुशः। महाकीर्तेश्चातुकयस्यर्थिनीक्रांतिर्दीप्तिर्यस्यासौमहायुतिः। नकश्च
वाग्रहाशाहाँडूकमश्चविलम्बिकादीनीयविहावेणगृहीतावस्थावनजयकालसर्वसत्वसंकानश्चवलाबलानाग्
महायुतिर्विक्रिः। नकश्चविकल्यमनथयाद्धिलक्षणयुक्तवक्षणाह्लानाशिकधर्मादिस्वभावे। विकल्यमन
यनाद्धिलक्षणयुक्तवक्षणाह्लानयथाकविपर्यासविवेकनसमस्तधर्मनत्वयुक्तवक्षणात्। नमूर्खेनवस्वभा
वशुद्धधर्मोनाह्लानावेवर्द्धिकत्वमयस्तिसंध्यर्थयविह्लानहेतुत्वात्। अकुंभवैषीवज्रधर्मादीनामयीकुंभः॥
कदवलक्षणयुक्तनामनिर्मूयकार्यरनतिसंस्कारात्। लक्षणशून्यमोवलवैभावयादिस्वभावधर्मकायान

हि सिस्का वाक् सर्व्वधर्म्मशून्यता। युक्तलधर्म्मसमाधावहात्। अतावशून्यता। यथा कृशून्यता लक्षणयवादाहि
सिस्क वहात्व। अतावस्वभावशून्यता। अग स्वाहा। महामायाधरा विद्या महामायार्थसाधकः। महामायया
वजिवजी महामायेन्द्रजालिकः। कतमा महामायाधरा विद्यानि किवज विश्वः। माय किसर्व्वकथागत
विविधविपुलीदानयूजानिर्म्मोक्षाकरयती किमायाधरः। महाँश्चासौ मायाधरः॥ अकएव विद्या नूयन्ति
कः। कतयूजा कर्म्मक्षयूस्थसम्भोगायाङ्गनात्। माहामायार्थसाधकः किवजरकः। मायार्थहि निर्म्मोक्षार्थः।
कनकसीदसत्वसाधयकिया साहयती किमायार्थसाधकः माहाँश्चासौ मायार्थसाधकश्च किमहामाया
र्थसाधकः॥ महामायाव किवकः किवजयकः। मायायीव किमायाव किः। कथागतयूजानिर्म्मोक्षेव कि
विधार्थः। मायावीव कः सकः। मायाव किवकः। महाँश्चासौ मायाव किवकश्च महामायाव किवकः
महामायेन्द्रजालिकः किवजमूर्त्तिः। माय इन्द्रजालेनिर्म्मोक्षसमूर्त्तीकाय यथा किकृ वज्राक्षामकीरावैकवैकी

मि ॐ डालिकृष्ण महामायण्डालिकथावर्द्धयावांहुडसूत्रथः। सद्धर्मया अद्वा। मनश्चकल्यानुष्ठानहा
नाश्रयकर्मादिवडसूत्रयानकं। वज्रादिस्नानयवाहल्यानकैनिकल्यानसूत्रानुस्नानसमि। उक्त विपर्यासाय
कामसुखनमसमसुगतयूजामिसंस्कवनविधायमम कार्यादिशून्यमास्नानकानतृत्वात्। अतएववेदी
वज्रविश्वादीनां कर्मामि। एवमान्मर्यदीक्षीलात्। कान्तिकोमीयप्रमिपक्रमयामदवदाना। शीलक्रान्ति
वीर्ययावमिकात्मकमिपक्रमाह। महादानयमि४ मष्टौमहाशीलधारग्रहीत। महाक्रान्तिधारधीरामहावी
र्ययाक्रमक्रमि। गत्रमहादानयमि४ प्रेक्षक्रमि। वज्रलास्यायूजानूयकाम्ययादीयक्रमि दानी। म
स्यदानस्यमिदीनयमि४ महाँश्वासोदानयमिश्वमहादानयमि४ अमिधारयधर्मीमिधकाकाक्रवस्तु
दीनास्त्रक्रमयाप्रेक्षक्रत। सर्वलोकाकैकृत्वात्। महाशीलधारग्रहीमिमि। वज्रमाला। कायवाक्चि
त्तनीसमाधानाद्दीली। शीलसमाधामिमि। धात्वर्थत्वात्। दमाकुशलविनमिलक्रर्गप्राप्तिमाक्रस्वरूप

ॐ। नमो बुद्धाय नमो धर्माय नमो महाँ श्रमणसंघाय नमो महाशीलधराय महाश्रमणाय। अनुत्तरा ग्रहीतायुत्तरसत्त्वार्थाय। द
हाकाकिधराधीराय ॐ हिं। वज्रागीता। कमलीकाकिस्तिकाली धारयनीकाकिधराय। महाँ श्रमणीका
किधरम्य महाकाकिधराय। महत्त्वयि दुःखसुखैर्यो लम्बनत्वात्। महावीर्यपराक्रम ॐ हिं। वज्रनेत्या
वीर्यं कुमलसुधर्मसुत्साहः। यापादौद्धत्साहः। कुसीदत्वात्कौसीद्यमवत्नवीर्यं। तस्य पराक्रमः
सर्वलौकिकलोकोत्तरकुमलमूलपरिपूरणात्। अनन्यपूर्वयूजावनुरूपात्मकं। यथाक्रममा
दर्भादिस्नाननिषाकौत्वविमाक्रमत्वविशुद्धिबलेन हागमेत्रनिविरमणाद्यदकत्वात्। कदर्वादो
ब्युरुविक्रयासम्यक्बुद्धिविषयकाशिरूनिवहिकत्वेनाह। महाध्यानसमाधिस्थो महाप्रज्ञामणीवध
क। महाबलो महापायः बुद्धिस्नानसागर ॐ हिं॥ गजास्यागथयोध्यानप्रहार्यं यथाऽरूपः।
मनेध्यायमर्थः। महाप्रज्ञामणीवध हिं। वज्रधूया। महामीप्रज्ञा महाप्रज्ञा सेवमणीवेन धारयामीति

महाब्रह्मचारीवज्रकः महाध्यानसमाधिस्थः हूं मि। वज्रपूर्व्यासमाधिश्चित्तस्थैकाग्रतालक्षणसमाधिमूर्ति
तीतिसमाधिस्थः। महत्त्वमध्यानं महाध्यानं महत्त्वं चतुर्ध्यानात्मकत्वात्। तेषु चतुर्ध्यानेषु समाधिस्थः।
प्रणिधिविधिं वज्रदीया प्रणिधीयतं हूं मि प्रणिधिः। वाधिसत्त्वानां प्रणिधानं वमादृत्यन्तः। महायाय हूं
मि। वज्रगन्धा महाँश्चासावृषायश्च महायायः। नमनवायायवलेनाभिषानवरभिषस्य सत्त्वानां यथाभया
हिप्रायय विपूर्वज्ञानं। अनुत्तरप्रज्ञाध्यानप्रणिधूयाय यथा वमिमालक्षणतया वाक्यपूजा चतुरयात्मकमिति।
साम्भोगिकमार्ज्जयीति हस्तलावनवलक्षणया धर्म्मधात्ववज्रावस्वलवत्तानं। तया यथा वलक्षणया अप्रविला
गः। तत्र वलीप्रज्ञादिय्य लक्षणं दर्शनमार्ज्जलावनामार्ज्जे च। तत्र दर्शनमार्ज्जे लक्षणं वाध्यंगलावनामार्ज्जे
नमार्यीस्थाः। तत्र प्रज्ञावीर्यस्मृतिसमाधिपूर्वतया ज्ञानवपाला। चतुरयात्मकं। महायानाभिसप्रयुय
प्रवृद्धिकत्वेन कर्यसकुष्टिकावलना। तत्र दवप्रलापनिशुद्धिर्ज्ञाप्रकयायस्थ कमूर्त्यमायहृदमूर्त्वनमे

प्रयादि षादमसमाश्चास्मकमित्यकजाह। महामैत्रीमयामयामहाकरुणिकाःग्रधीः। महाप्राज्ञामहाधीमा
न्महायायामहाकृतीनि। कतमहामैत्रीमयामयभूमि। मैत्रयः। मित्रमस्यास्तीति मैत्रं। यश्चानुजीवनं।
ननःसर्वसत्त्वेषु मैत्रीमयः। मैत्रीस्वभावः। महांश्चासौ मैत्रीमयश्च महामैत्रीमयः। अनुगवामयः। सकल
सत्त्वश्चानाथकपुत्रवत्वात्। महाकारुणिकाःग्रधीत्रिति। मश्रीमहाकरुणा अनालम्बनास्तिकासा
यस्यास्तिसमहाकरुणिकः। अग्रधीत्रिति सुविशुद्धधर्मश्चानुज्ञानं। ननश्चैनदुक्तवति। गदार्थग
म्भीर्यात्मकाःसोऽगवानिति। महाप्राज्ञा महाधीमानिति। गन्धहस्तीमहतीप्रज्ञाधर्मीप्रविचयलक्ष
णास्तिकासायस्यास्तिसमहाप्रज्ञः। महांश्चासौप्राज्ञश्च महाप्राज्ञः। अनुगवमहाधीमान्। महायाया
महाकृतिनी। ज्ञानकेतुः। महान्यायायस्यासौ महायायः। ननश्चमहाकृतीमहपत्तिकः। सर्वसत्त्वा
नामयअनुगयहनयासद्धर्मप्रकाशकत्वात्। महासद्धिबलायकामहावेगमहाजवः। महर्द्धिकाम

हंभावो महावलयवाक्रमॐ हि। कत्र महासर्द्धिवलायक ॐ हि। कडयाल४। अर्द्धवेलीसर्द्धिवलीकनायकः।
महाश्वासावर्द्धिवलायकश्च महासर्द्धिवलायक४। महावेगमहाजवॐ हि सागरमति४। महावेगम
हिर्यस्यासौ महावेग४। सर्वकथागमयूजायस्तानहुकुक्या। अनेकलोकभ्रमुसक्रमगामु। अनुत्तरम
हाजवॐ सूत्रम्। महर्द्धिकामहंभास्वॐ हि। महावलयवाक्रमॐ हि प्रमिलानकूट४। महर्द्धिवना
निवलानि चकिंदभनथगनवलानि स्तानास्तानस्तानादीनि वक्रमाणानि। कंपयवाकुमावीर्यो वक्राय
स्यासमहावलयवाक्रम४। महारुवाडिसमॐ महावजधाघन४। महाकुमा महाबीडा महारुयरुयी
कवॐ हि॥ कत्र महारुवाडिसमॐ हि। महास्तानप्राप्त४। रुवश्यॐ यादानस्कन्ध४। अनुत्तवाडि४। अस्ता
नस्तोलस्वाकानस्यसम्यगविय। वीकस्तानस्तानु। रुजीनभीलश्समॐ स्तामहावजधाघनॐ हि। सर्वोपा
यंजहश४। महावजसमकरुडस्तानकवायवीहि महावजधर४। निविदस्वाम्। मुद्धिवस्वाम्बघन४। महा

कुरौ महाबोड ॐ हि। सर्व्वेस्मा कर्म्मा विघ्नकर्म्मि। महाँश्च साकुरश्च महाकुरः। दुर्द्धर्षा नीसत्वानी म
हाक्रोधवूयमिदर्मेनाह। महाबोड ॐ हि। आक्रोशयसोरुगवा स ईः श्रीः सत्वविनयवमान् बोडना मधिद
र्मेयकीहि। महारुयरुयकुरु ॐ हि। जालिनिपुरः। महारुयामहारौरवरूपभ्रीभकुरः। कस्याधि
रुयीकुरुकीहि महारुयरुयकुरुः। महाविद्याकुमानाथ महामुद्राकुमा गुरुः। महायाननयाकुरुम
हायाननयाकुरुम ॐ हि। कुरुमहाद्याकुमानाथ ॐ हि। वज्रपुरः। महाश्वेताविद्याश्च महाविद्याश्च
श्रीभद्रश्च। शुद्धार्थमन्त्रमुद्रास्मिकाः। सूत्रामकुमः। अकुरुवनार्थः। सर्व्वीयाचरुयः। सर्व्वसत्वानां।
अशेषकायवाक्मनः। समुदाचारसरमाधनाह। महामुद्राकुमा वैरुचनि हि। अभिकुरुः। म
हाँश्चासोमन्त्रश्च महामन्त्रः। महामुद्रास्मकस्कुरुमः। अस्ॐ अर्थः। अकुरुवगुरुः। सर्व्वसत्वा
नीयथाभयानभयस्कुरुयारिसमयापदभ्राह। महायर्नननयाकुरु ॐ हि। गगनॐ। महायानं

वक्रमाधीनस्यनयासार्ज्जः। कस्मिन्नावृत्तःस्थितःङ्ग्यर्थः। महायानतथाक्रमःङ्गिसर्व्वेषि वचनविस्तरे हि॥
संसारनिर्व्वाणयानवहिलय्यधर्म्मेनाधिगमान्निर्विकल्पकैस्तानि महायानमिति। अथवाविविधानुरूपे
णसस्कारायायसाधनाभावस्वरूपो महायानस्यसंग्रहीतःङ्गिः। यथ वकथमस्यमहत्त्वे। सर्व्वलोकहि
तावुद्धारगवकथःकनकंमहाकरुणामिदंनिष्यरूपनिर्योगायवा। कस्माकुन्महिमानीयानंमहायानंमहवा
यानंमहायानं। अथवासर्वविधिनमहत्त्वात्। आलम्बनयमिपहि। स्थान वीर्यउत्साह। कौशल्यसमुदागमक
र्म्ममहत्त्वात्महायानं। महत्त्वकयानत्वेनिमयानं। अन्यत्रयानकदरावादिभि। कदकेसमासनत्रिविधम्म
हायानं। हेतुगमवस्वरूपयविदीयनाथेवदिकवमिभि। कदवमूपायमात्रायक्रियाअभेषलौकिकलो
कोत्तरसमाधिस्वरूपत्वात्। रूपावकास्थानसत्वस्यकथगकस्थानकायस्य। कयथारूपावान्बुद्धःसम्बुद्धोः का
वसम्कवङ्ग्यवमादिहिनोममक्राकवयदेगोहणवाक्वेवनकविभेषधविभिष्टेःक्रियायदत्रहिमेर्विभेः

श्रीहानसत्त्वासर्वकथागतहृदयविहारीमहाश्रीश्रीमहामन्त्रवज्रोद्दिष्टव्यः। कवमाण्डलयावज्रसत्त्वाद
यामहामुद्रायागनस्ववर्ल्लयहवज्रयमाविनिश्चसत्यावनिश्चसत्यवसकलसाकभाउयुसत्त्वानांबुद्धकु
लीकृत्वायुतवागस्यनामसंज्ञाकृत्वासत्त्वकुलवर्ल्लयविशिष्टानिकृत्वायथाक्रमंवज्रभाउमहामण्डलस्य
प्राग्विन्यसेवज्रमण्डलेषुव्यवस्थितानिविन्यसेवज्रकुलानिस्थितस्यसर्वकथागतस्नानकायस्यप्राग्निर्दि
शेयूयमात्मनोऽधिमुक्तस्यैवतगवतःस्नानमूर्द्धिवज्रयपवमार्थनामसंज्ञीनिनामबुद्धमहियःक
श्चिद्कुलपुत्रोवाकुलदुहितावामन्त्रमुखवर्योवाचीवाधिसत्त्वस्थितःकृत्वाकेशगतामावर्ल्लयिष्यतियुक्त
कगतास्वायोनवर्ल्लयिष्यतिशुचिर्भोनीकृत्वाशूलाकावनयथाकश्चिद्भगवन्नामनामसंज्ञाकृत्वयदा
निकथावर्ल्लयन्नविवादवज्रजूर्भसायविष तानुगतगतन्यास्वप्राप्यतियवमार्थनामसंज्ञीतिसन्ना
वकश्चयूषःयूजलःसुसंकृतयूस्नानसंस्नानःक्रियावैसर्वबुद्धगुणान्समुदानीयानूकूलीसम्य

श्रीवाधिमहिमीहास्यम्। अतस्यकस्यानयविनिर्वीनधर्मोसर्वस्वानानरूपधर्मोदमकादमादिक
सधर्मोदुन्दुहिर्धर्मवाजछ्छि॥ अस्यवज्रधातुमहामण्डलस्यनाममन्त्राकरयदानी। एकतुपिष्टीकृ
तानीषतभीतिर्नीमानिरुवक्तिनानिवमाण्डलेयदवतानास्यविरुद्धथाऊनायानि। कुत्रवत्वाविस्तानस
त्ववन्दमण्डलयाथाऊकारस्यतीहि। सत्ववज्रादीनायक्ष भाम्बकादीनामेकादमाथावज्रसत्वादावस्य
यावसर्वनिवरणविस्कम्भी स्यकरुयर्यकैलेषाणिनाममन्त्राकरयदानिविलेषलविलेषस्यरावनयथा
नुक्रमकायाख्यानि। गथाश्चेतुर्द्दमनामममन्त्राकरवाणिषदभीतिवकमायिंन्यास्नाय॥ ॥अर्यना
मसङ्गीतिटीकायीनाममन्त्रार्थवलाकिन्यी वाधिविरुवज्रस्यवज्रधातुमहामण्डलाधिकारथ॥
यक्षमथ॥ ॥अथनाद्धिमीर्यमहावैरोचनस्यवक्रमूत्रम्। कुरुष्वमक्षश्रीस्नानसत्वस्यसर्वत
थागकस्नानकायस्यवज्रधातुमहामण्डलदेवताविन्यासक्रमद्वमाहात्म्यमूर्द्धाभिषेकाव्यांन्दा

मीसविशुद्धधर्मश्रुतज्ञानस्यमहावैरोचनस्यप्रभासर्व्वलोकव्यापिदर्शिनोयेकामःस्वविमाक्रमूर्वे
नमोहवविकानीसत्वाविनयनायस्वकविन्यासमाहात्मा। कतरवैरोचनस्यमहावैरोचनस्यचकिंनानक
वधामिकिनज्ञायमं। मदृश्यमं स्वाभाविकःकायः। रूपकायनैष्यन्दिकयोर्मेयनाहकिंसकलः।
ज्ञकनिरूदवाजरवने। कतरदवनिकायवाग्यन्नानीवाधिसत्वानीधर्मसम्भोगप्रत्यनूरवनार्थं।
ज्ञहिसम्बाधिक्रमनवैयाकिंकंकायत्रिर्व्वयविशुद्धज्ञानप्रभिलासलक्षनैष्यन्दिकःका
यस्कुंवरवनमहाबाधिसत्वगणयतिदर्शायः। यदर्भिकासोरगवानवैरोचनः। यत्थाकं
श्रीगुह्यकुंजमिलकमनु। ज्ञकनिष्ठियूवयस्यशुद्धावासायत्रिस्थिमं। कतरद्धाकिसम्बुद्धानि
। महावैरोचनमुज्ञानमयःकायःक्रमःहूंयावनधास्वरूपवि
निम्मकःसर्व्वलोकस्वलोकप्रभिलासमीदर्शनसमर्थः। कथमसोरगवाकस्वरूपादवसर्व्वलो

वयदर्शनसमर्थाहवर्णीति। कथमाह। श्रीमहावैयावृत्यनाहिसम्यग्दर्शनाधिकृतः। भगवन्कथमागमाहकः सम्य
क्दृष्टिः। सर्वेहृल्लानेप्राप्तकसर्वेहृल्लानेसर्वेसत्वेषाविहृष्टनानानयेत्रीनाहिप्रायेत्रीनायायमर्थेदर्शनं
दर्शयन्किस्मा। कर्षीचित्श्रावकयानमयी। कर्षीचित्प्रत्येकयानमयी। कर्षाचित्महायानमयी। कर्षीवि
कृयक्षाहिहृल्लानमयी। कर्षीवेद्धवाययकृय। यावत्महावगयक्षवाक्षसारसुरगन्धर्वगरुडकिन्नरा
दृयपृयधर्मेदर्शयन्किस्मा। तत्रकिंचित्सत्वाबुद्धवैनेयकाबुद्धरूपदर्शयन्ति। कर्षिद्बुद्धकरूपः।
यावत्महावगमनुष्यामनुष्यरूपदर्शयन्ति किस्मा। स्वकस्वकैर्वचनाहावनयेद्विविधीयोपथव्यवस्थि
तं। तत्रसर्वेहृल्लानमकसैत्रेयदृकथागमविकिल्लनवसमिग्यक्ष्याहामहावैयावृत्यनः। विनायक
दीयनः किंविवचनः। विनायवनः ववैयावृत्यनः। स्वार्थोदृष्टिविधानाहामहाँश्चासौवैयावृत्यनंमहावैयाव
नःबुद्धः। कियथावस्थितमसकलयदार्थाववोधनाहा। कायवाक्चित्तमौनेयागमनामुनिः। तस्यकावमौनी

महाव्रतस्थैर्यमौनं किं महामौनी। महामौनीत्वे कुतः। समतासमाधित्वात्। कथं वाह। समतैव समाधिर्नाधिर्बुद्धा
रागवन्तः कुतः। वचनात्। कायादिगतदौष्ठुल्यालापाद्वा कदस्यास्तीति महामौनी। महान्तश्च ते मुनयश्च
महामुनयो व्यासवसिष्ठवाल्मीकियुक्तयः। तद्वन्मुनयो नाम कथं रूपं प्रतिरासमाना महामुनिविशुद्धाः।
महामन्त्रमुनयो कुतः। मन्त्रमुनयो वज्रमहायानः। तस्मान्मन्त्रमुनयो दुष्कृतवतीति मन्त्रमुनी कुतः। महांश्चासौ
मन्त्रमुनयो कुतश्च महामन्त्रमुनयो कुतः। तत्र वनिष्यते। अतएव महामन्त्रमुनयो नाम कुतः। महावज्रया
नस्वलावस्थ्यर्थः। तत्रश्च महावैरोचनस्य वमादिहिश्च तगवान् श्रीः श्रीमतास्वत कुतः। वा
ग्यः। दमपारमिता प्राप्तादमपारमिताश्रयः। दमपारमिता शुद्धिर्दमपारमिता नय कुतः। तत्र पार
मितानीप्राप्त्याश्रयशुद्धिमार्गं मुखेन दर्शयन्नाह। दमपारमिता प्राप्त कुतः। तत्र पारमिता दमः। कथं
वा कुतः। मध्यान्तविलागदानशीलक्षमावीर्यध्यानप्रज्ञोपायतापुनिधानबलज्ञानमतः पारमिता दमः

कि। कतदानं त्रिविधं। धर्म्मदानं। आमिषदानं। मैत्रीदानं ॥ शीलं त्रिविधं। सत्त्वार्थक्रियाशीलं। कुशलधर्म्मसंग्रह
कशीलं ॥ क्षान्तिस्त्रिविधा। धर्म्मनिध्यानक्षान्तिः। दुःखाधिवासनाक्षान्तिः। परापकारमर्षणक्षान्तिश्च। वीर्यं त्रि
विधं। सन्नाहवीर्यं। प्रयोगवीर्यं। यत्रनिष्ठावीर्यं ॥ ध्यानं त्रिविधं। दौःशीलकर्षणं। वैहारिकं। वैहारिकश्च।
प्रज्ञा त्रिविधा। श्रुतमयी। चिन्तामयी। भावनामयी च। उपायस्त्रिविधः। स्वदौःशीलकर्षणः। सत्त्वपरिपाकः।
क्रियासुखाभिसम्बोधकश्च। प्रणिधिस्त्रिविधः। स्वसन्तानयावच्चिकः। सत्त्वार्थानुवच्चिकः। बुद्धक्षेत्रपरिशोधन
श्च। बलं त्रिविधं। कर्म्मावरणक्षयं। क्लेशावरणक्षयं। मारपतनपरवादिप्रावर्त्तनं ॥ ज्ञानं त्रिविधं। अविक
ल्पकं। विकल्पसमसमताबोधकं। सत्त्वार्थक्रियाप्रवर्त्तकं ॥ एवं दानादयः सेवाधिविहेयूर्ध्वकाः सर्वसं
स्वेषु मैत्रीमैत्रीयत्रिलाविनाः। यावन्मिश्रामेनोलरुक्षणाः पुनर्लौकिकलोकोत्तराश्च। तत्रानिवार्त्तिकात्मा
यपलक्षणा लौकिकाः। लोकोत्तराश्चस्कन्धादिस्वनामायधिमात्रयवलक्षणाधिगमप्रविलाविनाश्च।

अनुत्तरा हमध्यमकावतारचन्द्रकीर्तिः॥ दयपुनिग्रह कदाल भूत्यैलाकाकृतापातमिमनिदानं॥
निरयगतत्रयसंज्ञानं। कस्लोकिकीपातमिमनिदिष्टं॥ अनुत्तरिकालवनामयहानादयक्रमेण
सर्वकारहकाधिमात्यारी। एकवसर्यमनीतिविरुद्धकिंपिसर्वापहाविलापः नित्यदागमभ्यासनमि
त्यनुकिनन्यूर्ध्वकृतिवहुलमित्यलुकिकर्मविरुद्धः कलयातमिनिनिरवकि। कलावयातमिता। दा
नस्यपातमिता। एवंशीलादियोज्ञे। कमध्यवविरुद्धमिकानीवाधिसत्वानीत्रिकोटिपरिशुद्धलक्ष
णीयहानेकहानपातमिता। यतुरथकुनानीदानेकदानमेव॥ नदानपातमिता त्रिकोटिपरिशुद्धदान
विरहाम। कमध्यदानादीनीयातमितानीयहापातमिर्नेवचक्रुर्वेदिकया॥ अनुत्तरा हमध्यमकावतारचं
न्द्रकीर्तिः। एकनयसाक्रिमतायथस्वदेशसमस्तेश्वगतः सर्वना आकुर्यमकवदिहाक्रिहीनाना
दायवीर्यदिगुणाक्रिनत्वमिकि॥ कदर्वरुकादशपातमिताः प्राप्ता अधिगमायातगवान्सतथाक्तः॥

कुशाश्रयत्वाक्षात्रः। तासामवदमानां पात्रमिति नामक्षात्रत्वात्। तदाधिपत्वाच्च॥ तत्र तत्रदुक्तमेवमि। अन्या
न्याक्षात्राश्रयसम्बन्धकृत्पुण्यं यसमुत्पादार्थः सूचितमेव वौमीति। दमपात्रमिति शुद्धिरिति। त्रिकोटिपरिशुद्धत्वा
त्। दयदायकप्रतिग्राहकानुपलब्धित्रासीपात्रमिति नामेति। दमपात्रमिति नयः॥ इति। दमेव पात्रमिति नया
मार्गे उपायो यस्यासौ समस्थकः॥ ताः पुनर्दशभिर्यथाः कथमप्रमुदितायीत्युपदानपात्रमिति क्रि
कमारुवमि। विमलायी शीलपात्रमिति। प्रभाकर्यी क्षान्तिपात्रमिति। अर्चिष्मत्यी वीर्यपात्रमिति। सुदुर्जया
यी ध्यानपात्रमिति। अभिमुखी प्रज्ञापात्रमिति। दूरंगमायामुपायपात्रमिति। अचलायी प्रणिधिपात्रमि
ति। साधुमत्यी बलपात्रमिति। धर्ममेघायां ज्ञानपात्रमिति। तत्र तासु मयाधर्ममेघात्मत्वमेव तागमाविशेष
पिदानपात्रमितादिविशुद्धाधिष्ठानतावि शेषाख्यीप्रमिलक्षणं। औदार्यकुप्रणिधानबलादासामानन्त्यां अ
साधारणत्वं सर्वथावकादिहितिति। तत्र भूमितिति ज्ञानस्यावस्था। भूमिर्गोचरभूमियावत्। तत्रवाधिगमवि

अथाइकमाकृत ज्ञानप्रतिष्ठायागनकृज्ञानगुणाधारयागनचहृमय ॥ ॥ ॥ सर्वकुसत्वधातुः
सामान्यलक्षणाद्यथाधर्मधातुविनिर्मुक्तानकश्चिद्धर्मोस्ति। मम आत्मसमतीप्रतिलक्षणं। नैतान्या
विशेषाणि एकमपि कुज्ञानं दशभ्यः ॥ ॥ अवस्था विशेषाणि। अकआह। दशभूमीश्वरो नारथाद
शभूमिप्रतिष्ठित ॥ ॥ दशभूमिनाप्रमुदितादीनीभूमीश्वरो रथिपतिरित्यर्थः। कस्मात्कुतोदानादिपारमि
तादीनीभूमिलाभात्। नाथ ॥ ॥ ॥ मा खवदशभूमिषुप्रस्थानात्प्रतिष्ठित ॥ ॥ ॥ दशज्ञानानि।
धर्मज्ञानं। अन्वयज्ञानं। पचविधज्ञानं। संवृतिज्ञानं। दुःखप्रज्ञानं। समुदयज्ञानं। निरोधज्ञानं। मा
र्गज्ञानं। क्षयज्ञानं। अनुत्पादज्ञानं ॥ ॥ ॥ धर्मज्ञानं। कामप्रतिसंयुक्तेषु संस्कारेषु
यदनास्रवं ज्ञानं। कामप्रतिसंयुक्तानां संस्काराणां हेयदज्ञानास्रवं ज्ञानं। कामप्रतिसंयु
क्तानां संस्काराणां। निरोधयदनास्रवं ज्ञानं। कामप्रतिसंयुक्तानां संस्काराणां प्रहाणाय मार्गज्ञ

यदनास्रवं ज्ञानं। अपि च धर्मज्ञाने धर्मज्ञानरूपं च यदनास्रवं ज्ञानमिदमुच्यते धर्मज्ञानं। अन्वय
ज्ञानं कतमत्। रूपारूप्यप्रतिसंयुक्तं सास्रवं ज्ञानं। रूपारूप्यप्रतिसंयुक्तानां संस्कारा
णां निरोधे यदनास्रवं ज्ञानं। रूपारूप्यप्रतिसंस्कारानां प्रहाणाय मार्गे यदनास्रवं ज्ञानं। अपि
खल्वन्वयज्ञानं रूपं च यदनास्रवं ज्ञानमिदमुच्यते अन्वयज्ञानं। पर्यवि कतमत्॥ यज्ञानं भा
वनामयं भावनाकृतं। भावनामार्गस्य प्रतिलम्भं च मविहीनं यत् ज्ञानं न कामावचरान् रूपावचरा
न् समवहितान्। संमुखीकृतान्। पर्यवि च कृत्वेति कान्वर्मान् ज्ञानाभिप्रकारांश्चास्रवान् धर्मान्
इदमुच्यते पर्यविकृतं ज्ञानं। संदर्शनं ज्ञानं कतमत्। सास्रवाप्रज्ञा॥ दुःखज्ञानं कतमत्। यत्स्कन्धोपादानस्क
न्धानित्यतां दुःखतः शून्यतां। अनात्मतां च मनसि कृत्वेति यदनास्रवं ज्ञानं। इदमुच्यते दुःखे
ज्ञानं॥ समुदयज्ञानं कतमत्। सास्रवं हेतुतः समुदयतः प्रत्ययतश्च मनसि कृत्वेति यदनास्रवं ज्ञानं।

कलसमुदयस्थानं। निरोधस्थानं कतमत्। निरोधनिरोधगामिनी प्रतिपत्।
मनसिकुर्वतो यदनास्रवं स्थानमिदमुच्यते निरोधस्थानं। मार्गस्थानं कतमत्। मार्गगामिनी
प्रतिपत्। यथाभिप्रायिकं च मनसिकुर्वतो यदनास्रवं स्थानं। इदमुच्यते मार्गस्थानं। कथं स्थानं क
तमत्। दुःखमयं विस्थानमिति जानाति। समुदयाभ्यवहीयते। निरोधसाक्षात्कुर्वतो मार्गं भावयतो वि
मुक्तिं जानाति। तद्यथादायस्थानं दर्शनं विद्यावाधिष्ठितस्थानं। श्लोकार्थः समयः। इदमुच्यते कथं स्था
नं। अनुत्पादस्थानं कतमत्। दुःखमयं विस्थानमनुत्पादं विस्थानमिति जानाति। समुदयप्रहीणमनुत्पा
दस्थानं। निरोधसाक्षात्कुर्वतो मनुत्पादसाक्षात्कर्तव्यः। मार्गं भावयतो मनुत्पादं वेदितव्यं। विमुक्तिं
जानाति। तद्यथादायस्थानं दर्शनं विद्यावाधिष्ठितस्थानं। श्लोकार्थः समयः। इदमुच्यते अनुत्पादस्थानमित्य
कथ्यते। दशस्थानविशुद्धात्। दशस्थानविशुद्धयो गिति। कतमे च तत्र दशस्थाने विशुद्धात्मा

यदनास्रवं ज्ञानं। अपि च धर्म्मज्ञाने धर्म्मज्ञानरूपो वा यदनास्रवं ज्ञानमिदमुच्यते। धर्म्मज्ञानी अन्वयज्ञानं
कतमत्। रूपारूप्यप्रतिसंयुक्तं सास्रवं यदनास्रवं ज्ञानं रूपारूप्यप्रतिसंयुक्तानां संस्कारादीनां नि
रोधे यदनास्रवं ज्ञानं। रूपारूप्यप्रतिसंस्कारा धर्म्मा यद्ध्यायमार्ग्ये यदनास्रवं ज्ञानं। अपि च अन्वयज्ञा
नरूपो वा यदनास्रवं ज्ञानमिदमुच्यते। अन्वयज्ञानं कतमत्॥ यज्ज्ञानं भावनामय
भावनाज्ज्ञानं। भावनामार्गे सत्यप्रतिलम्भविहीनं यत्तज्ज्ञानं तत्कामावचरान् रूपावचरान् समवहिता
नसंमुखीकृतान् यत्र षोडशचित्तक्षणिका धर्म्मा ऊनाभिसंस्कारधर्म्मा निदमुच्यते यत्र
चित्तज्ञानं। सेदमिज्ञानं कतमत्। सास्रवाप्रज्ञा॥ दुःखज्ञानं कतमत्। यच्चोपादानस्कन्धानामिदं दुःख
दुःखशून्यता। अनात्मकं च मनसिकृत्वा यदनास्रवं ज्ञानं। इदमुच्यते दुःखज्ञानं॥ समुदयज्ञानं कतम
त्। सास्रवं हेतुः समुदयः प्रत्ययश्च मनसिकृत्वा यदनास्रवं ज्ञानं। कतमत् समुदयज्ञानं॥ निरो

धस्नानं कर्मम्। निर्याधनिर्याधतः आकर्षः। प्रांगीकर्मानिश्चसत्रक्षकम्बमनसि कुर्वीत यदनास्रवं
स्नानमिदमुच्यते निर्याधस्नानं॥ मार्ज्जस्नानं कर्ममार्ज्जनार्न्यायतः प्रतिपत्तिर्नैर्य्याणिकर्मम्ब
मनसि कुर्वीत यदनास्रवं स्नानं। ॥ इदमुच्यते मार्ज्जस्नानं॥ क्रयस्नानं कर्ममम्। दुःखमपनिस्नातमिति जा
नाति। समुदयाप्रहीणः साक्रान्तकामार्ज्जमलाविर्भावं जानाति। कदूपादायस्नानं दर्भनं विद्या
वाधिष्ठप्रस्नातोकाऽतिसमयः। ॥ इदमुच्यते क्रयस्नानं॥ अनुत्पादस्नानं कर्ममम्। दुःखमपनिस्नातन
पुनः पनिस्नयमिति जानाति॥ समुदयप्रहीणस्नानप्रस्नातव्यः। निर्याधः साक्रान्तकामपुनः साक्रान्त
कर्तव्यः॥ मार्ज्जमलाविर्भावनपुनर्भावयितव्यं जानाति। कदूपादायस्नानं दर्भनं विद्यावाधिष्ठप्रस्ना
तोकाऽतिसमयः ॥ इदमुच्यते अनुत्पादस्नानमित्युच्यते॥ इदमस्नानविशुद्धानामदमस्नानविशुद्धधर्मि
णि॥ कर्मम्बनिर्द्दमहिस्नानं विशुद्धानामस्वभावायस्यसदमस्नानविशुद्धानामलगवानां कर्मामवदम॥

नीलनातीविशुद्धं प्रकृतिप्रभास्वरं स्नानं भावयतीदमस्नातविशुद्धं कासर्घनिमिक्लायगमागम
थाबाकमध्याकविलागा॥ एकहेतुत्वकाकत्वकर्तृत्वबभवर्तृत्व। अधियथार्थनिश्चत्वक्रमशुद्धा
यथिव॥ योगित्वामूकमूकत्वज्ञानदर्शनप्रवृत्ति। एवदभविधज्ञानग्रहः। स्कंधादिषु प्रवर्तकं। य
इकभकत्वग्रहः। हेतुत्वग्रहः। कर्तृत्वग्रहः। स्वमर्थग्रहः। अधियग्रहः। निश्चत्वग्रहः। सिद्धि
स्वयवदानत्वग्रहः। योगित्वग्रहः। मूकत्वग्रहः। अमूकत्वग्रहः। ॐ यक्ष ग्रहः। दभाकाव ॐ नि। अ
क्रियकविक्रियम समाधिवरिष्ठविकस्कंधादिषिथाकाराः। दभाग्रहः॥ एकत्वाकदिग्नागपादेभ
कहं। दभाहिश्चिकविकयेश्चिकविक्रियमन्यगः। याग्यैरवगिवालानीनाद्वयहनसाधन ॐ नि॥ कस्मादं
गदहाकाराज्ञानग्रहायस्यासीरुगवानसमर्थकः। किमर्थमिति चेत्। सर्वविषयकाकाराभपिष्ठ
रासनाम। कन्प्रकियकरूमादभार्थस्कंधेवयक॥ मूलतकधमत्वज्ञविषयासलकधी। रूलहेतुमयक

वीसङ्केदाधिकमवचापसिद्धिशुद्धिविषयी।सेयाङ्कमदलङ्कृती।कोमल्यकत्वदभक्षाआन्मदृष्टिवि
यङ्कमङ्कृति॥ङ्कृयदभविधकत्वी।यद्दकमूलकत्वी।सङ्कमनत्वी।अविपर्यासमत्वी।कलहकुमत्वीऔदावि
कसङ्कमत्वी।प्रसिद्धकत्वी।विशुद्धिगमवचनत्वी।सेआहकमत्वी।प्रमदकत्वी।कोमल्यकत्वीङ्क।कनयुनर्द
भविधी।दभविधानआहयुनियङ्कदभवदिकत्वमिन्यकआह॥दभार्थार्थङ्कृति।कमबीदभानीकोमल्या
थानीकत्युनियङ्कादभरूकानानामर्थसकत्वी।अर्थकङ्कृयर्थपरमार्थस्वरूपत्वादकङ्कबीदभथानामर्थो
दभकोमल्यकत्व॥आन्मदृष्टियुनियङ्कमावदिकत्वमिति।कमेवविसङ्कमेरथाङ्कं॥ङ्कृकुग्रहविसङ्क
रयान्नविपश्चिकी।कमश्चकिङ्कंमेमूकवति।सर्वविपङ्कयुनियङ्कस्वरूपवतसनुवरूपावानुवदिकत्व
ङ्कति।कमाविपत्रीमपकीमासमूपयाद्यादयदभकः।सम्पाविकाभबुद्धस्थानसम्पाऐश्वर्यसम
द्धिनिरूकवस्यभामुः।भावकप्रत्येकबुद्धमुनीनामधिपङ्कमुनीनुत्वमदेल्लेरुमिन्यकआह।।।।

मुनीन्द्र ॥ ॥ ॥

प्रतिषिधवभि ना।अधिवभिना।उपयपिवभिना।धर्मवभिना।विरुवभिना।स्नानवभिना।नानदभाकाववभि
लक्षधर्मान् वभवउपिउभीलीयस्यासौदभाकाववभी। अनथ्वसर्ववभिनाधर्मप्राफल्यादवनानिपू
र्वम्॥ अनादिनिधनविघ्नम्। आदिर्यस्यासावनादिः। उत्पादालवाक् विना आधिनास्तीत्यर्थो
ऽस्यम्। अयुक्तिष्ठिकनिर्वाहस्नानलालाक्। नादिनिधनस्कन्धार्थः। निष्प्रपञ्चनमेनि। प्रपञ्चः स्कन्धभा
वायनूयाक्रग्रहकलक्षणाधर्माः। नवामोनास्वभूयनिर्ज्जेकः प्रपञ्चनायस्मादसौनिः प्रपञ्चात्मा।
अकनवशुद्धानमि। आगन्तुकमलायगमात्। नयूनवस्यस्वलावान्यथात्वे। अकनवकथनात्मकस्मि॥
कत्रकथथनायाअनन्यथात्वेनकथनात्निर्मनरथेवकिकृत्वा। सवात्मास्वलावायस्यसकथनात्मकथभू
न्यनास्वलावः॥ अर्थथारूपवादिः॥ कि। कत्रकत्रानिचतुर्यार्यसत्यानि। तानिवदितुगदितुमीलीयस्यसक
त्थकथ। अथवागम्भीरप्रतीत्यसमुत्पादार्थरूपार्थः। नवदितुमिनियूर्ववत्। अकनवाकनागाईनया

दे। नायनयमतः किंचिन्न्यूनं यत्तं नाकि अनाऽद्रव्यं हेतुमात्रं मेरुतदभीविसूत्रम् ॥ नि॥ यथा वादी तथा
कारी नि। यथेत्थं सर्वधर्मा अनन्या अनात्मानो मायास्वप्नमरीचिगन्धर्वनगरोदकचन्द्रोपमा ॥ नि वदनि। त
त्थं वमतमिकं ब्रह्मन्। यथा वादी कथा कारी न्यूनं। अनन्यवाग्नि। सत्यवाक् सर्वसत्वा
नां यथा गमनक्रियाविपरीतधर्मं वक्तुं [illegible] वर्तनत्वात्। अद्वय ॥ नि। द्वयस्य ग्राह्यग्रा
हकस्याभावः। तस्याभावस्य भावो द्वय ॥ नि न्यूनं। सकलवान्यवमार्थमाद्वयापि सन् सन्न्यास द्वय
वादी वा। हेतुं कोटिव्यवस्थितं ॥ नि। अविपर्यासमार्थतहेतुकोटिः। विपर्यासस्य वस्तुत्वाद्धेतुकोटि
ग्रहीव्यवस्थितः। तस्याभावो व्यतिरेकवर्तित्वात्। नैरात्म्यसिद्धिनिर्नीदीनि। तत्र त्रिविधं नैरात्म्यं। अल्प
ग्रहनैरात्म्यं। विवेकग्रहनैरात्म्यं। स्वभावनैरात्म्यं च। नैरात्म्यत्रिक्रियमवसिद्धः। नैरात्म्यसिद्धः। सर्वेषां हेतु
मत्वात्। सिद्धं ॥ वसिद्धः। कस्य नैरात्म्यहेतुस्य सिद्धस्य निर्नीदः। नैरात्म्यसिद्धनिर्नीदः। सयस्य स्कीन्यसौ नैरा

न्यासिहनिर्नीदीन्यन्यम्। कृतीर्थमृगाहीकरः॥ निर्वाणसरस्यवकरणार्थमार्गेः। तीर्थस्कुरु
वा तीर्थाः कस्मिन्यम् तीर्थाभ्यकृतीर्थाः कथवमृगानेत्रा न्यासिहनादहीं प्रत्यागा। रुयं कहु
भीलीयस्थितिहीकरः। कृतीर्थमृगदीहीकरः। कैकथयाकीमन्यनासिहनादनजामि मासवेवा
दिनः। यतयतविभन्यम् कतकतवन्यन्यम्। सर्वतगः॥ कदधिष्ठानपुरवस्कृतवम
सर्वतगयथानिर्माघघकायस्कथयस्फः। अथवासर्वतगः॥ पञ्चसर्वतगः। कतमहीहि
मिरपामिहिरमिकायसर्वतवैकसिरुवकि। कचकवस्यमनसिकातवेदनात्मकाधर्मा
स्फविषयम् यस्यासौसर्वतगः॥ अमाघगतिविधि। अमोमाघा अवन्धागतिर्गमनं यस्यासावमाघगतिः।
गथागमनाजवः॥ एकस्कन्धनेवामयस्यकैकथाअतिक्रमनत्वात्॥ जिनः॥ जिनाक्षनतअक
लाधर्मोः॥ जिनउच्यन्। जिनाविधिः। अवयःक्रमाः। कजिक्षनतेजिनाविधिः। कनश्चविक

यीमि विजयायस्यास्मीमि विजयी॥ चक्रवर्त्तीमि। चक्रवर्त्तिनवत्वा चक्रपथ्यं अतिधर्म्मकथा समस्यार्त्थ कथा
कि चक्रिणः कियद्गवद्दूत्यत्राः कियायिनश्च्यं आहवसवन्धूः॥ चक्रवर्त्तिसत्यर्त्तिनाथास्तिमहस्र का नु
सवर्त्तनूपमास्त्रायश्चक्रिणः स्वधर्मक्रमात्॥ एकद्वित्रचतुर्द्वीपानवधीसहवृद्धवर्त्तापत्यूयानस्वयं यानक
लहास्तुर्त्तिकारवक्षः॥ मदाकालेंद्रयमिलसनाचक्रवर्त्ती अथवाश्रीसम्वर्त्तकवचक्रवर्त्तिनूयत्वाचक्रवर्त्ती॥
अतएवमहाबलः॥ महार्त्तिवकानिवलानिविर्त्तिवलानिचतुरंगानि। कानिविषयकयस्यसमहाबलः॥ यूथ
गाः गणमूर्त्वागणाचार्यागणस्मागणयतिर्वा। श्री। तत्रगणमूर्त्वः॥ गणः श्रावकगणस्तस्यीमूर्त्वागणमूर्त्वः
प्रधानः॥ स्यर्थः गणाचार्यः॥ तथकवृद्धगणस्तस्यामविषयिकोपदेशदानादाचार्यागणाचार्यामः श्रीवी
रागणः॥ गणवाधिसत्वगणस्तस्यामीस्वागणगणयतिर्विः। गणस्तथागतसमूहास्तस्यांयतिः स्वामी
वाधिविन्तस्वभावत्वात्। अतएववश्रीगतस्तत्वावसंदर्शनतयासर्वनूपप्रकाशकत्वात्॥ महानूलावाक्षोवयोरनन्य

यामहानयः॥ मत्रमहानुभावः॥ अनुभावमहात्मीमहाँश्चासावनुभावश्चमहानुभावः। श्रेयः॥ धर्मिधृति
साधुः। श्रेयः॥ अनन्यः॥ नान्यतयाऽनन्यतयः। गम्भीरधर्मोधिमुक्त्वात्। तथाधिमुक्तिः॥ यथानाहिस
सिद्धान्यत्रवादिभिरप्रहर्तुनभक्तः। ॥ अनावनन्यनेयः॥ महानयः॥ महाँश्चासौनयमहानयः॥
अर्थः। वागीशः॥ वक्तिर्वाग्मी वाचस्पतिवनकगीर्विति। गतवागीशः॥ वाग्मीशः वागीशः। अर्थेयतिर्विमं
र्शनात्। वाक्तिर्विति। वाचांपतिर्वाक्तिः। स्वामीत्यर्थः। निरुक्तियतिर्मीविर्शनात्। वाग्मीतियवक्ताधर्मायु
तिर्मीविर्शनात्। वाचस्पतिर्वाग्मियतिरानयतिर्मीविर्शनात्। साधुमत्यौरुमौचतुःयतिर्मीविर्शनात्। धर्मेरा
भकः॥ अनुत्तरः॥ अनुत्तरवाहः। अनकगीर्विति। अनकागीर्वाग्यस्यावनकगीः। सर्वलक्षणाति। सर्वसत्वानां यथाकथ
गयाधमवक्तवैप्रेकनत्वात्॥ सत्यवाक्सत्यवादीवचतुःसत्यायदभकः॥ गतसत्यवागिति॥ सत्या। यदुत
संदृतिसत्यं। यत्परमार्थः सत्यं॥ गतसंदृतिसिद्धायलुप्तिसंदृतिः। उहावनासंदृतिश्च॥

मयासंदृष्टिसत्यं॥परमार्थसत्यकृ। एकस्मात्परिनिष्पन्नाद्वदिकर्यौ परमार्थस्त्रिविधः। अथपरमार्थः प्राप्तिपरमार्थः।
प्रतिपत्तिपरमार्थश्च। तत्रार्थपरमार्थस्तथता। परमस्यस्थानस्यार्थः॥ किं कृत्वा॥ प्राप्तिपरमार्थमनिर्वाणं। परमार्थः
॥ किं कृत्वा प्रतिपत्तिपरमार्थमार्ज्जः परमस्यार्थः॥ किं कृत्वा। तदेतत् सत्यद्वयमाश्रित्य यस्य वा कुशलधर्म
समस्य वागिति हृष्यकं॥ तथा चाकं मूलमध्यमकं। आर्यनागार्जुनपादैः। द्वे सत्ये समुपाश्रित्य बुद्धानां धर्मदेश
ना। लोकसंवृतिसत्यं च सत्यं च परमार्थतः। ये नयानां विजानंति विभागं सत्ययोर्द्वयोः। ते धर्मानविजा
नंति गाम्भीर्यं बुद्धशासने॥ इति॥ अतः सत्यवादीति। सत्यं हि भूत्यनास्वभावकत्वादिर्दुर्भीलीयस्यमतथा।
वतः शाठ्यदम्भकः॥ इति। सकलक्लेशाहिसंक्लेशलक्षणानित्वाविसत्यानि। दुःखसत्यं। स्कन्धादिविषयोलक्ष
णं। आर्यौ प्रतिकूलत्वात्। समुदयसत्यं समासमाश्रयं यथाकं। दुःखमवमविद्यायाः संस्कारादिप्रत्यय
त्वेनसत्यादि दुःखहेतुत्वात्। निरोधसत्यं। सर्वधर्मोपशांतं यथापरिकल्पमनुत्पादलक्षणत्वात्। भगवान्माह

प्रतिपक्षहेतुकदधिगमश्चमार्गसत्यं। सम्यग्दृष्टिपतिनामैत्रीप्रहवस्त्यागादिः। कथं दशकः। चतुसत्याय
दर्शकः। अविवर्तिकाक्षनागमीखैः प्रत्यकनायकः। तत्रावेवर्तिकः। अनुकूलायाः सत्य
संबोधयः यत्रमुखः सविवर्तुचक्रं। यथा श्रावकस्यातः। अविवर्तकाविवर्तकः। कनांदीचक्रीति। अ
अविवर्तिकः। अवेलायीतुविधाकवनलालाग्जायकं सकृदागामीनिष्ठाद्वादृष्टिप्राप्तः। कनायंका
मावावनवक्रमप्रकारप्रहाणात्। अनागामीचक्रं। तथा चाकंकामधूपवट्यकारस्यसत्वयात्
जायकं सकृदागामी अनागामी चक्रले। द्विविधप्रत्यकबुद्धः खड्गचीवर्जचीवर्जचीत्रत्रखड्गचीवी
धमधिकृत्य आह। खड्गः। खड्गः खड्गः। खड्गानामगाण्डकः। कस्यमुखेन कनवविषाणेनवति।
कनतुल्यत्वात्। एकचीवीप्रत्यकबुद्धः। खड्गः चक्रं। प्रत्यकनायकः। वर्जचीवीएकमकेप
तिनायकः प्रत्यकनायकः। वर्जचीवित्वात्। नानानियीधनियीमासहारुकेककारधः। तत्र

नानानिर्याम ॥ ॥ ॥ नानानिर्याणानि श्रावकादिनिर्वाणानि कैर्निश्चयनयानां नियामः। यथा इनयानां संख्या
नीविरुद्धसंकानयूनइयनयनिरासनाम्। महारूकैककायत्वं ॥ ॥ कथं रूपानि वस्त्वाविरुद्धथ्यादीनि। न
न्वाकाशस्यापि महारूपत्वाद्यथा ॥ ॥ महारूपानि कथं वस्त्वाविरुद्धं उच्यते महाक्रियमानि रूपवन्ति रूपि म
हारूपानि विपुलाकाशदेशाक्रान्यवस्थानात्। महत्त्वमेवं पृथवीधात्वादीनां साधारणसाधारणकर्म
विशेषत्वाच्च रूपत्वं। अतस्याकाशस्य महत्त्वं सर्वभूतानां संयत्वकाशदानात्तु रूपत्वं। अतस्तु मत्वा
यथाकाशवत्यर्थः। अतानमहारूपमाकाशं। कस्मात्वत्यर्थवमहारूपानि। कथं वस्तुधर्मे महारूपानां
कारणिकीयः कारणं हेतुर्यः समस्थाकः। अहेतुकीभासवाहिरूपीकरणमेकेन्द्रियः ॥ ॥ कथं हीनि
कि। अवयः ॥ ॥ आस्कानवीनाहकवानिग्रहनसंसायपूनवहेनधर्मकयावासकलयविसमाकार्थत्वात्। य
यसामनूसेभोनेकर्मूमहेकिंभाकीकिवा। वृद्धधर्मसंघवत्तमहेकीकिवा। अत्येस्ते धातुकेन्द्रियमा

ह्मामनकविधंपूजामर्हतीति वा। निबन्धकथकथगतेषु क्रियपक्रियूजाहि यर्हयति पूजयतीति वा। अर्हन्नुच्यते
भगवान् कीदृशस्त्रवः ॥ किं। कतरत्वा वा धर्मा अकुशलमूलमास्रवन्ति। उत्पादयन्तीति वा। क्लेशयन्तीति वा।
स्रवन्तीति वा। अतो वा। यावदचीर्णिषहि वा यतन उद्रेकस्त्वा नक्लिशन्ति वा धन्तः ॥ किं क्लेशस्रवा भूयाद
यः। यथा रुवाः। सहजायति कल्पिता वा विद्या। वा षष्टिर्दृष्टयः ॥ किं। कामास्रवो विद्यास्रवो दृष्ट्यास्रवः ॥ भू
वान्। अर्हन्नेकनैशील समाधि स्कन्धेन कामास्रवः कीदृशः। अर्हन्नेकदयस्कन्धेन दृष्ट्यास्रवः कीदृशः।
अर्हन्नेकदविमुक्तिस्कन्धेन रवास्रवः कीदृशः। अर्हन्नेकदविमुक्तिज्ञानदर्शनस्कन्धेन विद्यास्रवः
कीदृशः। शीलयथियुक्तिरूपा सम्यग्दर्शनमार्गेण सम्यक्दृष्ट्या दृष्ट्यास्रवः कीदृशः। समाधियथियुक्तिरूपं
वा अनागामिमार्गेण सम्यक्समाधिना कामास्रवः कीदृशः। यस्मा यथियुक्तिरूपा सम्यग्विमुक्ति
रविद्यास्रवः कीदृशः। अर्हन्मार्गेण वा कामा यथियुक्तिरूपा कामास्रवः कीदृशः। सम्यग्वा यथियुक्तिरूपा ।

अविद्यास्रवः क्षीणः अथ यत् क्षयादानस्कन्धालम्बनाहि सर्वदुःखसत्यसमुदयसत्ययुक्तो भवति कामास्रवः क्षीणः।
निर्वाणसत्यसाक्षात्करणात् भवास्रवः क्षीणः। मार्गसत्यालम्बनया अविद्यास्रवः क्षीणः। कामास्रवः युक्तो भवति
मार्गाकारो भवति। भवास्रवः युक्तो भवति मार्गाकारो भवति। अविद्यास्रवः युक्तो भवति मार्गाकारो भवति।
दृष्टास्रवः युक्तो भवति मार्गाकारो भवति। इति चतुर्भिः पदैः जयाद्भगवान् सङ्घ श्रीः क्षीणास्रवः॥ अनुक्रम
जातास्रवः क्षीणः यस्य सोऽसकृत्थाहि इति॥ तथा चाहि धर्मवत्वाद्याहि कृतः यत्र कर्म॥ यद्भगवतो लाहि कृतः। हि कृतः भी
लाहि कृतः। इति हि कृतः यत्र मार्थहि कृत्वा। तथा अतुर्ल्लमयस्य यत्र मार्थहि कृतः। हि च कृतः त्वाग्। सर्वमार्थे वर्तयत्वाच्च।
वीतरागः न्यनमत्वात् अतुर्वं चतुर्वासस्यानीवातमाकायकायः स्थानवति कृतः नीदर्शनकाव नामार्ग्यस्थीप्र
हाणात् वीतरागः न्यूयम् अनुवर्जिम क्रियः इति। सर्वविषये वर्तहि कवनीयत्वात्॥ ॥ कर्मप्राप्तः
यप्राप्तः स्त्रीकी रूपाकर्मविहः इति॥ ॥ कृतकर्मप्राप्तः न्यनमकर्मः कायकर्म॥ गत्वा कायः सकर्मप्राप्तः।

शीलिर्हयं नविद्यमानं यस्य तदनयस्य कर्म्मा सर्वं वाग्व्यापारा वा कृ॑ या श्च कृदयगमा शीलवतीति। शीलि
रनुकूलवाहीति यस्मादर्थ। कायवाक्चित्तव्यापारा स्वादनाविलउच्यते॥१४ वाक्कर्मणस्तु प्राकृ॑ व्यतयप्रा
कृ॑। शीलिरनुकूलमिति यतनं शीलमाकूलत्वात् मनस्कर्म्मा सर्वविधायप्रवाहावत्वात्। अ
शीलं यत्प्रमादिरिति चरितं कृत्वोत्॥ ४७॥ ॥ विद्याचरणसम्पन्नः सुगतो लोकवित् यवः॑ ॥ ॥
गतविद्याचरणं कृत्यं नतस्य स्थानं सत्वस्य आहु सीयदर्थ प्राकृ॑ कुं दर्शयति। विद्याचरणमायोस्थानं मार्गः।
सम्यग्दृष्टिर्विद्या मेषाध्यानि चरणं शीलं यस्य चरणं वागं तुं मर्थः॑ ति कृत्वा मिश्रा वा अधिमिक्ता वि
द्याचरणं। अधिप्रहृमिक्ता। अधिमीलं। अधिविक्ष्ण कृतया विद्या। द्वचरणं। उक्त्याः पूर्वयविकमेत्वात्॥
एतच्चरणमिचरणमिति कृत्वा विद्यायास्तु पूर्वग्रहणं। तत्पविशुद्धा शीलसमाधिप्रविशुद्धिनः।
तथाहि प्रज्ञायाचरणं चरणं नाम्ना शीलसमाधिभ्यामिव गाहनगतं यमनुप्राप्तो विद्याचरणं भवति

भिक्षादिश।

वज्रिश्रवभिक्षानिर्द्दिश्यकः। अनुक्तिस्तिष्ठंसम्यग्नाविद्यावद्यसम्यग्नङ्ग्यूयाकः। सुगतङ्ग्यनमवयथा
गाकश्चांगानुकूर्द्दर्शयति। सुस्वगतः सुगतः। अयुनवाद्यर्थना। सुतस्य ऋवद्। निःश्रेयसकः निःश्रेयसं
यगमनार्थन सुयविपूर्व्वघटवद्। एनश्चार्थद्वयंवाक्यश्रावकादिश्रावि। श्रेयसार्थो। वाक्यकादिनसुस्वगतः यू
नवाद्धिकः श्रावकादायायथयिसुस्वगतः पुनः यथ्यु नतायाऽरुचयत्वात्। नतुनिःश्रेयसकः। सर्वं
येषुज्ञानविवर्द्धनात्। एवंविद्यावद्यसम्पदासुस्थितः श्रेयसमनोभासुसम्यक्प्रयोगस्य रुगवतास्थानसत्वस्य
गच्छसुकर्म्मलोकवित्यवङ्ग्यास्यीयदास्यीदर्शयति। कत्यूनः भासुकर्मद्विविधो। रुचारुचलोकवलोक
तो। रुचविनयनेऽ। गजलोकविदिग्यनतरुचावलोकनेदर्शयति। लोकंचक्रीतिलोकविक्। रुचारुचलो
कयविस्तानादलोकविदिग्यूचकः। तथाहिरुगवानमङ्गीप्तिकृत्वावाऽदिवसस्यवपस्तावङ्गवालोकय
ति। काहीयमकावर्द्धकः कश्मैकटवायकः कोरयायनिमग्नयमहमयायादुद्धस्यस्वर्गमाऽवपतिष्ठायथयौ।

कस्यादवापितानि कुशलमूलान्यवभाषयी। कस्यादवापितानि यानि विपूरयी। कस्यायत्रियक्कानि यानि विपाचयी यानि
कि। अतएव यत्र उक्तं भगवान्॥ ॥ निर्ममानि वहंकारासत्यद्वयेन यस्तिष्ठति॥ ॥
कथं निर्ममं शून्येन यदेन ग्रहीष्यानि सिद्धं। नित्यहंकारं शून्येन यग्रहीष्यं। कदुभयस्यापि
मिथ्यायनिलाप्तनत्वात्। कथं च आर्यनागार्जुनपादैर्वुक्तं। राजेयत्वावस्थी। अस्यहमम वास्तीति मि
थ्येकल्पयमार्थं। यथा हि भयविस्तानाकनयवस्तुयं यन्नि। सत्यद्वयेन मस्तिष्ठन्ति गमार्थं।
॥ ॥ सीसावयावकाटिस्थं कुकुरुयस्तेलस्तिष्ठन्ति॥ ॥ कथं सीसावयावकाटिस्थं शून्येन।
अनुदर्शयति। सीसावाहिलावरूपं। यत्रेयादानस्कन्धस्वरूपत्वात्। अनुवहियत्रेयादानस्कन्धं।
कर्मक्लेशविघ्नगमयागमज्ञे यकर्मगहनं सीसावशून्यं। कस्यावं। निर्वीक्षकस्वभावरू
पी। सीसावयावश्च सीसावपात्रीमयाः काटिं सीसावयावकाटिं। कस्यान्विष्टतीति सीसावपात्रकाटिस्थं।

स्थिरः तिष्ठलीप

अगदकृत्वमि। लवालावस्वलावायः। सम्यग्यास्थिमासीतगवान्नमः श्रीनीयत्वमार्थकथायस्मात्कथाः सुक्ष्मस्या
पियधर्मस्यानुपलब्धिति। कथाशाक्यनागा ईनयादेनिर्वीमस्यवयाकोटिःकोटिःमीसवदासवानकथाश्रक
यैकिञ्चित्सूक्ष्मपियिवियकथ्यन्ति॥ कुकृत्यकृत्यन्ति। अवश्यकर्त्तव्यीकृत्यमित्यर्थः। कथशीलसमाधिप्रज्ञा
पविपूर्यासर्वदुःखविमाक्षयप्रधानकर्मकृत्यविसमाप्याकृतकृत्यःकृत्यः। अत्यक्तदृष्टिः। सकायदृष्टिः। वकाङ्क्ष
दृष्टिः। सीवक्रतीयदृष्टिमिथ्यादयादृष्टवरोषाःपूरयिकथाःकुमाजनेनेयसीकृतकृत्यन्ति॥ स्त्रीतिवो
धीकृमस्थानीयत्वात्। कतस्थितः। सर्वदाधर्मकायस्वभावत्वात्। अद्वयधर्मकायामवस्थानात्। कवलशुद्ध
कथजानीकवल्यं॥ कैवल्यशरीरगुणस्थानस्वरूपिकैवल्यस्थानं। कस्माकामानिष्कामःसमर्थकः। एस्थाम
क्रोविदावधन्ति। यस्माधर्मेप्रविवयलक्षणनाका। सेभवस्तुसर्वक्लेशमनिकृकनत्वात्। मनप्रस्थाशक्र
धहयायादयविविकोवबोधनात्। समरथकः॥ ॥सद्धर्मोधर्मोत्रदस्यानुलोकालोककथय

[illegible] ॥ गतद्विविधः सद्धर्मः श्रौतश्चाधिगमश्च । तत्र श्रौतो धर्मः सद्धर्मः श्रुतं हि बुद्धाधिगमस्तथ्यो धर्मः
धर्मो द्वादशाङ्गप्रवचनानि । गतद्वादशाङ्गानि सूत्रगेयगाथा व्याकरणोदानप्रतिदानजातकोपदानिकाद्भुतधर्मवैपुल्यनिदानावदानोपदेशाः । तानि यच्चैवं वक्तव्यं वक्तव्यं वक्तव्यं जातिगोत्रः सद्धर्मो उच्यते ॥ मुख्यं
सद्धर्मो द्विविधः । प्रतिपक्षधर्मश्च स्वभावतः । वाग्वाचकवहिरुत्पादः । असावविरुद्धः । कथं वाक् । त्रिभिर्निकायैः
धर्मो बुद्धाज्ञया धर्मो यो हि नाथ नाथ धर्मो मया प्रवियो नमामि । विज्ञानि कुर्मि । जगत्प्रकाशा
स्तानि । उत्तरवियधर्मो वा आध्यात्मिकाविद्यामभाविधांमनाम् । लोकालोककरं कुर्मि । लोकस्यासानमावरणस्य
प्रवाहिनं धर्मं प्रकाशकं । कल्पाग्नि । लोकालोककरः । जगत्प्रपञ्च

नङ्गमि धर्मो वा जाङ्गमि धर्मो स्य वा शुक्लशुक्लक्रियानरुदहि न स्य वा जाङ्गधर्मो वा जाङ्गशुद्धया मार्ग्ग्या यदभ कङ्गमि शुद्ध
यथा मार्ग्गः शुद्धया मार्ग्गः सुगमियादकाधर्मः शुद्धया मार्ग्गः उच्यते। कस्या यदभकः शुद्धया मार्ग्गः यदभकारुगवान् कथ
वाकोवर्त्तव्यो नेश्रेयसः यूनर्द्धर्मः सङ्गगम्भीरदर्शनः। बालानामश्रुतवतामकृष्णासकवाडिनेविनि॥ ॥
सिद्धार्थः सिद्धसंकल्पः सर्वसंकल्पवर्ज्जितङ्गमि॥ ॥ तत्रार्थ्यतङ्ग्यर्थः वृत्यादिविषयः सवग्रहग्राहकला
वनाभिवलाकप्रतिसिद्धः। सिद्धश्चासावर्थश्चसिद्धार्थः। तथाहि वहिर्वर्थकयाविकल्पिकलावनीवृत्यादीनीज्ञान
नाङ्गानि शुद्धक्रियादीनीवालकृत्यानाकृत्वाहृतिनिवेलः यविकल्पिकस्वलावः। तथा वाकमात्रायेवस्वश्रु
यादेः यत्रयत्र विकल्पनयथा वस्तुविकल्पाङ्गा। यविकल्पिकत्रवासीस्वलावेनसविषयङ्गमि॥ सिद्धसंकल्पः
जिसंकल्पाङ्गमि संकल्पः। सिद्धश्चासौसंकल्पश्चसिद्धसंकल्पः। यवनकुस्वलावः। हेतुप्रत्ययैरुत्पन्नङ्गमि
यवनकुः। तथाहि कुलालकुलालेन ऊर्ध्वसंकायादिवहुविधवासनातगकुस्वकाचकलायाग्रामिकुगमस्य

स्या

यमानस्यकल्पनारहयत्रादृगयाद्वयप्रतिभासिनाम्निरूपैकरूपकल्पयलक्षणस्यपरमार्थस्यानिश्चलाहत्वेविषय
षयकल्पनानाऽसौपरमार्थः। कथमाह॥ परमार्थसत्वस्तुविकल्पयत्यथाहवक्ष्यति॥ सर्वमेकल्पवर्जितं
क्ष्यतियत्रिनिश्चयत्रसत्वतः। एतस्मैवपरमार्थस्यएकस्यामार्गेविशुद्धावासर्वावरणविगमात्निर्मला
द्वयशून्यतायांनिश्चयत्रस्वत्वतः। कथंचाह। निश्चयत्रस्यपूर्वेणसदारहितेकयति। तत्रस्थितिस्वत्व
वान्सर्वमथागतज्ञानसत्वतः॥ ॥निर्विकल्पोऽयंधातुधर्मधातुरयंवाद्वयक्ष्यति॥ ॥
तत्रनिर्विकल्पेक्ष्यति। यत्रनिश्चयत्रज्ञानविकल्पनालक्षणम्। कथंचाहानविकल्पाद्धर्मकश्चित्तैसामीना
मविषयः। कनापरमविकल्पस्यसहिचरत्वनिर्देशेनेति। अनुक्रयेक्ष्यति। शून्यतायाआकाशतुल्य
त्वात्। धातुरिति। उत्पादिमतीसर्वेसंस्कारार्थाहेतुरूपत्वात्। धात्वर्थेकृतहेत्वर्थः। धर्मधातुरि
ति। आर्यधर्मोधानकदालम्बनतुल्यत्वात्। यत्रक्ष्यति। वाक्यंअवकाशदानविनियुक्तत्वात्। उद्वयक्ष्यति असंस्कृ

नस्वभावत्वात्॥ ॥ पुध्धवान् पुध्धसम्भाव स्नानं स्नानाकरं महदिति॥ ॥ कथयन्तीति पुध्धं॥ मयस्मा कीर्ति
ध्धवान् पुध्धसम्भावश्च मिति सम्यग्रहवं सम्भावः पुध्धानीसम्भावः पुध्धसम्भावः कथं कथयद्दयं नैव इकम्
वमिति। लौकिकलोकाकथयन्ति पुध्धसम्भावं येयं कश्च स्यार्थः स्नानमिति। वाक्यश्रवकादिस्नानं स्नानाकरमिति वाक्यश्रवका
दिस्नानस्य स्नानं स्नानाकरं सविशुद्धधर्मधातुस्नानकत्वविक्। वाक्यस्यार्थस्य प्रमाणविरुद्धत्वेनासत्त्वात्। प्रमा
णविरोधस्य वस्तुवेगक्रियादिकत्वात्। विक्मात्रेणाजिनपूजायदुक्तं धातुकमिष्यागमात्। सदैवावदर्भ
नत्वात् सर्वप्रमाणविरुद्धत्वात्। स्नानाकरं भव। महदिति अस्मभावनवस्मभसत्त्वधातुपरिज्ञानमयत्वात्॥
॥ ॥ स्नानवान् सदसन्नी सम्भावद्वयसम्कृत्कृति॥ ॥ स्नानवान्। स्नानवानिकदवैरुं स्नानमस्यास्तीति ने
वान्। सदसन्नीति। सच्चासच्च सदसन्नी कथा स्नानी कदस्यास्तीति सदसन्नी। कथं वाक्यमार्यदेवपादैः।
सदसत् सदसच्च कियस्यपञ्चानहीयकं। उयात्सम्भिवधापि कस्यवकुनसक्कम्कृति। अनकथं कुन

सम्हारवद्वयसम्हृतकपत्रिपूर्वकृष्णार्थः॥ ॥ध्यानध्यातविश्वनाटूयोगी ध्यानरध्यायो विद्यास्यनित्रि
मि॥ ॥नगुप्तध्यानच्छुद्धियेवस्थनियतया आसीसायावस्थानात्॥ धर्मध्यानुस्वभावस्थानपायिस्वादि
स्वनियायः॥ विश्वकृत्स्नजगत्। वाङ्मयी यतः कृतिनाट्। विश्वस्यनाट् विश्वनाट्। स्थिरबलसर्वत्र
वस्त्वात्मकत्वात्। योगीति। स्नानमात्रसमापत्तिर्योगस्य तिधीयतः कृतिवचनात्। योगसद्वयस्नाने
गदस्यासौ तियोगी। ध्यानमिति। चतुर्ध्यानात्मकत्वात्। ध्यायमिति ध्यानस्य विषयत्वात्। धियाध्यति विति। धि
यीबुद्धीनीयतिः स्वामी। सर्वतथागतस्नानकायस्वभावत्वात्॥ ॥पुण्यात्मवयोऽक्षयबलः यवमाद्यस्त्रीकाः
यश्चेति॥ ॥गुप्तपुण्यात्मवयः कृतिः आत्मानंयतिपतिवयः पुण्यात्मवयः। धर्मध्यानुस्नानस्यस्वसंवेद्य
त्वात्। कुमारीसुखवत्यत्रयोमयुकाभयागमः॥ तथाचोक्तं। यानेकानायनेकः स्वयंहितमहासम्पदाधारह
गानेवास्वानस्वानस्वः स्वमिवसमरसाद्विस्वभावस्वभावः। निर्ज्ञेयेनिर्विकारेशिवसमसमेचायिनेनिःप्रपञ्च

म्बद्धयया सम्बद्धयक्रमहमनूयमं धर्मकायं जिनानामिति॥ अनवबलच्छ्रिहीति यस्मादर्थे अनुश्वासो
रागवानमहः श्रीबलः सर्वविकल्पारागबलत्वात्॥ यवमाद्यच्छ्रिः आदौ नवआद्यः यवमश्वासा वाद्यश्च
यवमाद्यः सबलरागवान् श्रीवज्रसत्वः॥ त्रिकायधगिति त्रयः कायाः धर्मसंघागनिर्मीयलक्षाः॥
न्वाद्ययगीतिति कायधकं॥ ॥ पञ्चकायानामकावृद्धः पञ्चस्नानामकाविष्णुः। पञ्चवृद्धानामकूटः
पञ्चवज्रसंगश्च गिति॥ ॥ गणपञ्चकायानामकच्छ्रिः स्वाभाविकः सांघागिकः वैयाकिकनैर्माणि
कधर्मकायानामकाः पञ्चकायाः। कुत्वा मास्वरा वा यस्यासौ पञ्चकायानामकः। वृद्धच्छ्रिः गणा
र्थः पञ्चस्नानामकच्छ्रिः आदर्शसमताप्रत्यवेक्षाः। कृत्यानुष्ठानसुविशुद्धधर्मधातुस्नानमिश्र
नाभिषेकस्नानानि। कान्यवान्मास्वरा वा यस्य स पञ्चस्नानामकः। विष्णुरिति विष्णुः गणार्थः। पञ्चवृद्धा
नामकूटच्छ्रिः। पञ्चवृद्धा अकारस्य नत्वसमृद्ध अमिताभ अमोघसिद्धि। वैरोचनाभ कदानामकः।

वस्त्रगावामकूटायस्यासौयश्चवृद्धानामकूटः। यश्चवङ्गिति। सौस दिव्यब्रह्मधर्मवृद्धवङ्गियश्च।
गानिविशुद्धयस्यसयश्चवङ्गः अगुणवासश्च। दृगिति। असङ्गअसंसक्तासर्वेषु यस्सवलिंगादृद
र्शनंयस्यासावसंकुगदृक्। गथावाकुमतिधर्मी। द्विशिसाहसिकासंख्यादृगर्हनवङ्गदेशिकाश्च
ति॥ ॥जनकःसर्वबुद्धानांबुद्धपुत्रःयावावश्च ति॥ ॥जनकःसर्वबुद्धानामिति। तत
जनकउत्पादकःसर्वबुद्धानांबोधिचित्तस्वभावत्वात्। अगुणवाकुश्रीगत्वसङ्ग्रहः। सम्मुखाःसम्मुखि
यकित्वामासाद्यगथागतश्च ति॥ बुद्धपुत्रश्च ति सर्वबोसनावशनिर्मुक्तःसर्वसुकाचसर्वधर्मावबो
धकःसर्वचित्तस्याश्रयरूपानिविकल्पज्ञानविभवाबुद्धस्यपुत्राबुद्धपुत्रः। आत्मजःपुत्रउच्य
ते। तस्यवात्मायत्रमार्थेनगथागतस्यतत्रविकल्पात्। विचित्रकल्पज्ञानस्यगतस्यतिवधर्मावाजात श्च ति
बुद्धपुत्रागन्थकः। अनमार्थेनबोधिसत्वोबुद्धपुत्रश्च सूत्रम॥ यश्च ति। उत्पन्नत्वात्॥ वश्च ति।

सूतिगमनीयानीमध्येश्रेष्ठत्वात्॥ ॥ब्रह्मलवाहवायानिद्धर्मयानिर्लवाकृदिति॥ ॥
तत्रब्रह्मधर्मिप्रविचयश्चलोकोऽवाधर्मयूकलयाविवकःब्रह्मवलवःब्रह्मलवःयःशुद्धस्कंधः
शीलसमाधिप्रज्ञाविमुक्तिविमुक्तिज्ञानदर्शनास्निकाः। तस्यउहनीमिब्रह्मलवाहवाःयाःयाःतं
गवान्यानिविति।यानिःकाःतद्यमुत्यक्तिमनीसाश्रवाःधर्मीःधर्मीतद्यःकेः। धर्मानीयानिद्धर्मे
यानिः।धर्मीआनाश्रवाःकुशलाःकर्मयथाकुशलीयानिः। हेतुविच्यर्थः। लवाकृदिति। लवस्मी
सावकृत्याकृमवसानेतत्कयानीति लवाकृत्॥ ॥घनोकसाबवज्रामसयाजाताकृगत्य
निविति॥ ॥तत्रघनेकासाबःकृति। घनस्यासावेकसावःघनेकसावःघनानिविदुः।
अविद्यामानाकृत्वात्सावःमलाराग्। अकरवबवज्रामेतिवज्रेज्ञानमहत्यत्वात्। तदवाम्यस्वाबाय
स्यासोवज्रामासर्वेकथगताज्ञानकायत्वात्। सयाजामःकृति॥ यत्रयत्रसत्वार्थस्यभ्यति। कृत्र

त्रैलोक्यस्य कृत्स्नमवजस्य यत्रिग्रहाणां सद्योजातः ॥ ॥ ॥ उत्पत्तिवभिकालाकाशं जगत्पतिर्विभि।
जगतां व्यापिर्जगत्पतिः। जगत्स्वामी न्यर्थः। ॥ वीसर्वसंस्थत्वाच्छरत्वात् ॥ ॥
॥ गगनाद्भवः स्वयम्भूः ॥ यस्ज्ञानानलो महानिति ॥ ॥ तत्र गगनाद्भवः इति। गगनं शून्यं ज्ञानं
तस्माद्भवतीति गगनाद्भवः। स्वयम्भूरिति। स्वयम्भूर्भवतीति स्वयम्भूः वाधिविरुद्धजात्मत्वात्। प्र
ज्ञानानलः इति। यज्ञायाज्ञ्ययलेक्ष्यया ज्ञानं ज्ञानं निर्विकल्पात्मकं। तदेवानलः स
वासनं क्लेशान्धनदहनक्षमत्वात्महानिति। किमिज्जलयवनद्रुमाद्यजयमानाकाशसामसूर्या
दृष्टमूर्तिस्त्वनमहान्। ज्ञानबलवीर्यैश्वर्यैः ॥ ॥ वैराजतामहादीप्तिर्ज्ञा
नक्रियाविवर्धनः इति ॥ ॥ तत्र वैराजतः इति गगनार्थं। महादीप्तिरिति। महती दीप्तिर्महादीप्तिः।
सविशुद्धज्ञानमस्त्वनदीप्तिर्ज्ञायावलासमाधर्म्येण। ज्ञानक्रियेति। अष्टग्रहकवहिकल्प

दह्यं ह्लानीकस्य क्षामि ह्लान क्षामि विद्यादर्भ ह्लानस्वरूपत्वात् विद्यायाः दीपकभूमि विद्यावतः सा
क्षामिक काथनसकलजगदर्थकत्वात् जगत्प्रदीपभूमि। जगतीप्रदीपाः जगत्प्रदीपः। प्रस्थावेद
क्षा ह्लानस्वरूपत्वात्। ह्लानौत्कभूमि। ह्लानस्यौत्कर्षौत्कादीक्षियस्य ह्लानौत्कभूमि। समग्रा ह्लानस्व
रूपवन॥ महामजाभूमि। महमजाजूवलासायस्य महामजाः कृष्णानुस्थानह्लानमूर्खेना॥ प्रज्ञा
स्वरभूमि। प्रकर्षेण ज्ञानस्वरः यस्य ह्लानात्मकत्वात् समग्रादीयनमीलाः रागवान्मूर्खः। विद्या
राजाय मन्त्रस्य मन्त्रराजा महार्थकृदिति॥ ॥ मेरु विद्याराजभूमि। विद्यानीराजा विद्याना
जः। सर्वासी विद्यानीक्षयनिमण्डलगतानीमन्त्रत्वाय मन्त्रभूमि। अयं क्षयस्थो मन्त्रस्य
यमन्त्रः। महिषः यः पुः। अयमन्त्रक्षयहूँकारोऽस्य यः। गस्य महामुद्रात्मकत्वान्मन्त्रराज
भूमि यमन्त्राक्षयधर्मे मण्डलयविषयिणां राजा मन्त्रराजः। महार्थकृदिति। महाँश्चासाव

र्थश्च महार्थः। मैकयामीति महार्थकृत्। महामण्डलाकारि४सक ललोकिकलाकाकवयूजाति हिस्हि वे
ह्यु ह्यु मानसिकारि श्च सर्वगथागतसम्पूजनत्वेनात्मयपूध्वसम्भाया ईनत्वेनसत्वार्थ कयत्वम्॥ ॥
महाह्रीषाहूमाह्रीषाविश्वदर्शीवयत्यतिविमि॥ ॥ गयमहाह्रीषष्ठ्ठि। महाँश्चासावह्रीषश्चम
हाह्रीषः। सर्वगथागताह्रीषा काचधवामीरत्वायह्रीरत्वाय्वस्थितत्वात्। सर्वगथागतानामर्द्ध स
ह्रूतश्चमहाह्रीषष्ठ्ठ्यचम। ह्रूहूमाह्रीषष्ठ्ठि। मञ्जाचामिमूखेनयासोरुगवान सर्वगथागताह्रानसत्व
सर्वगथागताह्रीषत्यानिश्चित्वोवज्रधचमूर्त्ति व्यवस्थितःसारहूमाह्रीषाचम। विश्वदर्शीति। सक
ललोकिकलाकाकवसमाधिस्वलावेनविश्वत्रानायकाचसमाधिमूर्त्तदर्शयितुं भीलीयस्यसविश्व
दर्शी। वियत्यतिविमि। वियदाकाशं कस्ययति वियत्यतिः। शून्यतायाम्यतिवियर्थः४गथा वाकै। विया
लम्बस्यचिकस्यस्थितिवाकाभलक्षा। आकाशलावनेषाशून्यताकवनामकमि॥ ॥

सर्वबुद्धात्मलावाय्यजगदानन्दलोचनश्रीः॥ ॥ नत्रसर्वबुद्धात्मलावाय्यश्रीः। सर्वेचतबुद्धा
श्चसर्वबुद्धाःइतिश्चगादयश्चयामात्मासर्वबुद्धात्मागस्यसर्वबुद्धात्मनःस्वभावस्यभावःसत्तासर्वबु
द्धात्मलावोधर्मीधातुः। अस्यहवाःस्युःसर्वबुद्धात्मलावनमथर्मकत्वसत्वेनाय्यभगवानमश्रीः।
सर्वमथागकल्पानकायत्वात्। तस्यभगवतः। जगदानन्दलोचनश्रीः। जगतामानन्दोजगदानन्द
स्तस्यजगदानन्दस्यलोचनोभगवानमश्रीः। यनहयायादयविषयात्मकत्वात्। प्रकाशकत्वः॥
॥ विश्वचूयीविधामाचयूक्तामानोमहाऋषिविभिः॥ ॥ नत्रविश्वचूयीतिस्थिरचलसर्वलावस्व
लावकयानानाचूयसंदर्शकत्वात्॥ विधामाचभिसर्वसत्वानीयथाकथचूयकयासर्वमंत्रमुद्राभिसम
यमण्डलैस्तर्पितः। सर्वलोकिकलोकोत्तरचूयूहैश्चनयूक्तः। पूजनीयः। अंगनवमान्यामननीयः।
सर्वसर्वसत्वानां। महाऋषिविभिः। महांश्चसाद्धर्षिश्चमहाऋषिः। बुद्धाभगवानमहाऋषिविचूयूयकः॥

॥कुलत्रयधरोमैत्रीमहासमयमुद्रेति॥ ॥कुलत्रयधरउच्यते। कायवाङ्मनो
रहितकुलत्रयधरः। मैत्रीति मैत्रः सकललोकि कलोकाकुलोकविषयकं यस्य स
मैत्री। सर्वमनुमूर्ध्नि धरत्वाद्भगवान्स्नानसत्त्वस्य॥ महासमयमुद्रेति। महाँश्चासौ समयश्च
महासमयः सचतुर्भगवान्वाधिष्ठितवज्रसत्त्वमुद्रः। मन्यकुत्रायमुच्यते मुद्रः। स्नानक्रिया
त्मकत्वात्। मुद्रा चयतीति महासमयमुद्रेत्युच्यते भगवान्सर्वबुद्धाभिषेकस्नानकायः॥ ॥
रत्नत्रयधरः श्रेष्ठ्रीयानोमदमकउच्यते॥ ॥रत्नत्रयधरउच्यते॥ रत्नानी
त्रयी रत्नत्रयी॥ इष्टत्वान्महार्घत्वान्प्रकाशकत्वाच्च। रत्नानीव रत्नानि त्रीणि बुद्धधर्मसंघा
ख्यानि तानि धारयतीति रत्नत्रयधरः॥ सर्वेषामतिगमनीयानां प्रथमरत्नमतिगमनेम
हेतियः स श्रेष्ठ उच्यते। सचतुर्भगवान्मञ्जुश्रीः। त्रियानोमदमकउच्यते। त्रयाणां श्रावक

कयग्यकवृद्धमहायानानानूरूमदंमकःसर्वसत्वानीन्द्रियाभयानूभयहूत्वानु॥ ॥
अमाघयाभाविजयीवजयाभामहाग्रहःवज्राङ्कुशमहाम॥ ॥गुह्यअमाघयाभ
ॐहि॥अमाघारवज्रःयाभॐवयाभायस्यामावमाघयामः। वाधिविरूवजविमयानीम
त्वानीतथायहिलासनानु। विजयीहि कैलाक्ष समाधिमुखेन वजयाभ ॐहि। यत्तसमूवज्रावेश
महाग्रहॐहि। ग्रहःग्रहःमहाँश्चासीग्रहश्चमहाग्रहौवज्रनिग्रहःसवामिकारुखलावेन।
वज्राङ्कुशॐहि॥ अङ्कीरयवूयधा॥महायामॐहि। यागमकारुॐह्यावभयथीयःमहाँश्चासीयाभश्चमहा
यान्नावज्रावभःसवामाघसिद्धिवूयरघेहि। मनासीरुगवानहिमहावेयावनादिहिवहिभाय कैःद्वादसम्
हैनीमभक्ताङ्कवयदैःयथमविरुक्षाफैवहिरुधयावदिकवाॐहि॥ मनश्चासिनूपियूर्द्धवनु। महा
वेयावनादयःशुक्लवर्णश्चकमःश्वयाभयारुत्वाविनिःकाःकातिक्रम्यवसर्वबुद्धकुलगुरुत्वासर्वसत्वा

मस्त्रविमाङ्ग मुखेनसीज्ञाध्यपूनरागम्यनामसमङ्गा ङ्गानि हृत्वास्त्रचक्रं चक्रीहृयस्मि ङ्गानि
गानियध्यमङ्गु ॥ ततः पूर्ववमङ्गु मुखत्रयोविहाविधी बाधिसत्वा नामसंगीतिं पठ्ठ्वा भवउद्ध समुद्गा
नवाप्नोतीति। किंतमस्य महावेगवृक्षस्य नामसमङ्गाङ्गं यदा नीमाध्यनादिकूलतवनं यद्विष्णुवि
राङ्गपूर्ववमसर्वसमवृत्तिधयमिथ्यामायः॥ गथाध्यायादनयङ्गविभक्तिः। नामसमङ्गाङ्गं गाथ्येकाशीति
भमरङ्गतायि॥ १७१ ॥ आर्य्यनामसंगीतिटीकायां नामसमङ्गार्थवलोकिन्यां सुविशुद्ध धर्मधातु
ज्ञानमुद्यधिकारः षष्ठः॥ ॥ अथ सप्तमः॥ ॥ अथ सप्तमं तीयमादर्शज्ञानस्वलावं क्रोधकं। उत्तमाङ्गविजयपू
र्वाङ्गं भगवतः सर्वतथागतज्ञानकायस्यस्फुटिमाह॥ वज्रहेववलीकरः स्फुटिहृन्धनेति ईमः।
तत्रध्यायमस्थाल्वति। वज्रहेववलीकरश्च वज्रहेववलीकरः। श्रीवज्रहेववमङ्गु ज्ञाविमोयविय
ठिनस्त्वाङ्गा। यद्वा वज्रहेववलीकरश्च भावस्वलावायस्य स वज्रहेववलीकरो भगवान्। कस्मा

दिग्यम आह। इयवैनयानी सत्वानीसोम्यमानुपयागात्॥ तथा चाकैश्रीसम्बवतु। अस्य कदृश्यो इयसोम्य
मानायपूजकं। त्रिलोयायमयेगुह्यैवकः सर्वतथागतस्तुति॥ ॥ क्रोधवाद्यघ्नुवोरीमः य जैनः
षडुजावलीति॥ तत्क्रोधवाजिमिश्रीक्रोधविजयपत्रं। वाजुतस्तुति वाद्। क्रोधनो वाद् क्रोधवा
द्। तथा चाकैः॥ अत्थेयमहेश्रीवस्यनात्रा क्रोधयमाकाकैः। दृष्ट्वा समयवक्रोधः सर्वेविगलितायुधा
स्तुति। अतएव क्रोधवाजिति॥ घघ्नुवस्तुति। श्रीमायाजालतन्त्रं। घघ्नुवानि यस्यासौ घघ्नुवः कनचनश
यावयर्थेनवद्त्वेदेदिनवी। सचतुगवानारीमस्तुति। वज्रयाह्यतिवकतन्त्रं। श्रीमतयानकः। तथा
चसर्वोऽयं सर्वेयामकयपूचवज्रतन्त्रयुक्तानीनिमशुलानिनिश्चार्यं यमशुलेषु क्रोधवाजानना ना
वभाचानायुहतगायतान। अरुणकृष्णिमललाटा महाश्मश्रुकवालनयनवदनार्मं यतथाय
सेदर्भनाहीमस्तुन्यचं। वज्रत्रस्तुति। तत्रैवयजनाधि यस्यसयजनत्रः। अत्रैकदशानस्तुति। अ

वयवसमुदायाय वज्रान्। यथा सीमसमाधीमः। सम्यक्समाक्रामति। वज्रडाकिनि वज्रमण्डालक्रामन्तु।
वज्रडाकायस्यासौ वज्रडाकः॥ बली नि बलं कायिकसामर्थ्यं यस्यासौ बली। श्रीमहाविद्याक्रमतन्त्रु॥ महाव
ज्रनिप्रसिद्धः॥ ॥ दंष्ट्राकराल कं कालाहलाहलममानन ॐ नि॥ ॥ तत्र दंष्ट्राकराल ॐ नि।
श्रीवज्रघण्टाद्वयं। दंष्ट्रकराल उग्रदन्तानं यस्यासौ दंष्ट्राकरालः। कङ्काल ॐ नि श्रीवज्रसम्वरं। ह
लाहलममानन ॐ नि। अर्यमधियूर्ध्ववक्त्रं। इन्द्रनिर्देशः। हलाहल ॐ नि श्रीअमोघपाशमन्त्रं। अमानन ॐ
नि श्रीवज्रभैरवमन्त्रं। अमान्यानननानि मुखानि यस्य स अमानननः॥ ॥ यमान्तकाविघ्नराट् वज्रदण्ड
रुचिकर ॐ नि॥ ॥ तत्र यमान्तक ॐ नि श्रीसमाजं। यमस्यान्तकं विनाशकं यमान्तकः। विघ्नराजि
नि। राजन ॐ नि राट्। विघ्नानां गणयन्ति प्रहरणीनां राट् विघ्नराट्। अमृतकुण्डलिः समाजो योगिनीगः॥
वज्रवेग ॐ नि। श्रीमहासमयमन्त्रं। वज्रस्य वेगः वज्रवेगः क्रुद्धं वेगः यस्य स वज्रवेगः॥ रुचिकर ॐ नि

श्रीगुह्यकुलिलकारयीकभाषीत्रिरयीकवज्रः। सर्वदुःखसंक्षयनाम्॥ ॥विघ्नहृद्वज्रहृद्वज्रमाया
वज्रमहादवज्रभूमि॥ ॥नमविघ्नहृद्वज्रभूमि। श्रीजूद्वयसमनाविजय। विघ्नेषहाघ्नहृविघ्नः।
महामहद्भूम्यर्थः। सत्रवाजाजूरयत्वात्। यस्यसविघ्नहृद्वज्रः। हृद्वज्रमायाकुलिलके वाहृ
दिवज्रं यस्यसहृद्वज्रः। मायावज्रभूमि। जूमिंद्रवधातमसाहाप्रिकयत्वात्॥ मायानिर्मोहनहृदव
वज्रं। जूरयत्वात्। यस्यसमायावज्रः। महादावज्रभूमिनहृवामहद्वज्रं यस्यासौ महादवज्रः॥ ॥
कुलिशलोवज्रयानिर्वज्रयोनिर्वज्रमण्डलनायमभूमि॥ ॥नमकुलिशलभूमि। कुलिशोवज्र
स्तस्यलोभः प्रभुरित्यर्थः। सत्रश्रीवज्रयानमालनक्त्र। वज्रयानविभिश्रीहृकजामवनक्त्र। वज्रयानिः। कारणं
यस्यसवज्रयानिः॥ वज्रमण्डलभिश्रीवज्रमण्डलकाव। वज्रस्यमण्डलवज्रमण्डलः सावभूम्यर्थः॥ नमायम
भूमिश्रीगुह्यकालनहृवमीभिनहृजूकाला। उत्यक्तिमनामवकालदानात्॥ स्वयंसंसिद्धत्वात्। नह

वतीत्यर्थः। तत्र भूम्यतावतूयी। तमोयमाय स्यात्तथा कः। भूम्यतायमभूम्यर्थ४॥ ॥ अचलैकज
टाद्यागजचर्मयटाई शिति॥ ॥ तत्राचलैकजटाद्यभूमि। द्वन्द्वनिर्द्वन्द्वः। तत्र भूम्यायम
र्थः। अचलस्यैकजटाद्यश्च अचलैकजटाद्यश४। तत्राचलः श्रीमायाजालादीनकजटाद्यश४। गा
जचर्मयटाई शिति॥ श्रीचक्रसम्बयेराजस्यचर्मगजचर्मयटश्चसादाई श्चयटाद्रिः। गजचर्मै
वयटाद्रिः गजचर्मयटाद्रिः। नैक्षत्रयमीति गजचर्मयटाद्रिश्च क॥ ॥ हाहाकारमहाधाराही
हीकारभयानकभूमि॥ ॥ तत्र हाहाकारभूमि। श्रीक्रोधविजयेहाहाहूनामसमुल्लेतत्र हाहा
कारश्रीक्रोधमीति हाहाकारउच्यते॥ महाधारभूमि तत्रैव। महाँश्चासौधाश्चमहाधारश। हीहीकारभू
मि श्रीक्रोधस्य इन्द्रिलक। तदनुकरणनोल्लानात्॥ भयानकभूमि श्रीसर्वमन्त्रसमुच्चये॥ ॥
अट्टहासामहाहासावजहासामहानवभूमि॥ ॥ श्रीजूसाधारणशुक्लाकारव्यूहमन्त्र

हसनं हासः। अट्टहासः। महाहासः। वज्रहासः। स्फुटहासः। सवमानसः।
महावज्रमिहिलाकूटकल्पने। महाँश्चासौ वज्रश्च महावज्रः। एकत्वे चायिकर्मे पञ्चकं॥ ॥
वज्रसत्त्वो महासत्त्वो वज्रराजो महासुखः॥ ॥ तत्र वज्रसत्त्वः। यदुत्पन्नमनामनासर्वसुख
मन्महासुखं च्युत्पन्नं तत्रैवार्द्धं सुखं जानिति विख्यातं सर्ववीर्द्धं महासुखः॥ ॥ वज्रवज्रो महा
मोदो वज्रहूँकारहूँकृतिः॥ ॥ तत्र वज्रवज्रः। श्रीगुह्यकालकाय। वज्रस्य वज्रो वज्रवज्रः।
वज्रो वेगोऽस्य। श्रीघ्रगमनत्वात्। महामोदः। श्रीगुह्यमणिलिङ्गे। महाँश्चासौ मोदश्च म
हामोदः॥ वज्रहूँकारहूँकृतिः। श्रीमत्वसंग्रहे। वज्रहूँकारस्य हूँकृतयश्च त्रयो हूँकाराः।
कविघ्नकयस्यासौ वज्रहूँकारहूँकृतिः॥ ॥ वज्रवज्रायुधो वज्रखड्गानि कृतनः। ॥
तत्र वज्रवज्रायुधः। श्रीमहासमयतन्त्रे। वज्राकिरीटवर्मधरश्च कदायुधं गृह्णीयतीति वज्रवज्रायुध

धव४॥वज्रखड्गः हूंकि। अत्रैव माया जाल। वज्रश्चखड्गश्च वज्रजीतावेवायुधं यस्य स वज्रखड्ग४॥ निक्ष
न्दन हूंकि तत्रैव॥ ॥विश्ववज्रधरावज्रीउद्भवज्रीवर्णजह हूंकि॥ तत्र विश्ववज्र हूंकि। श्रीमहा
वैरोचनातिसंबाधिकर्तृ। विश्ववज्रऋतुमुखं तद्भावयतीति विश्ववज्रध४॥ वज्रीकि तत्रैव। वज्र
मिव वज्रं स्थानं अस्त्यस्य। एकवज्रीति। श्रीअद्वयसमगविजय। एकस्मात्सो वज्रीवज्रएकवज्री।
अद्वयस्थानेस्थितावस्थान। वज्रजह हूंकि। श्रीत्रैलोक्यविजय। वज्रः सङ्ग्रामः क्लेशैः सह युद्धं
तत्रैहा नीति वज्रजह४॥ ॥वज्रज्वालाकपालाक्षवज्रज्वालानिर्यातह हूंकि॥ ॥
श्रीवज्रशेखर। तत्र वज्रस्य ज्वाला वज्रज्वाला तद्वद्विकपाले अक्षिणी यस्य स वज्रज्वाला कपालाक्ष४॥
वज्रज्वालानिर्यातह हूंकि॥ निर्यति निर्यातहा४ कवाः। वज्रज्वाला वह्नि। र्यातहा यस्या
सौ वज्रज्वालानिर्यातह४॥ ॥वज्रावेशमहावज्र४ भगाक्षवज्रलाञ्छन४ हूंकि॥ ॥

श्रीवज्रयाव्यक्तिषकं॥ नमश्चत्वारवज्रकोधाय॥ ॐ वज्रवज्रावर्मह्रूंमि। वज्रस्यवर्म्मोवज्रावर्मा॥
स्थानाधिष्ठानमहूंम्यर्थः। तयस्यासौवज्रावर्मा। महावर्मह्रूंमि सर्व्वतावस्वरावात्मकत्वात्॥ ~~भमाकः~~
~~ह्रीमंभगान्यक्रीनियस्यासभमाकः। वज्रसौचनह्रूंमि वज्रसौचनयस्यासौ वज्रसौच~~
~~नः॥ ॥ वज्रसौमाकूनकनूर्व्वज्रामेकविग्रहह्रूंमि॥ ॥ द्वाविमौश्रीवज्रमञ्जु~~
~~लेकौलकोयेयथा॥ ॥ नमुवज्रमयानिधामानिमेवकूनिमाकनूर्यस्यसवज्रामाकून~~
~~नमूः॥ ॥ भमाकःह्रूंमिभगान्यक्रीनियस्यभेसेमाकः। वज्रसौचनह्रूंमि वज्रवसौचनः॥ ॥~~
वज्रधामाकूनकनूर्व्वज्रामेकविग्रहह्रूंमि॥ ॥ द्वाविमौश्रीवज्रमञ्जुलकोयेयथा
मे। नमुवज्रमयानिधामानिमेवकूनिमाकनूर्यस्यसवज्रामाकूनकनः। व
ज्रधामेकविग्रहह्रूंमि। कश्चासौविग्रहस्येकविग्रहः। वज्रधामनिर्म्मितधामनिर्म्मेको

विग्रहोयस्यसवज्रोमेकविग्रहः॥ ॥ वज्रकोटिनखवज्रवज्रसारघनहृदिविधिः॥ ॥
श्रीवज्रहस्तखवज्रकुलवज्रोयस्येति॥ तत्रवज्रस्यकोटिर्वज्रकोटिः। कोटिरग्रभागस्तद्वन्नखा
वज्रकोटिनखाः। तेषांकोटेर्यस्यसवज्रकोटिनखानस्तः। वज्रसारघनहृदिविधिः। वज्रसार
घानानिविदारयतिहृदियेस्यासौवज्रसारघनहृदिः॥ ॥ वज्रवज्रमालाधरः श्रीमान्
वज्रारत्नधरुषिरुष्णिः॥ ॥श्रीक्रोधविजयस्यहस्तावज्रपद्मेतौ। तत्रवज्रमालीध्व
जयतीतिवज्रमालाधरः श्रीमानितिरत्नेवविशेषणंसौभाग्यसम्पन्नत्वात्। वज्रारत्नध
रुषिरुष्णिः। वज्रमेवारत्नंवज्ररत्नंतेनरुषिरोमस्तिरुः। असौवज्रारत्न धरुषिरु
ष्णीषयुक्तः॥ ॥ ॥हाहाहहासानिघोषावज्रघोषः षडक्षरमन्त्रः॥ ॥
तत्रश्रीसर्वाहकवचकुलं। हाहाहहासहुंफिटयेषुरः॥ अहहासहुंफिः। उच्चैर्हासः हाहहिकृत्वाहासा

हाहाहहासः। निर्घोषः हूं श्रीसम्बुद्धिकवचकं। निर्जमाधाधातिर्घोषः। अकर्मखड्गवधायः हूं अर्थः।
वज्रधारः हूं श्रीमत्साहसिकं तत्त्वसंग्रहं। वज्रस्यामनतिर्घोषः हूं वधाधायस्यासौ वज्रधारः।
मतङ्गवः हूं श्रीयक्षानेयसम्बवकं। मतङ्गनाम्नियस्यासौ मतङ्गवः॥ ॥ महाधामहानाद
दशलोकैकवीरमहानादः॥ ॥ त्रैलोक्यैकवीरः हूं। द्वितीयत्रैलोक्यविजयकं। त्रैलोक्यैक
वीरः स्वलोकः। एकाद्वितीयाचवाश्चतिर्यस्यसत्रैलोक्यैकवीरः अनुत्तरमहानि त्यर्थः। आकाश
धातुर्यर्यैकधारः हूं। आर्यमहाश्रीमन्तुत्वा यदा रागवज्रमाकुमुनायमानकस्य अनुत्तरा
दम्भातिसाहसमहासाहसस्यायनिमन्तुधायमहाश्रीमन्तुधारः। तदासौ रागवान्यमानकः।
तस्मिन्नवसुमनुगिरिमूर्द्धनि स्थित्वा एकमवमहानादमुक्तवान्। यत्राकाशधातुर्यर्यैकधातुः
सर्वसत्त्वः। हूं इत्यनाहः। आकाशधातुर्यर्यैकधारः हूं। अनुत्तरो रागवान धारवज्रसत्त्वः हूं

तत्रधाधोविग्रहं यंत्रीमधाववक्रः। अतः कयीधाववता ववः। श्रीहरिः श्रीविष्णुरर्थः। अथेदानी
तृतीयस्य क्रोधचक्रस्यान्तर्जविधानमाह॥ सर्वतथागतहृदयानुसत्वहृदयाङ्कुशसत्वेरुगवान्मम
श्रीः इमं वरविनसत्वानुग्रहार्थं यागवर्यो क्रियातन्त्रोक्तक्रोधचक्रपाथवलम्ब्य त्रैलोक्यदमना
यगतस्य कायान्समन्तज्वालागर्भीः सहकुटिभ्रुकुटिमुखकुक्षिगलललाटविकटदंष्ट्राकलाल
मुखावर्जीकृतयामयामादिवज्रज्वालाग्निपुटीकृतहुतभुग्यज्ञकयाजूनेकविविधवर्णसैका
वविचित्रवेमभयाः॥ क्रोधविग्रहाविनिसृत्य सर्वलोकधातुषु सर्वदुष्टविनयनीकृत्वा पुनरागत्य
वज्रधातुमहामण्डलस्य बहिस्तृतीयचक्रं। नवसप्तनामममन्त्रैरावाहिस्य कुलवर्द्धनूपाहिस्त्वा
यथायथियाद्यासन्निविष्टानि विन्यसेत्॥ तानियथा॥ आविरुद्धवृद्धहुँकारायकेकस्य कुलस्य चतुर्दश
चतुर्दशनाममन्त्रैरयथानिकृत्वा सहचक्रादिकं चातविभाये पूर्वोक्तक्रमेणैवनाममन्त्रैरयथ द

मान्मानमभिमुख्यार्य्यनामसङ्गीतिपठ०॥ तानेचसुनयकानानवाप्नोतीत्याम्नाय४। तथाप्यवयादनसार्द्ध
र्द्धमानाममन्त्राङ्गारम्भकसकलितङ्कथाचि॥ ११॥ आर्य्यनामसङ्गीतिटीकायीमन्त्रार्थावलीन्यामा
दर्शस्नानस्वरूपमुक्तं अधिकारः४सप्तमः४॥ ॥४०दानीपुरुषवैकल्यास्नानमखेनरुगवक४सर्व्व
तथागतस्नानकायस्यमहश्रीस्नानसत्वस्यस्फुटिमाह॥ ॥ तथतारूतनैवात्मरूतकोटिव
धैकवत्०॥ ॥ कतकथंतिषकुत्याग्रहकादिविवेक४। स्नानस्नानावस्थास्फुल्यरूपत्वात्।
०यैयतारूतकोटि४। सर्व्वयमाणसम्बादात्। आत्मादिकल्पनायाश्चयुतीतिवाधितत्वात्। अतन
वरुगवतामहश्रीयासर्व्वतथागतस्नानसत्वेनस्कन्धादिनामान्मादिस्वेनानुपलम्भनवेपत्र४
युमाणस्वेनोपदिष्ट४। रूतंतिरूतंसत्यंतथतायाअपिकल्पनामात्वात्। नचैवमानैकेनीय
मान्मायारागाकाधर्म्मोगौसरावः४किम्वारूलमिति। यतायमेवधर्म्मोपुरुलादिविवेकेकलङ्कः

सर्व्वधर्म्मा अपि विकल्पात्मनो भावस्वरूपः यावन्मात्रेण निश्चलस्वरूपवशात् बलादिलक्षणानी यस्य
लधर्म्मा अपि भवन्ति तत्वात् तस्मात्तेन धर्म्मा अपि हेतुफलानि तात्त्वे धर्म्मा भावा विज्ञेयाः। यस्मा
द्दानि चक्षुरादिन्द्रियादीनि धर्म्मा कायमुखानि यस्मात् चक्षुरादिकायमुखानि सर्व्वध
र्म्मा अपि स्वरूपमात्रेण। तस्मात् बलप्रत्यविकमादर्भ्भस्थानेस्तकोटिविज्ञेयाः। तद्यथा मा
त्रकवाद। अत एव तानि त्वायीदर्भमात्रप्रत्यवेक्षा कल्यानुष्ठानलक्षणानि यस्यासौ रागवा
नमेव श्रीः। तथा तस्तनैवात्त्वे स्तकोटिविज्ञेयाः। अनेकवस्तुः। अयथायथा येषां न
क्षेत्रीयनेकवशात् धर्मे भावस्वभावत्वात्॥ ॥शून्यतावादिदोषलागमीयादावगाङ्
नस्तः॥ ॥तत्र शून्यतावादिदोषस्तः। त्रिविधा शून्यता। अभावशून्यता। अभूतशून्य
शून्यता। प्रकृतिशून्यता चेति। तत्राभावशून्यता। यत्र कल्पितलक्षणेन केनचिदाकारेणासी

सिद्ध

स्वभावशून्यता अनभावशून्यतायवनकुलकर्ण। तथागतस्य यथायविकल्पाग। तद्धर्मधातो
स्वीमिमस्यानभावशून्यतायकुमिशून्यतायविभिन्नयत्नलकर्ण शून्यतास्वेलो मवतियकुमिय
वासाशून्यतां मि। अनन्यत्रिविधेशून्यतावादिनो भीलंयस्याशोशून्यतावादिदर्शनः। प्रधान
ः स्वर्थः सर्वथास्वोपयत्वात्। शून्यतावादीचासा दर्शनश्च शून्यतावादिदर्शनः। गम्भीरादान
गर्भनः मि। उदारं नानानिर्मोन्नानगमनसमनकसंवद्यत्विमासमकरुडस्वभावद्वेविग्रह
ध्यसत्वार्थक्रियानिष्पादनं। गम्भीरं पुनः ग्राह्यग्राहकत्वादिविकल्पविवर्जितस्वभावः। उदान
मूयायजवकदुरुयमयिस्वविहे कलेङ्गनो व्यावर्णिरदानुरुदनयवस्थायग। यमस्मान्।
आर्यगम्भीरादारयीसर्वतीर्थिकायैरुवर्तयस्याशोसमस्थाय्यग॥ धर्मेभद्वामहाभद्रो धर्मे
गांभीमहायद्यः मि॥ ॥कत्र धर्मभद्वः मि यदाकुषिकस्यादवनिकायस्याजम्बूद्वीयम

वतउकामस्य दाहगवान सर्वं तथागतस्य ज्ञानसंचो धर्मभ्य नायुयोवमीर्ष्य वान मर्मो मोरगवा
न् धर्मभ्य ॥ मिथ्यनयविकिविमिश्रासाविद्याह ॥ महाभद्र ॥ त्रिसाहस्रे महासाहस्रलोक
धातु श्रावकत्वान् धर्मगण्डीचतुर्मार्गजय कृत्वा कृयान् न्यादस्य नेसाक्रम कृत्यमन्य ध
र्मधातुमायाइत्वबोधमामधिगमामया धर्मोधिगतो । युकाभ्य ॥ सर्वसत्वो नीदुरधिगमत्वा
दिन्यत्वच्छाविहारीवरुवा । मदामहाब्रह्मागत्याध्येषितवान् । सकिरगवन सत्वाक्लेशेन्द्रि
याउपचितकुशलमूलाउद्घाटितक्लेश ॥ श्रावकाश्च मस्मादेभयकुरगवानिति । कदोत
गवान् धर्मचक्रमयसंक्रम्य धर्मश्रवणार्थगण्डीभद्रेदलुवानिया मजूहा धर्मगण्डीकि ॥
पुनरस्यैवविशेषमाह ॥ महातपभद्रमिमहाश्वासोचघंमहातपः ममस्यैमइकंतवति ।
धर्मगण्डादिस्वलावेनसत्वरगवान उदरय ॥ ॥ ज्यमिषिकनिर्वोधोदनादि

धर्म्मदन्दुहिविमि॥ ॥गत्राप्रतिष्ठितनिर्वाणंभूतिरवःसर्व्वसंस्कारविरुद्धानिर्व्वाणंभव
वानिर्व्वाणंवत् तथाप्रतिष्ठितमूलयथानवस्थानात्। नरवैप्रतिष्ठितंसर्वदाथैवलियत्वाणुतनिर्व्वा
णंकृयायवमकुत्वनासंसारमवस्थानात्। तथाचोक्तं। नहवदामदर्भित्याकृयालूत्वाणुतनिर्व्व
णंसिद्धिमाप्तिस्तुकिंचरवयवार्थोदयदीक्रिमाभूमि। अनेप्रतिष्ठितनिर्व्वाणत्वमूर्कंतत्वरवनि
र्व्वाणयाविलागकल्पनालावात्। भूत्यकेकवसतयाद्वयावयसंदायलब्धंतथाचोक्तं। सं
सारनिर्वाणंहीनसम्यगुत्पद्यतेयदासंसारनवनिर्व्वाणंतदातत्वरवयुतभूमि। उवैरूपा
सोरगावानभूत्वाप्रतिष्ठितनिर्व्वाणंभूत्वाग्रंदमादिग्धर्म्मदन्दुहिविमि। धर्म्मोर्म्मदन्दुर
योधर्म्मदन्दुरयःदनसदिङ्गधर्म्मदन्दुरयोयत्यासीतथा॥ ॥अनूयानूयवानस्य
नानानूयामनोमयभूमि॥ ॥अनूयभूमिधर्म्मकायस्वलावत्वात्। नूयेवानिकिसाक्ष

गिकस्वरूपत्वात् अशुभधर्मप्रकृतिनिष्पन्नत्वात् नानारूपत्वं। निर्म्माणकायात्मकत्वात् मनो
मयत्वं। तथा च कायाहारात्मकत्वात् मनोमयत्वं। अनेन च अरूपादयो धर्म्मा भगवतः सर्वे
आगमस्य ज्ञानकायेदिनयाः। तत्स्वभावत्वात् भगवतो मम श्रीर्यत्वं। सर्वरूपावभासश्रीरस्य
मयुमिविम्बं। गिमि। तत्र सर्वरूपावभासश्रीमिति। अगाद्विनयस्वभावेन सर्वरूपी श्रीमवभासः
सर्वरूपावभासः। सर्वरूपावभासा श्रीर्यस्य सः तथा। अस्य मयुमिविम्बं। गिमि। अस्य वाग्मयुमि विम्बं
मस्य मयुमि विम्बं। तद्भावयतीमि अस्य मयुमि विम्बं। कृ॥ जगत्पवायुश्च श्यामहाभाग्यं धातुकम
हम्बरं। कि॥ ॥ तत्रायुश्च श्यं। कि यत्र वनहिरवनीयत्वात् महाभाग्यं। अकृयुश्च
सम्भावपविमत्वात् धातुकमहम्बरं। कामरूपारूपयोः धातुकं धातुकमेव धा
तुकं। तस्मिन् धातुकमहम्बरः। महाश्च सावीम्बरम्बमहम्बरः॥ सम्मृक्तिनार्यमार्ज्जस्त्वा

धर्मकतुर्महादयः॥ ॥ तत्र सम्यक्त्वं मार्गस्य॥ तत्र सम्यग्दृष्टिं मार्गस्य। सम्यग्दृष्टिं तत्र आर्यो
र्गीयः सम्यक्त्वं मार्गस्य सम्यक्त्वं मार्गस्य। धर्मकतुरिति। धर्मस्य कं
तु धर्मकतुः। धर्मश्चक्रः इत्यर्थः। महादायः इति। उदितः आस्मादिरुदयः। महाँश्चासावुदयश्च
महादयः॥ महा वृद्धिरित्यर्थः॥ ॥ त्रैलोक्यैककुमारः स्थविरो वृद्धः प्रजापतिरिति॥ ॥
तत्र त्रैलोक्यैककुमारः इति पूर्वैकलक्षणं त्रैलोक्यस्य कः ब्रह्मा द्वितीयः। कुमारः इव यस्य
सौ त्रैलोक्यैककुमारः॥ स्थविरः इति श्रवकादीनां वृद्धो यदर्शकत्वाद्वृद्धः इति। अथ
कवृद्धानां मयत्वात्। तद्धर्मादर्शकत्वेन। प्रजापतिरिति विधिः इति प्रजापतिः सत्वाः षां
प्रजाः प्रजापतिः स्वामी मः प्रभवः॥ ॥ शशिगलकलधरः कामः त्रैलोक्यसुन्दरः इति॥
तत्र शशिगलकलधरः इति सुप्रतिष्ठितपादनाचक्रकपादनलगा आयतपार्ष्णिका। उच्चः या

दमादीर्घाङ्गुलिमाजालावनद्धहस्तयादमासकान्सदमपीवमाविशेषउघमाकोमलकवाहि
युक्तमासिंहयूर्वोर्द्धकायमाविमाकृशोंमासमसिंहमलक्ष्मा। जनवमपलम्बबाहुमाकस्तूरी
वमासिंहहनुमासमवत्वारिंशद्दन्तमाशुक्लदमाप्रकृतिजिह्वमाबसमस्मयमा। वज्रखवकल्पवि
कस्वरमा। अतिनीलनेत्रमाशायकनेत्रमाशुक्लदृविमासुवर्णदृविमा। एकैकरोमाणमा। उ
द्धतप्रदक्षिणावर्तरोमाणमा। कुन्दनीकाशमाशुक्लमुखाकरीर्णललाटमा। उष्णीषघ्रि
वस्कन्धमा। व्यग्रोधपरिमण्डलेवेति। एमानिद्वात्रिंशन्महापुरुषलक्षणानिचक्रवर्तिश्रावका
दि। असाधारणानि। नहिसर्वेषामेवीदृशबाहुमानिमहापुरुषलक्षणानिश्रावकादिसंबीतस
खिलक्षणसम्भवन्तिकथंवाकी। अतिधर्मा। दशलोभे कथयुर्लक्षणानिमहामुनिनि।
कामाणमूर्तिकाकृतकमनीयसर्वसत्वेत्रतिलयणीयत्वात्। तैलोक्यसुन्दरमूर्ति। तैलोक्यीयूर्व

वत्। तस्मान्सुन्दरादर्शनीयः। अप्रवनकविग्रहत्वात्। तत आश्रयविभावतया प्रवनकतया वेदि
तव्यो सहितगवानऋषभस्य ऋषभविषयमपि दृष्टमीमांसयूर्ध्वमूर्ध्वयन्थनी। ऋषभ प्रवनात्। आप्रव
नकानूपरसयूयम्॥ ॥लोकस्नानगुप्ताचार्यो लोकाचार्यो विभावदभूमि॥ कथं लोकस्ना
नगुप्ताचार्यभूमि। स्नानैश्च गुप्ताश्च स्नानगुप्तः। लोकानां स्नानगुप्तऋषीणां चार्यो लोकस्नानगुप्ता
चार्यो भगवान्। लोकाचार्यभूमि। लोकाय देवमनुष्यादेः। यथा तद्यमयाम मार्ग्जीयदेमाल्लो
काचार्यभूमि। विभावदभूमि। नानानिर्माणरूपकायसंदर्शनमुखेन जगदर्थकतया। विभावदः। उदारमतिभूमि
गदर्थः॥ ॥नाथस्त्रिलोकाधिलोकायकः
मनर्थकायीनिमूलवभूमि॥ ॥मनुनाथज्ञानाथतीसंसारार्णवनिमग्ना
नीसत्वानीनाथरूमत्वात्। मार्गमित्रक्रिम। ज्ञानार्थिनीम्। ज्ञानमूयत्वात्॥ त्रिलोका

कर्म्मि। त्रिलोकस्याकस्त्रिलोकाय ४ सर्व्वकाय महाशून्यकाय कालेन लोकेन लोकेन कृतिगह
नगतिनिर्घोकत्वात्। अत्रधमिति। अत्रधार्थिनौ अत्रध्येत्वात्। कायीति कथागतवर्मस्यो
नष्टत्वात्। निरूद्ध ४ इति। सर्व्वकथागतानूत्रज्ञानलोलात्॥ ॥ गगनालागस
म्भागो४ सर्व्वज्ञानसागर ४ इति॥ ॥ कतगगनालोगसम्भागो४ इति॥ गगनस्यसमता
ज्ञानस्यानुत्तरनमाहागो४ सोष्ट वैज्ञानसामर्थ्यं सम्यक्स्थागो४ सम्भागो४। गगनालागसमैत्री
गो४। गगनालागसैलागो४। तेषामुक धर्म्मगोचरानि षकपदानात्॥ सर्व्वज्ञानसागर ४ इति।
सर्व्वज्ञानाकीर्णिसर्व्वज्ञ४। कस्यज्ञानं सर्व्वज्ञज्ञानं कृयानुत्यादज्ञानं कस्यसागर ४। अकिवि
कीर्णत्वात्॥ ॥ विद्याकोशसिंहलालवघ ऊर्ध्वदानग्रह ४ इति॥ ॥ कतविद्याक
र्म्मकुलसस्य वज्रेश्वज्ञानमाह ४। कदेवपुत्रीस्यसमुत्यादस्यानिहकत्वात्। जगइत्यक्ति

ज्ञा। ज्ञा।

कावशत्वाद्वा। अलुकामक्षुद्यचम। तस्यसैरलाहदनमीलः। विदावनँ स्वलावम्।
अकुशवरुवपञ्चवदनशक्तिःरुवःयरक्षयादानस्कन्धाःसत्वपञ्चवजनिर्ज
मस्थानीयत्वात्। तस्यविदावशः। कार्थरावनायकर्षयर्यकगमनात्॥ ॥
समिकाभावसँ क्लेशःसमावास्त्वयावगकूनि॥ ॥ तत्रसमिकाभावसँ क्लेशःकिरिआ
सँ क्लेशःसँ क्लेशःसँ क्लेशः। कर्मसँ क्लेशः। जन्मसँ क्लेशःक्षः। अविद्याहेतुस्त्रीयोयादानानि
रुस्कायादानानि। कर्मसँ क्लेशःसंस्कारावस्थाजिन्मसँ क्लेशःभाषाध्यजानियनव
यिदधासँ क्लेशः। हेतुसँ क्लेशः रुलसँ क्लेशः। तत्रहेतुसँ क्लेशःक्लेशकर्मस्वरावे
वक्लेःरुलसँ क्लेशः। भावेहेयोपिसयधासँ क्लेशःसफविरोहेतुःवियोसह
वविद्याजाक्रयहेतुःसस्कानाः। उयनयनहेतुविरानी। यविग्रहहेतुनामरूपजायनन।

उपसंग्रहः उक्तः स्वर्नीवदन। आकर्षनहः उक्तः यादानतवाः। उद्ग्रहः उष्ण आदिः उनाम
वरणा सर्वैरन्वेषसी क्लेशः उपविकल्पान्युवर्द्धन। सवसमिन उपसमिनाः क्लेशा
एतेषः सक्लेशायस्यासौ कथा। यकउ वैकस्मात संसारवृक्षवयावगच्छ्य ॥ ॥
स्नानाभिषेकमुकुटः सम्यक्सम्बुद्धरूपधरः॥ ॥ तत्र स्नानाभिषेकमुकुटः
अभिषेकार्थमुकुटः। अभिषेकमुकुटः समकरन्दुः स्नानमभिषेकमुकुटः। यस्या
सौ स्नानाभिषेकमुकुटः कनकस्य सम्यक्सम्बुद्धरूपधरः। केवलं कुंस्वान ॥ ॥
त्रिदुःखदुःखमनसौ स्कन्धानकस्त्रिमुक्तिगच्छति॥ ॥ तत्र त्रिदुःख
दुःखमनच्छति द्वन्द्वनिर्देशः। त्रिदुःखं त्रिदुःखदुःखता। उपादानदुःखता लक्ष
णदुःखता च। दुःखसत्यं। वेदनासनिमित्तार्थनयत्किंचिद्विदिकमिदमत्र दुःख

स्यमिकृत्वा वदनानिमिकै। पुनर्वेदनास्थानीयं यथादिकृत्वी। तथा चाकै। इष्टखेसंसारिणः स्कन्धा
रूपानि। इष्टखेनिकृत्निमिकप्रतिपक्षिकः। समुदयसत्यं। दुःखसत्यनिमिकै याप्रतिपक्षिकः शमतः। क
तथा शमतखेनमिमार्गसत्यं। अतआह। त्रिदुःखशमनोभगवानमहाश्रीविमि। अनुक्रमः। ॥
यथासत्यानामकामार्गसत्यं। तेनग्यतुरशीतिधर्मस्कन्धसहस्राणिमार्गसत्यमितिदव
नाकृ। तेसत्यानीचतुरशीतिरूपविमसहस्रप्रतिपक्षादयनचतुरशीतिसहस्रधर्मस्कन्धा
पदभाकृ। अतनक्रमः। त्रिमुक्तिगमः। त्रिश्रामक्रयः श्रावकादिहदनकोमुक्तीर्गमः। ति
त्रिमुक्तिगोभगवानामहाश्रीः॥ ॥सर्वावरणनिर्मुक्त आकाशसमताक्रमः॥ ॥
तत्रसर्वावरणनिमुक्तः सर्वाणियनाम्यावरणानिचतिसर्वावरणानि क्लेशकर्मविपाकरू
पकन्मलक्षणानिनिवरणमहदानुपक्रमसर्वावरणानीत्यर्थः। तेनिर्मुक्तोभगवान् सर्वगथा

गतस्नातकायः। अनुवाह। आकाशसमगाः ॥ ॥ सर्वबन्धनिर्मुक्तत्वात् ॥ ॥ सर्वक्लेशम
लातीतत्वाच्चानन्तगतिः ॥ ॥ गतसर्वक्लेशमलातीतः ॥ सर्वक्लेशाउकलेशास्त
वमलास्तानतीतानिकानः। सर्वक्लेशक्षयक्लेशमलायगतत्वात् अत्यन्तिः। अनिमानागत
वर्तमानस्वभावाव्यत्वात्। अध्वानिकालव्यतया। अनवगतिगतः ॥ नध्वानेनध्वानम
ध्वातीतस्यानिगतत्वात्। अनागतस्य सैद्धानावर्तमानस्य ध्वानस्यातीतत्वात्। सिद्धिनिर्गतिः। अन
ध्वउकालस्यासिद्धः। नस्यानेनध्वगतिबन्धनेनगतिः। कामनध्वगतिर्गतः प्रायः ॥ ॥
सर्वसत्वमहानागाउपलक्षेत्वः ॥ ॥ गतसर्वसत्वमहानागः ॥ विलिसुभिगमधर्म
लाभात्। महानागः। सर्वसत्वानामुहानागः सर्वसत्वमहानागः यथाभूतार्थः। अनुवउपलक्षे
त्वलक्षेत्वः ॥ सकलालोकिलोकेकाकुनासमाधिगामिकादिगुणानांयः लक्षेत्वभूता

मणिः सुखं सुखमेव वक्तव्यं। यथा युष्माकं मूर्ध्नि व्यवस्थितानीलोके सुखं वक्तव्यं। एवं व्यय
दगठा कत्र सर्वसुखानीउपर्यवस्थानात्। सुखमेव सुखमेव वक्तव्यं॥ ॥ सर्वौषधिविनिर्म्मुक्तो
र्म्मुक्ता ग्रामवसतिं सुस्थितं वक्तव्यं॥ ॥ गतसर्वौषधिविनिर्म्मुक्तो उपद्रवयुक्तत्वात्। धर्मा
र्थकामसीतिलक्षणाः कैश्चतुर्भिरपि धर्मैर्विमुक्तत्वात् सर्वौषधिविनिर्म्मुक्तः सर्वधर्मैर्वर्जितत्वा
त्। निर्विकारत्वाच्च। ग्रामवर्त्मनि सुस्थितं वक्तव्यं॥ आकाशमार्गे यक्षायामिकायां सूर्यमिव स्थितत्वात्। कथं
चोक्तं मार्यासुमहस्यो। आकाशगमनेषासूक्तं यदुक्तं यक्षायामिकालावनेति॥ ॥ महाविक्रा
मणिधरः सर्वलोकमाविशतीति॥ ॥ महाध्यासीविक्रामणिश्च महाविक्रामणिः। यथा लिलषि
तार्थसिद्धिसम्पादकत्वात्। कैश्चत्रयस्तीकिम महाविक्रामणिधरः। अत्र वसर्वलोकमक्तिस
र्वसत्वानामूक्तमत्वात् विरूपिणिगमार्थं॥ ॥ महाकल्पमनुःस्तोको महाकल्पघनाकूमक्तिः॥

नमः महाकल्पतरवे नमः॥ महाँश्चासौ कल्पतरुश्च महाकल्पतरुः। अभिमतार्थसिद्धिप्रदायकत्वात्॥
अनन्तवस्तूनां सर्वसम्पत्त्वात्। महाकटुघटाकमस्तु नमः महाकटुघटाः सावकमश्च महाक
टुघटाकमः॥ ॥ सर्वसत्त्वार्थकृत् कर्त्रे हि कैषी सत्त्ववत्सलस्तु नमः॥ ॥ नमः सर्वसत्त्वार्थकृ
दिति। अनन्तकैवल्यमन्त्रादिहि सर्वसत्त्वार्थकरी नमः सर्वसत्त्वार्थकृत्। महाश्रीः अनन्तवी
र्यं। चन्द्रप्रभा मियादेकं कलकाद्रं। कटुघटकल्पादयश्चिकामलयाश्चयं कनानकरुचि
स्वयं किं सत्त्वान् किं मनुगवानस्त्रीकृतः कृपयेति। सत्त्वविनयवशात् स्त्रीवरवृषभा युक्ति
लासनात्। कर्तुं कियेश्वरव्याभयकया धर्मकायदशकत्वात्। हि कैषी हि कैमायं कि यथं क
दर्शितुं नीलंयस्यं हि कैषी। सत्त्ववत्सलस्तु नमः। जगद्यकपूजुं सत्त्वात्॥ शुक्लाशुक्लस्तु को
लस्तुः समयस्तुः समयी विशुद्धिः॥ ॥ नमः शुक्लाशुक्लस्तु नमः शुक्लाशुक्लाशु

यम २
हैकुशलाकुशलमित्यर्थः। कुज्ञा नामेति कुशलाकुशलहा भगवान् मञ्जुश्रीः कश्चिदकुशलमपि
वक्ति सत्वार्थवशात् कथयति कं। सदयस्याकुशलं नास्तीति॥ कालहूः इति। कालं ज्ञा नामेति लहूः।
अनैवेत्यनेन कालौश्यं धर्मदमनाकालौश्यं सत्वार्थकालौश्यमुपज्ञाकालौश्यं यतिनिर्वाह
कालौ। अं स्ववलागीय ४। समयहूः अं इति। कुलमूडासकु विद्यानीत्यूयं ज्ञानामेति समयहूः।
अनएव समयो। विहृ विहिगार्थं॥ ॥ सत्वेंद्रियहा बलहा विमुक्तिकयकाविद अं इति॥ ॥
मत्सत्वेन्द्रियहूः अं इति। सत्वानामिन्द्रियाणि सत्वेन्द्रियाणि मद्विन्द्रियादीनि नानि ज्ञानानामेति सत्वेन्द्रि
यहा बलहूः अं इति। बलं ज्ञानानामेति बलहूः। यावन्तः कज्ञानमहिप्रायविदित्यर्थः। कालेंद्रीयमा
नीनास्यमकयत्वात्॥ विमुक्तिकयकाविद अं इति भावकादिविमुक्तिकयविला कल्यानालकुशलि
यूपत्वात् काविद अं कुत्यम॥ ॥ गुणीगुणहा धर्महूः क्षुभ्रामकहा दय अं इति॥ ॥

६२

मद्यगुणी शिगुणवान॥ गुणहृ ॐ हि। वा स्त्रीकादीनीगुणान् जानातीति गुणहृ ४॥ धर्मी हृ ॐ
हि। लौकिकलोकोत्तरान् जानातीति धर्मी हृ ४॥ ग्रन्थ हृ ॐ हि॥ असाधारणमहापुरुषलक्षण
पन्त्वात्। मङ्गलोदय ॐ हि। उदयस्तादि स्युदय ४। मङ्गलानी लौकिकानामुदयोऽस्तादि
हि मङ्गलोदयो भगवान्॥ सर्वमङ्गलमाङ्गल्य ४ कीर्ति लक्ष्मीर्यश ४ ॐ हि। गतसर्वमङ्
लमार्गल्य ॐ हि। मङ्गलसो धर्मोङ्गल्य ४। सर्वमङ्गलानी सर्वपवित्राणि यश्चमाङ्गल्यसर्व
मङ्गलमाङ्गल्य ४॥ कीर्ति विहि। विश्वकर्मन्मकजामकादावनकारुणसत्वार्थकरणात्। अ
याप्यनिनश्वराकीर्ति विहि। कन्मूर्त्वात्मस्यभगवन ४॥ लक्ष्मी विहि। एकाग्रचित्तयाराधना
नियुक्तानाकुलयुक्तादिनीसर्वसम्पत्त्याश्रयत्वात्। लक्ष्मीर्भगवान्मङ्गश्री ४। यश ॐ हि॥
दानादीनीपकषयर्यन्तगमनात्। सर्वदोषमलाहायाश्च निर्मलयश ४ पूङ्गत्वात्यश ॐ ह्यङ्ग॥

ॐ हृ ॐ नि दश कुशलकर्म्मि यथात्मकत्वात्॥ ॥ महास्रवा महाश्वासा महानदा महावर्षिणि॥ ॥
कथं महास्रवः इति महाँश्चासावास्रवश्च महास्रवः। यावदुदेवाम। जलस्रवन्तीश्च आदेयः कथं
नि यथा विधि निर्मूलवृक्षयागश्च सयावन्नउच्यते। मार्ग मार्ग्गगं नित्यमन्वयायावनं विद्धि
नि॥ उक्तं यथा यितं भगवानुमुनिः श्रीभवयाद्वनः। सगनयवृक्षदानत्वात् निर्ग्रंथमार्ग मार्ग्गगत
त्वात्। दुर्गलयङ्गैकनिम्नूयामहास्रवत्वात्॥ महाश्वास ॐ नि। आश्वासनमासः। महाँश्चासावा
श्वासश्च महाश्वासः श्रीवङ्गसत्त्वसमाधिनाः नागध्यधिमूर्क्षिकानां सत्वानां समाश्वासनात्। सगथ
। महानद ॐ नि। महाँश्चासावानदश्च महानदः सर्व्वलोकानां यथा हव्यनयाजूनूहनधर्म्मेद
कत्वेना नदजनकत्वात्। महानदि नि नि महनीनदिः श्रीनिननसवलङ्क्षायस्यासो महा
नदि भगवान्॥ सत्कानः सन्कृतिर्हृतिः प्रभादः श्रीर्यशस्य निनि॥ नद सत्कान ॐ नि त्रै

धा२ ५५२ ६३

धातुकबूसमाननयूज्ञार्हत्वात् सत्कृतिं विनिं॥ कर्तृकृतिं समीकृतिं सन्कृतिं संज्ञाहिंभवका
दयस्तुबीयश्चर्दयनियहिः। नथश्चकौ सत्कृत्वा पूजयनियः साभवदयोथ विधिं विवृत्तिं निवस
त्कार्थसन्कृतिः साविद्यनः॥ तिं॥ तगवानुमईश्रीश्वसन्कृत्ययनमार्थवेदस्यद्वादशमस्ययव
नस्याध्यायनात्॥ सर्वमन्त्रोथनाकृयश्चवत्विवनस्तु सन्कृतिं नित्यूचम्॥ तत्रिं विनिं सर्व
विरुत्याभननूयत्वात्। प्रमादः॥ तिं सर्वयस्तुर्भस्वतावत्वात्॥ श्रीयशस्यनिं विनिं। श्रीयादव
यस्तासायक्षसिं सुखसोमनस्यानिस्तुबीयनिः स्वामी सतगवान्॥ वनस्त्वदः शस्तः शनश्च
ः शनस्त्वहम॥ तं॥ तत्रवनश्चः॥ सर्वातिगमनीयामयत्वात्॥ वनदः॥ तं। वनंददाती
तिवनदः। यश्चहिंप्रायय नियुच्चनोनिः शत्रयनासनः॥ तं॥ तत्रमहात्मयोनि विनिं॥ दे
वान्यक्षेमहात्मयानि॥ व्याधिर्मनकं इतिज्ञाज्ञिनूदकंनकः शनहामूविकाश्चमर्यामनिः
३ पुत्रस्तत्॥ शस्तः॥ तिं बाकश्चवकादीनामुक्तमत्वात्॥ भनश्चः॥ तिं। दीनानां दुःखितानामभयानां भत्रश्चाहत्वा

महात्मयानिः ३

महाहयानिः। यात्रादिनिर्घातनहयाः॥ शूयद्रवनाशकत्वात्। सूक्ष्मवज्रवलः॥ शूचयः निरंग
व्यहयानाशः॥ नेनि निनवशमहयान्यक्षेमहाहयानि। हनिकनिशि। खिरहीखादीनिकर्मानि
ः शमाक्षहयानीनशकत्वात निः शमबहयानाशमात्रगवान्नमः श्रीः। तदनुस्मनमात्रक्षाशा
बहयोनाशनादिनि॥ ॥ ॥ दानीसर्वसत्वानांहगद्विनयनूयवंखलावलंनमहहकानी
नमहः यत्पयितासमः॥ निशिखीशिखस्वीकुटिलाजटीमौलीकिनीटिमानिनि। नंशिखी
निशिखादीनीसर्वेसत्वीनांज्ञेयस्यास्ती निशिखीकविद्वालनूयन। किनीटिमानीनि। किनीटिमू
ध्रनितासमः॥ निशिखस्वीनिकार्हिकयनूयन। जटिलः॥ निजटाविद्यक्षयस्यासोजटिलः।
जटाधननूयनजटीनिएकशिखानूयन। मौलीनिमूर्धधननूयन। किनीटिमानीनि। किनी
टिमूर्धनसविद्यक्षयस्यसकिनीटिमानस्यादिद्यादिनूयन। यद्यद्विनयानांसत्वानांनमह

ह्रयस्तेवर्गं वा विद्युत्सङ्कनवयुग्मिता सादयानुसमस्थाकठयक्षननठयकशिवठयकवीनकरंग
खनः ॐ नि॥ सूर्यमयनार्द्ध आदिवृद्धस्यगुनूयदरंगनादिगद्रस्यस्तुनेनयास्वामस्वाद्वयूननि
हनाद्यम॥ महाव्रतधनाभोजिवभवानीव्रताहः ॐ नि॥ नत्रमहाव्रतधनः ॐ नि॥ कविद्याकमूद्रा
लकाननूयत्वयिग्रिलासनानु। भोश्रीनि॥ मश्रीमखलवनभानभनूयगवभवानीनि। अ
नकस्यवभूचर्यवनभानु॥ विकानहनानयियंयस्यवगानविक्रयमः ॐ यसावर्गवाम
श्रीवभवानिनूयलकनिचग्रिलासगवताहमः ॐ नि। अलंयर्यायग्रिवदद्वादशवर्षाणि
वभूचर्यकनिलागृहाश्रममकुलेवहिस्त्रेनवाग्रहलावनयाजन्मसकलनीनवान॥ नम
लमूमिकवभूवर्यमाकुवताहम। अनवचवतानांसर्वेषामूहमलानु। मश्रीभवयूभूम
अर्थनिमिनहुनवयावनवानु। महानयानुथानिष्ठाःस्तानकोत्सेनमायनीनिनि। नत्रम

हानयाः॥ मि। महकृथायस्यासोमहानयाः॥ मिलाश्चरकृयित्वाषड्वर्षाणिइः कनवर्यायामवस्थानाम्। मन्य
दगनिकुमद्विनयानामावर्ज्ज्यं थी। मनश्चसोत्रगवान्महानयाः॥ मुयम॥ मयानिष्ठः॥ सर्व्वस्यला
कस्ययद्यवः॥ द्विय संयमलक्षणस्यनिष्ठावसानंयस्यसमयानिष्ठ४सवमश्रीः॥ स्नानकः॥ मि॥
जूधीनवदः समाप्तवनः स्नानकः। सर्व्वव्रतानांसर्व्वविद्यानांचयर्यन्तगमनादार्यमश्रीनवस्ना
नकः॥ मुयम॥ समनमः॥ मिलमनामनासोहगवानूवयदिश्यम। मूनवाग्रणीमिमि। स्वरम
प्रभूकृत्वंसर्व्वहृहानलाहान्॥ ब्रह्मविद्याब्रह्मब्रह्मब्रह्मनिर्व्वाणमायवानिमि॥ नत्रब्रह्मशब्दं
नवदाउयम। नानज्ञानानिवमीनिब्रह्मविम॥ मूनवानउयम। ब्रह्मादयः किलनूवानाः।
सर्वहिसूर्यम॥ ब्रह्मामहत्यनश्यप्रथमनवेदमाकाशस्तमनूगम्यप्राकवकोयशायन
यप्रशायनिमिद्राय। मूद्रावशिष्ठाय। वशिष्ठः यानाशनाय। यानाशनः कृषुद्वीयायर्मरम्

कृषुद्वायानाय।

नमाथ्यादि। सत्त्वलक्षणो भगवान् नमश्रीभगवान् वानायूकः॥ यथा भगवान् त्रयसंश्रीहीन
निनवर्णेर्यवचनमनुगन्यवनयत्यउक्तवान्॥ तस्मादसौ मश्रीर्व्विद्धयनायि नद्धकानी
प्रतिहासनमूनि। ब्राह्मणमूनि। नयः शरनकरैयानिश्चरनद्ब्राह्मणकानसमि। यथा भग
वानवायर्यकालकनिरनयसाभूयर्यकनशरनयूक्तवान्। अनासनमाश्चल्यहियानव
सुसत्त्रयतयूकमूनियवाब्राह्मणः। अथवाब्रीमतविहागनद्विभावदः। तत्रयासोब्राह्मण
त्मकावदः सभगवान्मश्रीः तस्याश्चस्यकार्यस्यभगवनेनसाक्षात्। तद्धयस्यायिकविचित्रनि
हासम॥ ब्रह्मनिर्यक्षाद्यथमश्चानसमायन्नाब्रह्मद्वयम॥ तद्धयनोयिप्रतिहासनात्
॥ ब्रह्मनिर्वाणमिति॥ ब्रह्मस्यनिर्वाणब्रह्मनिर्वाणं। तद्यानदनथावाक्। आनदंब्रह्मणनू
यनियइत्यम। तद्धयनाविभगवानेव॥ आकवनिति। अविसंवादकआकः॥ तथावाक्

यिह मिशादिनाकः स्याद दुष्टः कानलः कवित्सर्वहुनी द्रियाथे मूर्ख निस्वनमूर्खहुनमिनि
। मरेश्वरी श्वनिनमिसयास्यांहुनानूग्रहकायास्यांहुनानूग्रहकायास्यांथागमहु। यनमस्याक
। सविद्यनयस्यसस्याकवान्। मूकिम्भोरा विमाशाश्वे विमूकिः आनकाशिवहूनि। नत्र
मूकिनिनि। शुन्यनादर्शहूनि नमथवाक्। आचार्यधर्मस्य कीर्हियादे मूकिमुशून्यनाहुहु
दथीशमहावनानि। ग्रनश्वरगवानवमूकिः शून्यनानिर्हागवहिल्वानु। भाकहूनि। वे
नागुग्रनियन्त्रस्यागीनकस्यार्थग्रनिर्वदिनाधर्मयनिर्वदिनश्चात्यग्रनग्रामाद्यः
। यमूदिनस्यग्रीनिर्गमेथेग्रीनिमनसः कायः ग्रमुरुन। ग्रमुच्चकायः सखवदयन। स
खिनस्यविदसमाधीयन। समाहिनविद्धीयथारूनंग्रगानानि। यथारूनंग्रगननयथा
रूनंयथनविर्वियनानिविर्घ्रविनश्नन। विनकविमूचनहूयवयथारूनंयथना

पस्यनि २

विमुक्तिविहारव्यवस्थितानां भगवतां सम्यक्सम्बुद्धानां ॥ तथा चाह ॥ अनालीनिनकायनव
दनामधिवासयतु प्रशान्तस्य वनिर्वाणविमोक्षसमस्य वनसंज्ञि ॥ कमलाचार्यभाष्यकृत्नागा
दिमलिनविहरसंसानसमविमुक्तता संज्ञया कथितामाह प्रहीणाचनलेर्जिनेभिः । तदेवं वि
धः श्रावकादीनामाह सर्वानन्तभगवतां व्यवस्थितः सर्वे भगवानमस्त्रीयनवदिनः ।
स्य सर्वगतत्वात् । विमोक्षाज्ञः । विमोक्षत्याज्ञनि विमोक्षाज्ञनि । विमोक्षावाधिकस्याज्ञ
निसयकसंवाक्षज्ञनि । अक्षो मार्ग्ज्ञनिवायदृगस्मृतिसम्यक्षज्ञं । धर्मप्रविचयसंवाक्षज्ञथी
तिसंवाक्षज्ञं । प्रश्रद्धिसंवाक्षज्ञं । समाधिसंवाक्षज्ञं । वीर्यसंवाक्षज्ञं । उपेक्षासंवाक्षज्ञं च । ए
तानिवसंवाधिनज्ञनि । अवचवहतानीति । वाक्षज्ञनि । एतत्यः ॐ भवनप्रियकृत्न
स्थाहुयावनतहानायतावनामार्ग्ज्ञ विमोक्षस्य वाधिनज्ञनीति कृत्वा सोप्रतावितान्यक्षो

मार्गिणी॥ तद्यथा सम्यग्दृष्टिः। सम्यक्संकल्पः। सम्यक्कर्मान्तः। सम्यगाजीवः। सम्यग्व्यायामः। सम्यक्
स्मृतिः। सम्यक्समाधिश्च। सप्तप्रदर्शनिमार्गेतावनामार्गश्च। विमाङ्गस्यवाधिनैगमनीनिक्षत्वासोरग
वानूमहेश्वरीविमाङ्गाज्ञ ॐ ह्युच्यते। तथासूत्रस्वतावत्वात्। विमुक्तिनिमिनागदिस्वावधनस्यः तथा
वज्रीणिवधनानि। नागवधनं। द्वयावधनं। माहावधनमिति। एतैर्बद्धानीमेभ्यो मुक्तानि क्रमाद्व
धनानि तैर्विमुक्त्वात्वाद्विमुक्तिनित्युच्यते। तथा चवमूलनगंसायाविमुक्तिः तथा चवनमूल्य
नगंसायाविमुक्तिः सर्ववुद्धानामिति॥ अनन्तिसर्वचिहायपूवानाग्रहकादिविकल्पानां अ
न्तत्वात्। अनन्तमूल्यते। शिव ॐ निविनाक्षादिर्हिविवादास्यदेविमुक्तायः यो मसमूयादः स
र्वप्रयक्षायमेशेलद्रुमः सशिवः सवलगवानूसर्वमथगतहानसत्वः शून्यताहानस्वतावत्वा
त्। शिव ॐ ह्युच्यते। तथावाक्कामार्यदवयादः अनिनाधमनूत्यादमनक्रदमशम्यमीअनकाथमनानाथमि

नागमननिर्ज्जर्मा।यःअयमीत्यसमूत्यादंयय॰क्षयसमंजिवमित्यादि॥निर्वाणंनि।वृतिःअभिःअयाभि
र्यातमरुगःसुखदुःखाकृतिनिष्ठावेनाअमूयधिकृयॐनि।तत्रनिर्वाणमित्युद्दशःशमाभियदाणि
कलहदनमस्यव्याखानानि।निर्वाणस्यवस्वनूयमाह।नन्नावस्या॥नवाहावायिनिर्वाणंकनवास्य
हावनाहावाविवयनामशंकृयानिर्वाणमूलमॐनि॥निवृतिनिनिनिर्वाणनिर्वृतिःसावबाधानी।ग
वांनन्नाहावलस्वनलानू॥अभिनिनिशमनंअभिःअवअवकाला।शुयानिर्यानमिनिश्चयन
यानानियानंशुयानिर्यानंयस्यकवृद्धानी।अरुगॐनि॥अरुगाःअ॥अंकविनाशंगछतीनि।धंयत्र
निनानीस्वविमाकमुखनसुअधनानू॥सुखदुःखाकृदिनि॥नत्तसमुवःमात्सर्यंचनिनानीदां
सत्वानीदानविशुद्धियदानस्वहावनमयासुखदुःखाकृकनक्षानू॥निष्ठस्यमिनाहानागचनिना
नीसत्वानीनागविशुद्धिधर्मनाखकाशनद्वानस्यवकृअहुनस्यनिष्ठागमक्षानू॥धेनाग्य

सत्वानां ३

मित्यमाद्यसिद्धिः कोसीअवनिनानीसुविभाङ्गनयनमर्वावेराग्यमुत्पाद्यकुशलीयङ्गयविडंनि
याङ्गनिर्वाणयथकोयेशनाम् ॥ × सत्वानां × ॥ उपधिङ्गयः ॐ ॥ वेनावनः उपधिर्वासर्वासनाम
स्यङ्गयाम्मादवनिनानीयथतेनधमनाद्यकाशननुसुविशुद्धधर्म्मधातुह्नानाशनानाम् ॥ ननश्च
हिविक्षामाङ्गः सापधिशेषनिरुपधिशेषश्च । नगङ्गादिनीसापधिशेषः सम्यक्सुसंबुद्धानां
निरुपधिशेषः अनुनवाकं । सवासनाश्चनदावानसंस्थकुस्यनायिन ॐ ॥ ननश्चहयनि
र्वाणस्वभावनाधिसत्वंहगवान्मरीश्रीनवगकय ॐ ल्यनजाहनिर्वाणमित्यादि ॥ अन
यारनुपमावकानिनाशासानिनङ्गन ॐ ॥ नपाङ्ग ॐ ॥ यनेर्न्नजीयन ॐ ल्यजयः ॥ अनुप
म ॐ ॥ सर्वायमानहिनल्वा ॥ अव्यक ॐ ॥ स्कन्धादिनुयाशावान् ॥ निनाशास ॐ ॥ आशासनहि
नल्वान् ॥ निनङ्गन ॐ ॥ निर्ल्लेयल्वानयनः सत्वंहगवानयनमाथस्वभावल्वान् । पकहि

विनासंउपधिङ्गया ७

भहि विशमतवदेशुद्धम्। निष्कलः सर्वरसत्यायी सूक्ष्मो वीतमनाश्रवः॥ सूक्ष्मत्वं निष्कलः॥
नि॥ कलानहिनं सर्वगतत्वात्॥ यायीनि स्थिरचलस्वभावात्॥ सूक्ष्मः॥ जूसो सूक्ष्मादयलीया
न्सूक्ष्मः। वीतमिति धर्माधर्मनेत्रवासनावीतखविगमालयविहीनः। जूनासवः॥ मार्गस
त्यस्वभावत्वात्। चतुर्विधः। आकाशयनिसंख्यानिबाधः। अयनिसंख्यानिबाधस्तथासत्तग
वान्। तत्स्वभावत्वात्। अनशा विनशा विमलाः कषायानिवामयः॥ तत्। अनशः॥ नि। वा
गदिनशायगतत्वात् निनशः॥ नि। तथा विशुद्धः स्थित्यन्यथाभावाभावत्वात्। विमलः॥
नि। धर्मास्तिकाशुन्यनामलानामागन्तुकत्वात्। सयेवंतगवान विमलः॥ त्यूच्यते। बाहुदावः॥ नि
वाहुनिगीर्णदोषानागमदिर्यनिसवाहुदावः। अतनिवामयः॥ नि निर्गतआमयाव्याधिर्य
स्यसनिवामयः॥ नि। एवंगुणविशिष्टश्चसएवंतगवान्॥ सएवबुद्धाविबुद्धात्मासर्वज्ञः

सर्वविद्यानिः॥ कथं सर्वबुद्धः॥ सर्वधर्मेषु बुद्धः सर्वबुद्धः। यथावस्थितयथार्थावि
पर्यासवर्जितः। विबुद्धात्मा। अभिन्नावकादिभ्यो विशेषेण बुद्धाविबुद्धः॥ आत्मा अन्यगा स्व
लक्षणायस्याभौ विबुद्धात्मा। सर्वनिरवशेषं दुःखं यज्ञानामीति सर्वदुःखः। सर्वविदिति। सर्वसत्वा
नां चित्तचरितमाशयानुशयं च वेत्तीति सर्वविद्। जूरुवयवः। उत्कृष्टशीलगवान्॥ विहा
नधर्मकामीकाहानमद्वयश्चेति॥ कथं विहानधर्मकामीकः॥ विहानि वक्तादिविहान
यतिचिकमालयविहानि। कदवसर्वबीजकं। नवक्तविहानमिति। कुकुकुक। आगमाद्य
किंकथ्या। कथयकिंचनकमयनसविसुत्रान्यगयतियादिकतिहयकन्यक। आगमसुवि
वादस्यदवहिकत्वात्। अस्यवकत्वात्। वकयः॥ यकआह। कथाचाकमहिधर्मसूत्र।
अनादिकालिकाधातुःसर्वधर्मसमाश्रयः। कस्मिन्सतिगांकीःसर्वानिवाधाधिगमापिचेति।
कस्यधर्मकाविहानध्वन्यकाकयाकीकानिकाहस्यानूपलब्धः। हानमिति सर्वजवाधि
धियत्वयत्वाविकत्वात्। विशुद्धधर्मधातुहान॥ अकनवअद्वयनूपधृगिति॥ आदार्य

गम्हीर्यात्मकत्वात्। निर्विकल्पा निराहारस्य ध्वस्तबुद्धकार्यकृदिति। तत्र निर्विकल्पं इति। यत
मार्थविकल्पे यो। अविकल्पनात्। तथा वाक्यं यत्मार्थविकल्पं विना वस्तुयत्यस्तिनः। का
हि तदा विकल्पस्य गुरुवाक्यं गुरुं विना। तत्र सत्तगवान्। निर्विकल्पः। निराहारं
इति। निरतिसंस्कारं इत्यर्थः। निर्गतमाहारात्स निराहारः। तत्र यमर्थीत्वति। सा हि
संस्कारवादिनिग्रहाभावात्यन्तिभावं यत्विकामनिवद विकल्पस्या यिमम यथार्थ
सत्यार्थीत्वेव्यगीति। तत्पूर्वं लिभावं नेना हि तमादिकं सत्तं निर्वेद बुद्धमनाहो
गं खियन्नं न हि यत्कार्यं यस्य सर्वं तथागतस्य तस्या सौ निराहारं इत्य
त्र। आसीयदाल्यिहस्यायात्मकः। सत्तगवानित्यक्तमनि। तथा वाक्यं पूर्वं प्र
लिभावं हि सत्तमानाहारगवा हि यत्कार्यमिति। ध्वस्तबुद्धकार्यकृदिति। अ
ध्वस्तं बुद्धाकुर्वा कार्यानि नानिकानि। ध्वस्तबुद्धकार्यकृत्। सत्तगवान॥ अना
दिनिधनो बुद्धादिमं बुद्धानि निरन्वयं इति॥ आदिश्च निधनश्च। आदिनिधनन

विषयं आदि निधनयस्यामावनादिधनः। उत्पादनिरोधाभावात्कस्यतु भगवतः। बुद्धः ॥ नि
। अथ बुद्धः ॥ भगवान् कथं तु भगवान् निरिवर्तते। कथं कृतस्याद्ध्यध्यानार्थत्वात्। तस्य कृतस्ता
वत्कर्मतः प्रयोगमात्रतः। बुद्धं देवदत्तस्तावत्। बुद्धं शब्दं देवदत्तेन कर्मणि वा बुद्ध
शब्दः ॥ ॥ हेतुबुद्धवान् सर्वधर्मान् निकर्हेन निबुद्धः सकलयदार्थावबोधनी
बुद्धिनस्य निः। अकारामलधीयानिशयार्थः। भगवान् धनवगमार्थत्वात् ॥
अथ भगवान् मनक्षवगनिः कारावकर्मकरुबुद्धगवनी निकर्हेयवयतु सर्वधर्मा
नस्वलक्षणसामान्यलक्षणाबुद्धवानिति बुद्धः। सहगवान् आदिबुद्धः ॥ नि ॥ आदाव
बुद्धआदिबुद्धः। सवयक्ष्यानामकः कथं मिति चेत्। अत आह। बलवशाविग
मादर्शनहानी ॥ तत्र बलानि यक्ष्यबुद्धवीर्यस्मृतिसमाधिप्रज्ञाबलद्विगानि निः
प्रज्ञा। विगत्वात्। तत्काया गदधिगमात्कर्मी अत्रावेगमनयनहीसमाहानी। त
त्रवेगमनयानिहानवेगमनयी। प्रज्ञानवेगमनयी। सत्कगहनूर्वदगवेगमनयी। व्यव

दानहृदयदंगवेगमनर्थवंमि॥ कजश्चरुर्विवेगमनर्थेःसमनाहानस्यलाभाद्भूनिमि
त्तमयूसूकल्यनाविशुद्धंभूतःप्रतिसविरुद्धलावंप्रत्यवंकमहानं॥ कुत्रवनमुःप्र
तिसंविमःसूथधर्मनिवृक्तिप्रतिहानयामनु॥ नाहिःसंप्रत्यवंकमहानलाभाद्॥ ध
र्मानुनासर्वधर्मसमनामधिगमाज्ञाशयनाकरुणामैत्रीकनूमकानंकल्यानुष्ठानः
हानं। सर्वाधियकनत्वात्। सुविशुद्धधर्मधातुहानमिति॥ नवंयकहानात्मकः
ःयकवंहीनमकश्चाशेहगवान्सर्वधर्मसमनामस्वनेकार्थत्वनदृष्टव्यः। सव
मइथीनकनवासोनिनधयःःनि॥ नूत्वयःःकमसमविद्यकयस्यसनिनचय
ःउत्पादनिनाभालावान्॥ हानेकवइनुमलोहानमहिंकथागनःःनि। नजहाने
कवइनिहानमकवेइर्यस्यसहानेकवइः। नूकनवनूमलःःनि। नागसिम
लाहावान्हानमूर्हिनिनि। हानमवमूर्हिर्नूनूयादिर्यस्यासोहानमूर्हिःसनवन
धागनःःनिगमार्थः। गाथेगीनामहावादीवादिनानंवादियूनवंवदमाम्वना

वजिष्ठावादि सिंहायनाजिन ॐ नि॥ नमो वागीश्वरादिनामस्थानायदानं हुं मम हृदयेन
स्थानं नमश्च ह। वागीश्वरः॥ वाग्मीश्वरो वागीश्वरः जुम्भनवरदनामधुनाहव
नि॥ महावादी नि महाश्वासो वादी च महावादी। जुम्भनवरजिनः। वादिनाजिदिनाज
न ॐ नि नाट्वादिनाट्वादिनाट्। जुम्भनवरवादि सिंहः वादियुज्जवः ॐ नि॥ युज्जवः ॐ
नि। युज्जवः प्रभान ॐ जयन। वादिनायुज्जवो वादियुज्जवः। जुम्भनवरजयनाजिनः ॐ
नि। यनेनजीयन ॐ नि। जयनाजिनः। सर्ववेवगुणविनिष्ठाहगवानवमेरुश्रीः स
मन्तदर्शी प्रामाण्यसुगामाली सदर्शन ॐ नि॥ नमो समन्तदर्शी नि समन्तात् दृष्टं शीलं
यस्यासौ समन्तदर्शी॥ समन्तात् दहनलोहात्। जुम्भनवरहगवान् समन्तहनलचि
ह्नायमाय ॐ नि। अर्थधर्मयुनि सर्वदिक्षान। केशमालासा विद्यमेयस्य समन्तमाली
सदर्शन ॐ नि। अहनदर्शनं हृदयस्य स सदर्शनः। अहनमूर्ध्नि मूर्धत्वात्। श्रीव
त्सः सुखहादी विलासनकनयूनि नि। नमो श्रीवत्स ॐ नि। सर्वनधागनानां हृदय

श्रीवत्साकान सर्वश्रवकाय साधन सर्वहुगावीरुयनादहरुं सकलगगइत्यहिकानर्ं
सर्वहुगाकावीरुयनाहरुं सकलंगगइत्यहिकानलीनाथगर्ं लउणमहिंद्वासाधन
लत्वाहुगवनसर्वनथगनहुनसत्वव।सयहुं॥रुअहनाथहासयुलाथहाम
लुलथोरुगनयेवस्थनाद्दीधिनिनिरुअशानवरुअबलोकधाकुअवासनाद्दाहा
सुनकनयूनिहाशहनेभियर्याय।आकाशाक्षाय्यहिहासुनाश्वनकनाश्चहासुनकना
।क्रोधदीधिनयः।हानीहासुनकनाः।हाहासुनकनाः।नर्यायूनिः।हाहासुनकनयूनि
नरश्चक्रोधविनयानसत्वानीनदाकानभिसहुनलमुखनविनयनाथसुलगवानहा
हासुनकनयूनिनिनियम्।महाकिषस्वनः।गंधः।गल्यहहुनिनूहुनुं॥निनमम
हाहिअगिनि।महाअसीहिषकमहाहिषक।महावेअनाजुं॥अर्थः।नामदिः सर्व्व
व्याधीनानिर्घानलाहुवनुं॥निअहुनयाधियशमनार्थमविषनिकायदशहरम
अहानाहुवनुं॥अर्थः।अनशवरुअः सकलगगदमुहुनमहु।गल्यहहुनि।गल्यानी

हार्ष्वलशीलः सर्वसत्वानां नाम दिक्शत्वायनयना॥ यथा तत्र गन्धनियङ्धर्मनाथ
काशनमया। अनन्तवनिर्हुनासीत्तगवान्मरुश्रीः। मृशमरेवअनुः कृशाध्वि महा
नियूनिनि। कथा तेवयूनुनि। अशमाहिनिनकशमाहितेवयानि। मृशमरेवया
नि। कथानन्तनशमरेवअनुः यनासीत्तगवनसकलजगदनूयलाथीमहामहातेव
अनाशलनकथायनिहासम। तद्दुमहाहिमहाटविद्धनि। कृशमाध्वि महानि। कृ
शनाशमदयकृत्वबाधियस्कुयामहानियस्तुंत्रनियङ्धर्मनाथकासेकल्याण। वैलाक्ष
दिलकः। काकश्रीमानुनङ्गमण्डलं॰नि। कत्रैलाक्कं॰नि। सकलजगदसाधनतत्रैस्
कमूर्द्धमूकुटमणिदिलकलाङ्। सनरश्चकः काकं॰निगाथी। श्रीमानिनि। नथैवनङ्ग
मण्डलं॰निनङ्गानामण्डलनङ्गमण्डली। तदवनूयंयस्तत्तगवनः सनङ्गमण्डलः
कत्रश्चलावल्याण। दगदिगधामयर्यकधर्मध्वजमहाकृयनिं॰। कत्रदगदिगंधाम
दगदिग्धाम। तस्यपर्यंकदगदिग्धामपर्यंकः। धर्मजवध्वजधर्मध्वजः महाश्चमाव

कृत्यः। कर्मभयमर्थीदगदिव्यामयर्यकवूधर्म्मभगवूपेतमहामुद्रायास्यासौ कल्पकः।
सर्वलोकस्यसुहानमहिहृयभगस्यवात्सल्यत्वात्। जगद्धर्मैकवियूलामैत्रीकवूध्यूमहूं
हि। जगतोद्धर्ताजगद्धर्ता। एकमद्वितीयंवियूलंविसीर्णंयः सतुगवान्जगत्। हर्मैकवियू
लःसर्वजगतायावहनत्वात्। मैत्रीकवूलामहूलहूं हि। मैत्रिकवूलावमैत्रीकवूलेनयाम
हूलसूत्रावादानात्। यमनहैश्वर्यःश्रीमानूनत्वाद्धामहाविरूहि॥ कतयमनहैश्वर्य
हूं हियस्यागःसमाधिःसवलगवानवाश्रीमतिहिगतार्थी। नत्रद्धहूं हिसर्वनलमयत्वा
त्। महाविरुहि॥ महाश्चासौविरुश्चमहाविरु॥ सर्ववूद्धमहायागःसर्ववूद्धैकभास
हूं हि। कतसर्ववूद्धमहायागहूं हि। महाश्चासौयागःसर्ववूद्धानांमहायाग। सर्ववूद्धमह
यागःकथहिमहायागमतगवान। वजसत्वस्तथागतहूं हि। सर्वकथागतहृदयविहा
रित्वात्। वजनत्राहिथकथीःसर्वनत्राधियश्चनः। सर्वलोकनाथादिःसर्ववजधवाधि
पः॥ सर्ववूद्धमहाविरहूं हि। कतवजनत्रहूं यजाथः। कथाहिथकथीःसत्वजीसर्वन

न्नाधिपश्चनः॥ हि। सर्वनन्नानन्त समुद्रकल्पाधिपश्चनः॥ हि। नन्नवज्री सर्वलोकश्चनयनि
हि। सर्वलोकश्चनाः मिनाहकल्पयनि हि। धर्म्मवज्री। सर्वदेवेश्वराधिपः॥ हि। सर्ववज्र
धवधना। माद्यसिद्धिकल्पाधिपः॥ हि। कर्म्मवज्री सर्ववुद्धमहाविहः॥ हि। सर्ववुद्धधना
वनस्यमहाविहः॥ हि। वज्रधात्वाश्वरी। नमश्चयमरक्षिरवनि। वज्रनन्नाविनायकैः नमश्च
गनानीसर्वविघ्नायाः यकः कुलमाजनस्कलावनरगवानमरेश्वरीवज्रनन्नयमविघ्न
वज्रकलालाः। सर्ववुद्धमनागनिः सर्ववुद्धमहाकायः सर्ववुद्धसनस्वनिहि। नन्न
सर्ववुद्धमनागनिहि। विहुस्वलावल्वाः। सर्ववुद्धमहाकायः॥ हि। कायात्मकल्वाः। स
र्ववुद्धसनस्वनिः॥ हि। निवाकस्वलावल्वाः। नमनवमहाश्रीसमाः। सर्वनक्षगनकाय
वाक्चित्तवज्रः॥ हि। सरगवानेसर्वनक्षगनहानसत्वः। वज्रसूर्यमहालोकावज्रद्विम
लप्रभः॥ हि। नमवज्रसूर्यमहालोकः॥ हि। वज्रसूर्यस्यहानमधुलस्यमहालोकः सक
लमाडुकावलासनल्वाः। सनरथकः। वज्रद्विमलप्रभः॥ हि। वज्रद्वः सम्यक्हानसः

।तस्य विमलासर्वङ्गवासनादायगमात्। यतादीदिनमयलाकक्षर्गोवहासनात्। स्थेयेसत्यक्ष
ज्ञननवयदयान। अनइकमुवनि४। मकमुक्खवार्यावानीकलयूप्रादिक४ खहृदिसूर्य्यमण्ड
लक्रुद्धमण्डलम्चास्थितीकृत्यनइयनि। आकानन्चिचिक्रयत्यकाक्षन्यनमान्यनमंनामार्थम
हिमुखीकृत्यार्यनामसंज्ञीनियवदिद्यामन्त्रायः। विनागदिमहानाग्रसविश्ववह्नीकलय
हृ॒ँ॒ हि। कप्रविनागदिमहानाग्रः॒ ज्ञननयागिनीस्वलावहृदमाहविनाग्यनियन्त्रकः
यात्रमिकावानिमनुमुखवर्यावानिमनिस्वलावः सहगवानविश्ववह्नीकलयहृ॒ँ॒ हि
विश्ववह्नीरनकावावह्नीः। तस्याकलयतासर्वनमाधकाविधमनीकीर्यस्यसतथा।
तथाहिहगवानकवर्वमहिथीनानामुखेनानालाकधाउसनियनिकानामविविनया
नानानागतागयवनिगाधिमुकीद्धियाधामकस्मिन्नवङ्गस्। अनित्यदुःखानत्यादानि
नाधादिगमकयहृनिनिर्वृन्यादिहृदनकधालायकनयनिर्मसमुत्यादिहृदनस्तुय
यस्यनसम्यक्प्रहालयद्वियादद्धियादिहृदनदगवलवेगमनयादिवृद्धधर्म्महृदनव

नानाशीर्षानानामुखैर्नानानिर्यास्यैर्नानायुधिहस्तैर्नानायस्त्रैर्नानाकाशैर्नानाहलाधि
गमैस्तमिनवङ्गस्तवकदशनाहानानधर्म्मयुक्तायैगेनीलकञ्जाहाविश्वव्हीङ्गलयत
ॐ नि। मुखानाममनुयदस्यव्याख्यानंयुनूयदशानतगवनिसर्वनथगनहानसत्वयो
जनीयमिनि। सम्बुद्धवङ्गयर्यङ्गवुद्धसङ्गीनिधर्मधुमिनि। नतुसंवुद्धयर्यङ्गॐ नि। सम्बु
द्धस्यहगवनःशाक्यमुनेर्वङ्गयर्यङ्गःसंवुद्धवङ्गयर्यङ्गः। यनासौहगवांश्चङ्गामानन
यनाजिल्यङ्गयानुत्यादहानसाङ्गानङ्गनवानसत्वहगवानेव॥ वुद्धसङ्गीनिधर्मधुगिनि।
संघनसङ्गीनिवुद्धानांसङ्गीनिः। वुद्धसङ्गीनिः। नथाहिसत्वयिष्यामानविवदिष्याम
ॐ निवचनानु। सवधर्म्मस्वभावनयङ्गीनिवुद्धसङ्गीनिधर्मधुकसत्वहगवानु। वुद्धयशो
द्भवःशीमानसर्वहुहानकाशधुगिनि। नतवुद्धयशोद्भवॐ नि। वुद्धानवयेशःङ्गग
वांसवामलेनेलिङ्गवानगत्यङ्गद्भवङ्गीविवुद्धयशोद्भवंसत्वहगवानशीमानिनि
गदार्थः। सर्वहुहानकाशधुगिनि। सर्वहुस्यहानसर्वहुहानंकदंनकाशंशहाहुग

नः। मञ्जनयामि सर्वहसनकाशयुक्। विश्वमायाधनानाजावुद्धे विद्याधनामहानिधि।
उ विश्वमायाधनः ॐ नि विश्वमायानानायुकानि निर्मानद्वानयमी विश्वमायाधनः नाङ
नि दशकुशलकर्मपथदशनासुहायिनेलोकधनेयमीनाजासर्वेव। वुद्धविद्याधनः ॐ
नि। वुद्धानाविद्यावुद्धश्वनशाभानस्वः। धर्मार्थिनिनूकाकाहिलक्षत्नाभाय नि वुद्धवि
द्याधनासोमहानिधि। सर्वगनत्वात्। वज्रनिङ्गा महाखड्गविशुद्धः यनमाङ्गन ॐ नि।
नमवज्रनिङ्ग ॐ नि। महामुद्रानुपयनमहाखड्ग ॐ नि। कर्ममुद्राखलावनविशुद्ध ॐ
नि यहायानमिनायुक्तकः। सर्वसमयमुद्राद्वानन। यनमाङ्गन ॐ नि धर्ममुद्रामुखन
नमश्चर्यनगवानादिवुद्धनर्वकुमुद्रिनावज्रनीङ्ग ॐ युचग। इः खच्छदमहायान
वज्रधर्ममहायुध ॐ नि। नमइः खंयक्षयादानक्षक्षाच्छदः। इः खच्छदः सन
वमहायानमार्गसत्यात्। नस्यवज्रधर्मः सनवसर्वविपज्रधर्मच्छदनात्। महादा
युधयस्यसइः खच्छदमहायानवज्रधर्ममहायुध ॐ नि नगवान्। जिनजिखज्रगमही

र्यावज्जवृद्धिर्यथार्थविनिनि। नजिनजिगिनिजिनाञ्जाद्यादयस्तथागतास्तानुजयत्यति
स्तवत्याश्रियत्यनजिनजिन्हगवानमहावेनावनःसहगवानुमहीथीः। वज्रमहीर्य
ॐनिवज्रत्यहानत्यगमहीर्यगमहीर्यवूनःग्रग्रग्रहकादिविकल्यविहनःग्रहास्वहावो
यस्यासोत्थकः। वज्रवृद्धिनिनिवज्रमिवाहद्धावृद्धिःसर्वग्रग्रग्रहकादिविकल्यमहे
नहत्यत्वात्। यार्मथीविदिनि। यथावस्तुनयादाधीत्वहीत्रियथा। यंजिन्। सर्वयानमि
नायूनिसर्वहमिविहत्वमःॐनि। कजसर्वयानमिनायूनिनिसर्वयानमिनादानादय
स्ताःयूनयिदुःशीलयस्यसतथकः। सर्वहमिविहत्वमःॐनि। सर्वहमयःग्रमूदिना
दयस्तानवर्हत्वमानिमसुनानियस्यसतथा। विशुद्धधर्मनेनात्मासत्यहुनेइद्धयहःॐ
निविशुद्धधर्मस्यविहयुनिवधलङ्कतसमाधानस्यनेनात्मानिनाहासीकनतसत्यहुन
नमदंवद्धःसमकहद्धविहास्यादः। सर्वनथगतहुनकायत्वात्॥ सजवहगवानद्ध
दिवद्धमसुलाकानंप्रकनियहाश्वनहुनंयस्यसतथ॥ मायाजालहाद्यागःसर्वेन

क्राधियः यनः॥ नि। नत्र मायाजालमहायागः॥ नि॥ मायाजालस्य निमानसमूहस्य महायाग
यस्य स तथा सर्वनक्राधियः॥ नि। सर्वनक्राणां यागनक्रादीनामधियः यथा नन्नस्वभाव
त्वात्। यथा नन्नस्वभावत्वात्। यनः॥ नि गनाथः। जुंशयनजयर्यकः निःशबहानका
यधृनि। जुंशबस्य निजवंशस्य समाधिर्वज्रमयः यर्यंकः यस्यासौ वंशबवज्रपर्य
कः॥ जुनवर्वनिद्वः शबहानकायधृगि। निःशबाणि यंकहानाद्यवकायानि शब
हानकायः। नाथानयनी निःशबहानकायधृक्। समकुलुद्धः समनिः द्विनिगधृ द्विगधृ
निनि। नत्र समकुलुद्धः॥ नि समकुलुद्धकल्याणं यस्य। सो समकुलुद्धाधिविलुनज्ञ
मकत्वात्। समनिनिनिःशहनामनिः समनिः सर्वविकल्पमलागैरेवामद्विनिगलः॥
नि। द्विनियाथीहाजनलाकः। नत्यागहर्ज्यहिकानर्थः सद्विनिगलः॥ जगद्धनिनि
जगेदिनिसललाकलक्ष्यधृनिर्द्वानर्थं जगद्धनिः सकलजगनाथानः॥ ल्यर्थः नस्य छिनवल
सर्वहावस्वहावत्वात्। सर्ववुद्धमहागधाविश्वनिमानेवकधृगि। नत्र सर्ववुद्धमहाग

र्ॐ नि सर्वगथागताञ्च वर्हिनानुस्यर्हि हुउत्वान् यस्मादसौ भगवान् वाधिचित्त
वज्रात्मकस्तस्मात्सर्वबुद्धमहागर्भ ॐ सूच्यग्रमात्रकत्व विश्वनिर्मातगथ्वकधृगिनि
विश्वत्रानाप्रकारैलाकाहुनदवगासदर्शनात्मकं निर्मानं विश्वनिमातीनस्यचक्रं वे
श्वनिर्मातचक्रं महुलनद्वानयनि विश्वनिर्मातचक्रधृक्। सर्वतावश्वतावाश्च ४ सर्वता
वस्वतावधृनिगि। कथसर्वतावस्वतावाश्च ॐ नि। सर्ववगेतागथ्वसर्वतावा॥ स्थिरचला
दयस्तेषांस्वतावः सर्वतावस्वतावश्वाश्च ४ सर्वतावस्वतावाश्च ४ ॥ इन ॐ नि वेनु। ह
नकाटिनूयनाय निशुद्धनथागनहानकायस्वतावलाभ। कस्यस्गवन ४ सर्वतावस्व
तावधृनिगि। अनवसर्वतावसर्वधर्मनिरात्म्यं विहर्हि भावयनी नि सर्वतावधृक
। सर्वकानमहाशून्यतया अनुत्पादधर्मविश्वार्थः। सर्वधर्मस्वतावलाभं धृगि
नि। कथानुत्पादानि ४ स्वतावाधर्मायस्यादधर्मायनमार्थन ४ यनी यसमूत्यन्नत्वान
विश्वार्थ ॐ नि सर्वत्यासकलजगदनुग्रहार्थसम्यक्कत्वात्। सर्वधर्मस्वतावधृगि

किं। तत्र सर्वधर्मः कतमः। यदुत रूपधर्मा। स्पर्शनयनिरोधसमुत्पादयानमिनाशून्यतावा
पङ्गसत्यधर्मा। प्रमाणानुपलब्धिः। समाधिः। विमोक्षमुखानि। समाधिः। ननीवलवैशन
ध्यानिसविन्महामैत्रीमहाकरुणाबलिकबुद्धधर्मा। अवश्यरूलसर्वाकारशून्यतानथा
रूपकायनिर्मिहधर्मा। अनवश्यनिसर्वधर्मा। कर्मस्वभावः। सचयथारूपयनिरूपनि
र्मानयनिसर्वधर्मस्वभावधर्मा। यथावाक्। रूपनयादेशसर्वाधिविहमूल्याद्यमहाम
त्रीयुयागनः। सर्वधर्मानिनामनः॥ निरूपनाविमुक्तयः॥ निरुपकरुणमहायाहुः
सर्वधर्मावबोधनिरुपनि। मनुपकरुणसौकरुणश्चनकरुणः। महाँश्चासौयाहुश्चमहाया
हुः सर्वधर्मविवकात्मकः। कमश्चयमर्थः सयथा। नकनेवकरुणमहायाहुनया
यस्थाकसर्वधर्मावबोधनुपकरुणमहायाहुः॥ मनः सयवसर्वधर्मावबोधकश्चा
नयनीनिसर्वधर्मावबोधकः। सर्वधर्मानिसमयाहुनाकमुनिनयथानिनि। न
उसर्वधर्मानिसमयः॥ निसर्वधर्मानामनिसमयः सर्वधर्मानिसमयः सम्यग

वधारक्षायस्य सर्वधर्मा हि समर्थः। हृगाङ्कमुनिर्निर्दि। हृगं सत्यं मथगं क्रियाम्। मस्याङ्का हृगाङ्कः स
वासीमुनिश्च हृगाङ्कमुनिः। जुम्भजवायधीः। हृगार्थतावनायकर्षयुर्थङ्गमनोथगिह्नानस्य। कि
मिगं सूयसन्नामासम्यक्कं वुद्धवाधिधृगिनि। मत्र हि मिगं ॐ नि। लयशेद्वस्यासावाम्। जुम्भजव
सूयसन्नामसमा ४४। खिलयाहावाम्। सम्यक्कं वुद्धवाधिधृगिनि। जुनहनासम्यक्कं वाधिमान
धस्यानसंहगवान्। सम्यक्कम्वुद्धवाधेधिगिज्यम्। यस्यङ्गं सर्ववुद्धानांह्नानाद्विसयलाखन
ॐ नि। मत्र यथङ्गं ॐ निस्वसंवयलङ्गलाम् सर्ववुद्धानांध्यवहिनांह्नानाद्विनियह्नायदिय
४। खयलाखन ॐ निजुनिहिलाय्यानहिलाय्यवुद्धङ्गाहासत्वाम्। जुमनवासीसर्वमथगमह्ना
नकायाहगवानङ्गद्विनयस्वहावनायिविनयानांसर्वसत्वानांमृइमथधिमाम्रद्धिमात्मन
नूयहकामः सर्वलोकिकलाकाहनसमाधिसंदर्शनमूखनसहानतमियानमिमारुलयपू
नमथनानानूयसूदर्शयिनिस्म। मत्र मृधियानाविनयानांनलानांइविद्धमाद्दिनूयमनमथद्धि
यामत्यमवकयथकम्सपाममनूयहार्थकेविद्धावकयथकवुद्धनूयम। जुधिमानद्धियामत्वा

धिसम्हानहमियानमिदिक्रमत। आत्महावसदर्शनानु। क्वचित्सम्यक्त्वबुद्धस्वभावना क्वचिल्लोकि
कलोकाकुनहानानमना क्वचिद्वनिद्रसत्वानामनुग्रहार्थहृदघटादिनुग्रह। क्वचिन्महाव्याधिय
नियोजितानांसत्वानामहारुषआदिनुग्रहस्वमादिभिः क्लिनवलसर्वहावस्वहावेर्जगद
नुग्रहार्थमनुविधायानाममन्त्राजनयदानियक्षसकनिगनद्वयानिसंहार्यमद्वकुलहृदन
यक्षायविहुअनकेकस्मिनकुलयक्षगनयक्षयक्षगन्नाममन्त्राजनानिसंनियाद्य। नानि
वनाममन्त्राजनाधिदशदिगनकयर्यकवुद्धजनाधिगत्वासर्वनक्षगनकृत्यमनुविधायसर्व
नक्षगनयर्वदेवाधिसत्वयनिसदक्षेवहास्यनागवनिनानुसत्वानस्वविभाजमुखनसंग्रः
क्षस्वकुलवर्त्तियनजिनानियूननागस्यवजक्षाकुमहामहुलस्यविहिकुनीयवर्कयथा
नूक्रमनावेयेस्कुनानियश्चनु। कनामकुमुखवर्यावानीकुलयूनावाकुलइहिनावायूनु
लाभ्यनियादिनजिविधनूयमान्मानमालम्ब्यार्यनामसंज्ञीनिम्यनयक्षकुलानवाप्ता
नीयाम्नायःगक्षद्वावत्वानिगनु। नाममन्त्राजनाधियक्षसकनिगनद्वयमकिनायि। २७३॥

आर्यनामसंगीतिदीकायां नाममन्त्राभिषेकाकर्षणवज्रसाहनमुद्राधिकारः सप्तमः॥
॥ ० ॥ ॐ दानिसमनाहनमूर्खनहगवगः सर्वनथागमहानसत्वमस्थीहान
कायस्यसुमिमधिकृत्याह॥ ॐ स्वार्थसाधकः यनमः सर्वायायविशुद्धकः। सर्वसत्वा
हुमार्थ मोः सर्वसत्वयमावक ॐ मि। नम ॐ स्वार्थसाधक ॐ मि। अर्थ न ॐ स्वार्थः। ॐ
स्वश्चसावर्थश्च ॐ स्वार्थः। नस्य साधकानिष्पादकानन्नसम्भवः। मात्सायाविरुमानदा
नविशुद्धिमूर्खनसंस्थाधनत्वात्। सनवंयनस्तिकाटियनिशुद्धदानयुक्तार्थत्वात्। सर्वा
यायविशुद्धक ॐ मि। सर्वायायामुयानन्नकाः धमाः मिर्यक्सनेर्वाविशुद्धकः। नम सर्वहु
नीयकर्मसंस्थाधनन्नदयायद्वानाधाविधनात्। सनव। सर्वसत्वाहुम ॐ मि। अकनव
सर्वसत्वानामुहुमः यनार्थकनक्षयनत्वात्। नमश्चमनाथनीनाथ ॐ स्वाच्च। सर्वसत्व
धमावक ॐ मि। वनयानीनानायानवर्निनोगयानूलयाधिमकिद्धियाश्रावकादिवाधि
मार्गपदशयदानयमाकृतत्वात्। कृगसंस्थमशुनेकजूहानिनिदुदर्यहाधीः मृगसनम

नः श्रीमानवीनवीरत्सनूयधृगिति। नयङ्गमसश्रमशुनेकः निङ्गमानागमदयक्षेः सहस्र
श्रमः कृंगसश्रमस्कस्मिन् भवनयकवाधिद्विमीयः सर्वकृशगमनयनिकजानमधर्मद
नीकनक्षमाजूनयकजूहानिनियूदर्यहा। जूहानमाहः सत्यादिमूयाविमनिनदवनियू
ङ्गलयङ्गयनिवधकत्वात्। नत्यदर्थीजूहकानः नंहकीनिजूहानिनियूदर्यहा॥ आदि
वीजस्थात्यहिमूलवीजसवगृश्यनवधनः निः। शुक्रः आसमकदागीनिः ×निनिहि×
श्रनः सर्वहियथायकत्वात्। गक्षानयनीनिसनथा॥ श्रीमनिनिगनार्थः वीनवीरत्सनू
यधृगिति। वननसायनावीरत्सनसायनाश्रयकाधविरगवासुवानूर्यवीनवीरत्सनूर्य
नद्वानयनिनिवीनवीरत्सनूयधृक। वाहदशुभनाङ्गयवदनिङ्गयनर्हनः श्रीमद्धनहज
लासगगनालागनहुनः निः। नत्र वाहदशुभनाङ्गयवदनिङ्गयनर्हनः निः। वाहदशुभ
नाङ्गयो वहिनावर्हनीयदः संहानमा। नीहादिनत्यनिङ्गयः यङ्गविनत्यादिः। आसांवा
हदशुभनाङ्गयवदनिङ्गयासांनर्हनीयानूविङ्गयासस्यसनूयाकृतमिर्यर्यकृत्यंद

र्शयित्वा तथा व्याकाशयर्याहं नृत्यं दर्शयिष्ये माह ॥ श्रीमच्छ्रत्रजाहा गगनाहानन हर्ष
भूमि श्रीमानयमनहेश्वरः । नस्य गनुज्ञाः श्रीमच्छ्रनुज्ञाहं वामाहागः सोहं श्रीमच्छ्र
त्रजाहा गहुनगगनजाकाशजाहागः यत्रिवहुनं उगमगानानहर्नयस्यासौ नथ्यकः व
कयादनलाकाक्रमहीमंडलस्थिनः ब्रह्मांडुशिखनाक्रा कयादाशुष्कनखस्थिनभूमि । नत्र
व कयादानलाक्रा क्रमहीमंडलस्थिनभूमि । व कथ्यसोयादश्व व कयादस्यनलं । व कयाद
नलं । मध्यामंडलनलं महिमंडलनलं । लकालसायंकल्पार्थनिर्देशः सधर्मयाभद्रा । व
कयादनलनाकाक्रमहिमंडलं । नत्रस्थिनयस्यस व कयादनलाकाक्रमहीमंडलस्थिनः द्वि
नीयस्यव्यायानमाह । ब्रह्मांडुशिखनाक्रा कयादाशुष्कनखस्थिनभूमि । यादस्याशुष्कयादाशुष्क
स्यनखः यादाशुष्कनखः ब्रह्मांडस्यशिखनं ब्रह्मांडुशिखलं । नाक्रा कयादाशुष्कनखस्थि
नयस्य ब्रह्मांडुशिखनाक्रा कयादाशुष्कनखस्थिनः । अनेनवयदद्यनपद्भिः प्रदर्शिनाने
स्यरागवनस्थितिनयुनावर्द्धनार्थं । व कार्थीयधर्मार्थीयनमारथीरविनग्रन । नानाविहृदि

नूयाथविहुविहानसनानिनिनानप्रतकाथ॥ नियनमाथसुहावत्वा। नूअनवाद्वयधर्माथ
॥ नि। अहंयाहकानूययहः। यनमाथ॥ वि। अर्थयाकीयनियहिहवानूअक्षयनमाथः। अविश्व
नश्वनानि। आकाशकल्यत्वानानाविहुयकत्वानूयाथ॥ नि। मद्यवृद्धिविहुनानि। विहुमि
थ्यालयविहानी। विहानमहनिक्लिष्टमनः। नगश्चयकमोहवनि। विहादालयविहुनलक्ष
क्षक्लिष्टमनः। नस्माद्वयवृद्धिविहुनानि विषयविहुकिलक्षनि। नद्वासनायाश्चयून
नालयविहानी। वासिनाबालयविहुनात्यूनः। क्लिष्टमनस्तस्माद्वयूनः। वृद्धिविहुनानाथवैसू
क्ष्यनियसमूत्यादवक्ष्यनियमनि। नथवाक्। वियाकामनमाख्यश्च। विहुकिर्विषयस्यवनि
। अनश्चकिमुक्तमुवनि। यानिवटू विषयविहुफलक्षनियविहुयवक्लिष्टमनस्तस्सर्वसम
। अवंहगवान्। अशेषहार्थनानिः। शुन्यनानिनगश्रीः। हगवाग्घवीनश्चहवक्षयमहानानि
निनि। अशेषानिनवशेषायहावार्थः। नमूर्खिनानिश्रीनिलीकिस्यव्यवहानवग्भन्। नथ
क्षीनागर्नयादेः। क्लिनिमूत्यादहंगसद्वीनसमविशिष्टम्। लोकव्यवहानवग्भद्दकिवृद्धान

नलवज्रादिभिः शुन्यमानभिर्निर्भिः शुन्यमायानभिः श्रीभिः शुन्यमानभिः सर्वधर्म्मनथमावलाद। यनमा
थैकसुनस्याय्यनुवस्यांलब्धः। जूनचवायवीः सर्वतगवान्। हवनाग्रयमीनः ॐ भि। नत्रकामहगवान्
यहयज्ञानूयहव ॐ भि। जयाहवाः कामहवकामनाग। वृयारुय्यथीहर्गवनाग्रजवनकामनामनायः।
नथाचाकं। भूहिधमी। नत्रिहवनाग्रद्विधाकुज ॐ भि। नदर्वकामनागादिहिनभिनाश्रीजाकाहवथाय
मीन ॐ ह्यथन। सत्रवंतगवानुमईश्रीः। हवतुयमहानभिर्निर्भिनथायिहवतुयकामभाल्लादीनहूभिज्ञाना
दवयुत्तात्मनूयहाथैनतनताजन्मसदर्शनान्। हवतुयमहानभिर्भिः शुद्धः शुभ्रात्रधवलः शलवद्वाशुस
प्रभः। बालार्कमंडलच्छायामहानागनखप्रभः ॐ इनीलायसंवीनामहानीलकवायधक्। महामनिमयूखश्री
वृक्षनिर्मानलूवन ॐ भि। नत्रिशुद्ध ॐ भि। अविद्यादिमलविगमात्। प्रह्लवकानर्वहिनः सर्वनथागनाहानका
यस्यादिथागयाख्यानान्नवभिहानियदानिनिनहाहिथियक। लोकधाउगनाकथिमद्विवादमहाक्रम
ः महात्मनिधनरूपाधाउगमदिसमाधिनाजिभिनत्रलोकधाउगनाकम्यीभि। लोकधाउनभिनानिलोक
धाउगनानिकुयथिउभीलयस्यसलोकधाउगनाकम्यी। नत्रमृदिनार्यांहूमोवनहिनस्यवाधिसत्व
द्विवीनीहास्यसंदर्शिभिः नथाचाकं। वद्धकाहिवादः। गानः कुलहवनिवैनथागनानांसंथाजनय

यमधिकृत्य मस्य सर्वः माह विस्तरविवयनं सहिवाधिसत्वः स्यात् लोकधातु गमनं कथयन्ति गमनं किं निमद्विया
दमहाक्रमः ॥ निकायविहुविवकमाशिल्पविनागनिगाधर्मनियोसेयानहि सक्कानत्र वृद्धिपर्यवसानाश्चत्वा
रमद्विपादानमत्रक्रमः यनाक्रमायस्य सप्रद्विपादमहाक्रमः महास्मृतिधन ॥ निमहाद्रीमहास्मृतिः सा
वसस्तुगवतुन्यत्रमाषलक्षणाक्षानयदीनि सनक्षनत्व ॥ निकल्पीनयननयनिनिय्यत्वत्वलावत्वानु
किमतुत्वलावत्वयनत्वमिथ्यम् अस्तवनित्यसत्यायनत्वना सदसकत्वह ॥ श्वनित्वलावत्वयमिथ्यमायनिकल्पेन
लक्षणीनित्यमसदिनि ॥ नत्यनिकल्पेनस्वलावनत्वमविपरीनस्वलावत्वानु यननतुलक्षणीसर्वनवनत्वम्
॥ नत्यननतुस्वलावनत्वीयनिनिय्यन्नलक्षणीसदसनत्वनश्चनि ॥ नत्यनिनिय्यन्नस्वलावनत्वमिनि ॥ त्रिन
त्वथागमस्तुवतगवाननत्व ॥ सूत्रम् ॥ चतुःस्मृतिसमाधिनादिदि ॥ कत्वानिस्मृत्युपस्थानि ॥ नयथाभ
कायानुस्मृत्युपस्थानी ॥ नानावयवसनिवेशस्मृत्युपस्थानी ॥ नानावयवसनिवेशमात्रमयंकायाग्रमू
दिविविकलक्षणश्चनि ॥ स्मृतिनूपस्थानी ॥ वेदनास्मृत्युपस्थाना ॥ चित्तस्मृत्युपस्थाना ॥ धर्मस्मृत्युपस्थ
नाच ॥ चतुर्विधाचक्षुवीर्य ॥ समाधिस्मृति ॥ सत्यकृत्यथागमन् ॥ नाकनः ॥ निनाट् ॥ समाधिश्चित्तैकाग्र
तायानाट् ॥ समाधिनाट् ॥ चतुश्चीस्मृत्युपस्थाना ॥ समाधिनाट् ॥ चतुःस्मृतिसमाधिनाट् ॥ सत्वतगवान्

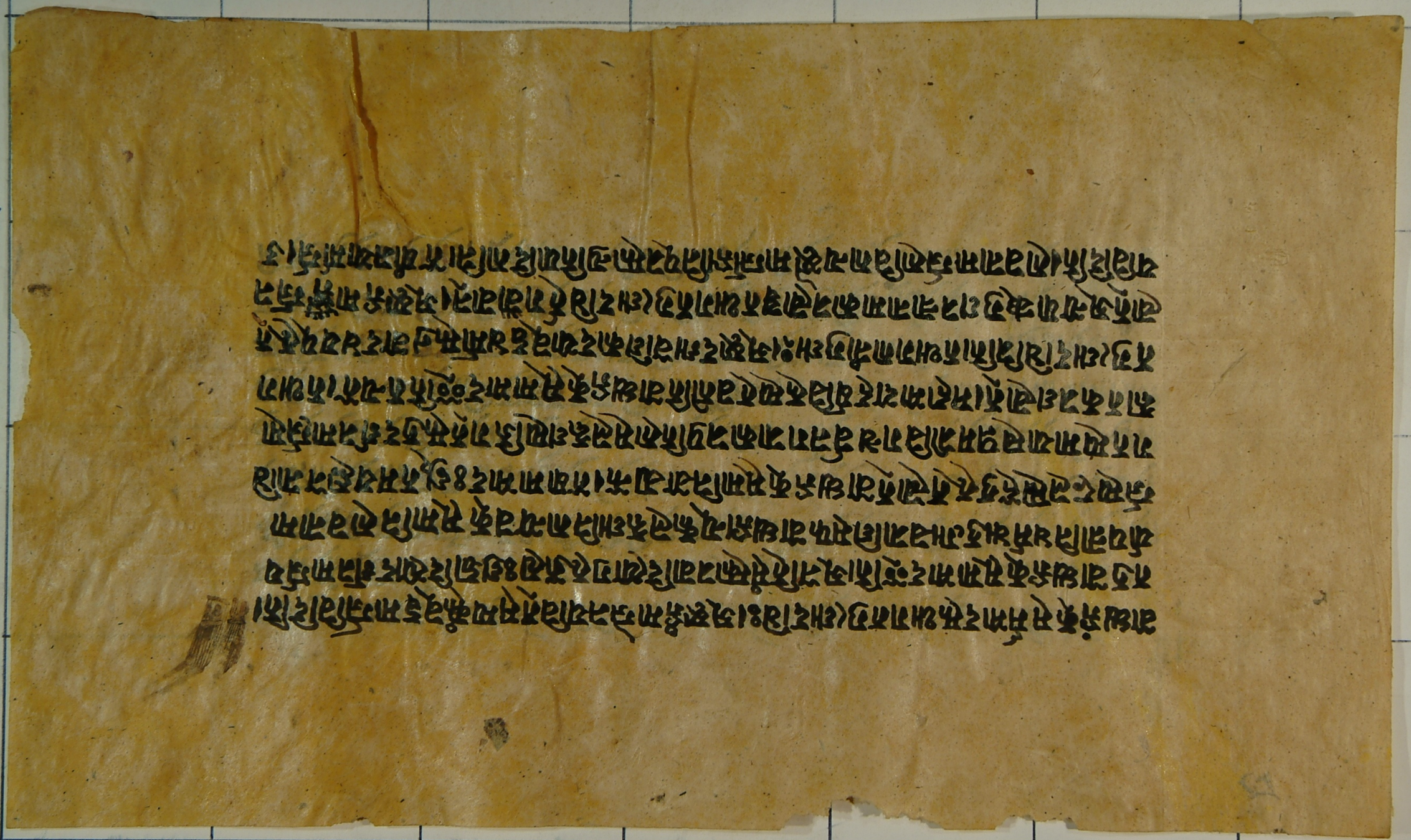

दयन्तु मियावत्. तं वल्लि र्जानामीति। अहं मार्ग्ग नयविद्। सम्यक्सं बुद्ध मार्ग्ग विदिति। स
म्यक्सं बुद्धन्तु मि। स्वयं सम्यग्ज्ञाय दम्भादिषु तत्त्वावबोधात्। तन्मार्ग्ग विबोधाच्च सम्य
क्सं बुद्धस्य मार्ग्ग वाऽहं। तं वल्लि मि सम्यक्बुद्ध मार्ग्ग विद्। सर्व्व सत्त्व महा
सत्त्वानि सत्त्वा गगनाद्यमः। सर्व्व सत्त्व मनाज्ञा तः सर्व्व सत्त्व मनाज्ञ वन्तु मि। तत्र सर्व्व स
त्त्व महा सङ्घन्तु मि। महाव्यासो सङ्घ्य महा सङ्घः। सर्व्व सत्त्वानां महा सङ्घं सर्व्व सत्त्व म
हा सङ्घः। तत्र वल्लाभि सङ्ग्रह वस्तु मि। दानं प्रियवचनमर्थचर्या समानार्थता च मि। दान
नार्थ ह्यः। प्रियवचनन काल ह्यः। अर्थचर्या यार्थ ह्यः। समानार्थ तया धर्म ह्यः। सत्त्वप्र
यत्नह्यानि ष्यादि कानि सङ्ग्रह वस्तूनि उच्यन्ते। सङ्ग्रह वस्तुभिः सर्व्व सत्त्वानां मा सत्त्वा मी
ति सर्व्व सत्त्व महा सङ्घन्तु स्थ यन्। सं दृ मि तः सत्त्व वत्त्व यन्नमार्थ तस्तु गवान्नि

सर्वः शून्यतास्वभावत्वात् । अतएव गगनोपमः पुद्गलपात्रमिव आत्मकत्वात् सर्वसत्त्वमनाजातं वृं
मि । मनसि जाता मनाजातः सर्वसत्त्वमनाजातः तथागतगर्भः सर्वसत्त्वान् मि सर्वसत्त्वमना
जातं वृं मि । मनाजातस्तथागतगर्भ उच्यते । सर्वसत्त्वानां मनाजातः सर्वसत्त्वमनाजातः सर्व
सत्त्वविज्ञानानुवर्तितात् । सर्वसत्त्वेन्द्रियार्थहृः सर्वसत्त्वमनाहृतः पञ्चस्कन्धार्थतत्त्वहृ
ः पञ्चस्कन्धविशुद्ध्यभिमुखः । तत्र सर्वसत्त्वेन्द्रियार्थहृं मि । सर्वसत्त्वानामिन्द्रियाणि मङ्ग
ध्यानि मात्राणि तत्र यामर्थस्मर्वसत्त्वेन्द्रियार्थस्तं जानातीति सर्वसत्त्वेन्द्रियार्थहृः । सत्त्ववरुणवान्
सर्वसत्त्वमनाहृतं मि । सर्वसत्त्वानां मनांसि विज्ञानि यथाहृतया धर्मदानामूर्वनहृतीति
सत्त्वथा । पञ्चस्कन्धार्थतत्त्वहृं मि । तत्र पञ्चस्कन्धाः । रूपवेदना । संज्ञा । संस्कारा । विज्ञान
लक्षणाः । तत्र रूपं वक्षुः श्रोत्रं घ्राणं जिह्वा । कायरूपं । शब्दगन्धरसस्पर्शविज्ञप्ति

लक्षणः शब्दनास्कन्धः सामान्यसामान्यलक्षणः संज्ञास्कन्धो विषयनिमित्तोद्ग्रहणात्मकः संस्का
रस्कन्धः चित्तसम्प्रयुक्तचित्तविप्रयुक्तरूपः अरूपी विज्ञानकायाविज्ञानस्कन्धः किं इमे पञ्चस्क
न्धाः कस्यामर्थः पञ्चस्कन्धार्थः सर्वसत्त्वार्थः सत्त्वत्वं विवेकावबोधः न त्वपञ्चस्कन्धार्थत
त्वं पञ्चकत्वादिग्राहनिरहिलक्षणं निरुक्तिनैरात्म्यं तस्माज्ज्ञानूपचिरगमनिर्वाणावाप्तिविनि
गदवैरूपं पञ्चस्कन्धार्थतत्त्वज्ञः सुगतो भगवान् तथागतः
मार्यविस्तरवयादः धर्मोद्ग्रप्रविचयमनन्तनास्तिकदानावतउपदानकायस्कन्धाय
यवमादि पञ्चस्कन्धविशुद्धधर्मिणि पञ्चस्कन्धाश्च तत्र विशुद्धाश्च पञ्चस्कन्धविशुद्धाः शील
समाधिप्रज्ञाविमुक्तिविमुक्तिज्ञानदर्शनलक्षणाः भगवान् पञ्चस्कन्धविशुद्धधर्मस
न्तो भगवान् सर्वनिर्याणकोटिसूः सर्वनिर्याणकोविदः सर्वनिर्याणमार्गज्ञः सर्वनि

र्यादादशक भूमिः कतमे सर्वनिर्यादाकाटिस्थ भूमिः यानि कानिचित् लोकिकानि निर्यादानि त
र्वाकाटिनिष्ठा कतमे स्थ तीनि सर्वनिर्यादाकाटिस्थः सर्वनिर्यादाकाविदः भूमिः प्रत्यवकार्यः
निर्वीरदाकाविदानियूहाः सर्वनिर्यादाकाविदः सर्वनिर्यादामार्गस्थ भूमिः प्रत्यकबुद्धानां
निर्वादामार्गेस्थितः सर्वनिर्यादामार्गस्थः सर्वनिर्यादादशक भूमिः सम्यक्बुद्धानां नि
र्वाणं सर्वनिर्वादानं तस्य दशकः प्रकाशकः सत्त्वेहगवान् द्वादशाङ्गं प्रवाल्वाकाणां द्वादश
कानुक्रमकः चतुः सत्यनयाकानवस्थानावबोधयति तत्र द्वादशाङ्गं प्रवाकुत्वाम
भूमिः द्वादशाङ्गानि तद्यथा सूत्रं सस्कानं विस्तानं नामवयं वदायकनं स्थितिवदना
स्थ उपादानं एव भूमिः जनामनानि कतमे दनादविद्यायथाहि मनुदर्शनि विव
चनानां नायनानां संस्कारे विस्तानं कर्मवासनायाः प्रतिस्थपनानां उपलाभहेतुनया कर्म
दानं रूपस्य याकर्मा क्रियफलस्य पुनर्भवस्य निवचनाद्यादानं विस्तानस्थापेयस्य नकूलका
मादिषु भूमिः मुख्यानां एवं नकुलस्य कर्मणः पुनर्भवे विपाकदानायाहि मुखीकन

धातूः इः खनातूः जाताः जरामरणयोनयः वातदर्शिदशाङ्गैः प्रतिलाभैर्भवः यस्मात् पादानल
कर्मणः कुरुते मिः कर्मलिप्तायतनसंज्ञादशभिः तवा कुरुते वा तृष्णा तस्य भेदाः तेथा वा कर्मा मध्यान्
विस्तारः छेदनाडाय दाश्चैव नयनासंयत्रिग्रहाः यूवनाडियविष्टः दाडयहाराम च कर्ष
धर्मा निवन्धनादारिमूलवातूः इः खनातूः क्रियमनुगमनाः द्वादशकाः वर्षमिति द्वादशकाः वा
धिद्वादशायतनानि स्थानानि चतुर्द्वानि गुरुकुरुकानविविकल्पानि भावनीमि द्वादश
काः चतुर्थकाः चतुःसत्यनयाकाः वर्णमि॥ इः खे समुदयनिरोध मार्गाख्यानि चतुर्य स
त्यानि तथा चतुःसत्यानां नयामार्गसत्यवाकाः वाक्रोक्तियस्य सत्यं चतुःसत्यनयाकाः वाक्रम
वान् अष्टस्थानाः वाधर्मिमि मत्राष्टस्थानानि यद्यनधर्मस्थानं अर्थस्थानं इः खस्थानं स
मुदयस्थानं निरोधस्थानं मार्गस्थानं क्षयस्थानं अनुत्पादस्थानमिमि तेषामवबोधः सा
क्षात्कृतः गच्छतयतीमि अष्टस्थानावबोधकः सत्यवक्तगवान्॥ द्वादशकाः सत्यार्थः
षाडशकाः नत्वविद्या विंशत्याकाः सवाधिविवृद्धास्त्रीविद्यवः मतद्वादशकाः सत्या

थं॰ नि सत्यानामर्थः सत्यार्थश्च तं द्वादशाकारेण प्रविरुक्तं त्रिपरिवर्तं द्वादशाकारं धर्मचक्र
प्रवर्तयद् इदमशनि सत्यानां दुःखं दुःखसत्यस्य दुःखं समुदयं दुःखसमुदयं
निरोधसमुदयसत्यस्य निरोधं दुःखनिरोधं प्रतीत्यं निरोधसत्यस्य मार्गं मार्गसत्यस्य
पुनः पुनः परिवर्तयति मार्गसत्यस्य तद्यथा दृष्टिमार्गस्य यथाभूतं द्वादशाकारसत्यार्थं धर्मचक्र
स्य प्रवर्तनादसौ भगवान् द्वादशाकारसत्यार्थं दृष्टिमार्गस्य यथाद्वादशाकारं तत्त्वविदिति। तत्र
कामावचरं दुःखसत्यं। अनित्यं दुःखं शून्यं। अनात्मं अशुभं निःसृतं दुःखं
स्वधर्महानं क्षान्तिधर्महानं नास्त्ययं मार्गो दर्शनप्रहाणं कामावचरैः क्लेशैः प्रहीयन्ते
यावद्यावच्च दुःखं सर्वं मनसिकुर्वन् दुःखं स्वं च्यहानं क्षान्तिं च च्यहानं नास्त्ययं मार्गो
दर्शनप्रहाणं वर्जितानवनुपावचरा नवनुपावचरा क्लेशा दृष्टिप्रहीयन्ते
क्लेशा वर्तमुक्तं दुःखसत्यादिसमयं नवतुर्हि धर्मान्च्यहानं क्षान्तिं लब्ध्वा तौ नवनुपविंश
तिं नवनुशयाः दुःखदर्शनान्प्रहीयन्ते। नवानुशयानां सः यद्दृष्टिमन्तः

शिंशीलवुगयत्रामर्षमक्षासफानूहायाःकामधातोकामावचनंसमुदयसत्यंहेतुतःसमु
दयतःपुरुषतःपुरुषायतश्चमनिसिकुर्वतःतत्रवसमुदयधर्मज्ञानक्षान्तिज्ञाना
र्थीप्रहीयन्तेतत्रप्रतिघवर्जितोधातुद्वयदर्शनहायाद्रूपारूपावचराःसमुद
यसत्यदर्शनात्समुदयश्चयज्ञानक्षान्तिज्ञानार्थीप्रहीयन्तेऽस्यकात्रविंशतिबन्धो
याःसमुदयसत्यदर्शनात्प्रहीयन्तेतथाकामावचरंदुःखनिरोधसत्यंनिरोध
ज्ञानेनप्रहीणनिःसरणधातौकाशेषुतुरिर्मनसिकुर्वतःसमुदयाक्षान्तत्रसफानूहा
यानिरोधधर्मज्ञानक्षान्तिज्ञानार्थीप्रहीयन्तेतत्रमन्त्रयधर्मज्ञानक्षान्तिज्ञानार्थी
रूपारूपावचरावतुर्दशमार्गदर्शनप्रहातव्याऽस्यैवंचाविंशतिबन्धायामार्गद
र्शनप्रहातव्याऽस्यवंक्षाउहारिताकाशेषुतुरार्यसत्यमरिमुखीकुर्वतःक्षिप्रतुकक्षे
क्षाकावाम्।अविषयविषयदार्थवबाध्यत्वमूयद्यमानहरिज्ञानाभिनिवेशाउक्ष
कावमत्वविसंसत्रवहगवान्॥विंशत्याकात्रसंवाविविविषयेऽस्यक्षेत्रनांविंशत्याप्रय

वद्धाधिकारेः सर्वेषां वाधिः साक्षात्कर्तव्या। यद्इमं रूपमात्मा रूपं आत्मा आत्मनि रू
पं रूपवानात्मा। वेदनाआत्मा वेदनायामात्मा आत्मनि वेदनावानात्मा। संज्ञा आत्मा सं
ज्ञायामात्मा आत्मनि संज्ञा संज्ञावानात्मा। संस्कारा आत्मा संस्कारेषु। आत्मा आत्मनि सं
स्कारः संस्कारवानात्मा। विज्ञानमात्मा विज्ञानं आत्मा आत्मनि विज्ञानं। विज्ञा
नवानात्मेति। एवं एकादशेः। विंशत्याकारेः सर्वाधिनिर्विकल्पकं ज्ञानमधिगमं
यनाशो विंशत्याकारसंवाधिविस्तरेण। तथा चार्कः। आर्यनागार्जुनयोदेः। सत्यानु
वेषूनेवात्मलक्षणं क्वचित्। यत्क्वचिदार्यमात्रासौ तीर्थिकैर्यः प्रकल्पितः॥
स्कंधाः सन्ति नित्यास्तनवतद्व्यमात्मनः। आधारेयस्तावायिनो नित्यानित्य
याः क्वचिदिति॥ विवृद्धः सर्वेषां नञ्। यतत्रयमयियतार्थं। अभयवृद्धनिर्मा
णकायकादिविस्तरकः। सर्वदृष्टाहिसमयः सर्वविरुद्धार्थविदिति। तत्रामयवृद्ध
स्तादि। अभयनांवृद्धानां निर्माणानि तेषां कायः संहतः। अभयवृद्धनिर्माणकायस्त

स्य कोटिः यर्यन्का कायक्षयार्थं विनयसत्वयनिपाकवशाद मयवद्धनिर्मितकायकोटिं विलावयमि स्फुरयमि यः सन्नवरुगवान मयवद्धनिर्मितकायकोटिं विलावकः स्फुरयन्नासर्वद्धमाति संमयन्नूमि। सर्वचित्तद्धाश्च सर्वद्धमाठशाकुशान्मकाशुषु
ज्ञानेषु अनुपपन्नस्याति समयउच्यते। सन्नवरुगवान्नाकथशाकमहिधर्मा।
अनुपूर्वाविमीरुक्षियंद्ग्मान्नेषाउद्धकरुत्ता। अनुपपन्नन्नूस्त्रकायन्त्रद्धाद्धार
लन्कदिमि॥ सर्वविरुद्धाद्धार्थविदिमि। सर्वसत्वानांविरुद्धद्धाठ सर्वविरुद्धाठ॥
नस्यार्थसंवर्तनि सर्वविरुद्धद्धार्थविमसन्नवरुगवान्। नानायानेनथापायजग
द्धार्थविलावकः। यानत्रिमयनिर्यातन्नकेयानरुलसिनूमि॥ ॥तत्रना
नायानस्यादिनान्यहूनियानानिनानायानानिश्रावकोदियानानिमर्मानथामार्ग
स्थायायानानायाननथापायास्फुर्नानायाननथायाथेजगमार्थविलावयमिस्फु
रयमिमीनानायाननथापायजगद्धार्थविलावकः। यानत्रिमयनिर्यातनूमि। यान

त्रिमयस्थानिर्यानायानत्रिमयनिर्यानाविनयवस्तुरूपपरमार्थतमुपकयानरूलक्षिण
ॐ मिपकमवयानं।पकयानंतस्यरूलमनूरूपासक्तेम्येवाधिलक्षणंतस्मिंकिंसूनी
मि।पकयानरूलक्षिणंकथंतथाहिपकमवयानंयइंतमायानमिमिगंतथायाकं।
कम्बल्यवायेथाकानाममुक्तगजयूथनाथमनाथयानंनहिनासरनं।यायाहिहावप्र
मदाहिनाशीपकाशवंदाश्वंनवसंकामीमि॥ ॥ॐक्लंशाकुविशुद्धात्माकर्मधातुक्षयं
करःआद्यादधिसमूहीरक्षियागकाकानिःसृतॐमि॥ ॥कतेॐक्लंशाकुविशु
द्धात्मामिॐक्लंशाकाकाशनवःॐक्लंशाकाशवाद्यादशा॥अनस्यैविशुद्धात्मास्वरूपायस्यक
र्मधातुक्षयंकरॐमि॥कामेनूयानूयास्याःनर्वाक्षयंकरोमीमिक्षयंकरोविनासक
ॐत्यर्थः।नर्मवरूनीयकर्मकरनाशनः।आद्यादधिसमूहीरक्षॐमि॥वलानआद्याःका
मोधोरवोद्यादश्याद्याविद्योद्यस्वमि।केनुन्यगुरुहिरुयःकामाश्रवनवकामोद्यः।पकान
विंशद्व्यानि।रुवाश्रवनचरुवोद्यः।अरूपविंशमिडव्यानिनुधातुकादरूयादश्याद्यःषष्टि

गङ्गाजलाभिषेकं विधाय तत्रैव विधोद्यतः यच्छेदनाडयानि मन्त्रोदधयावहुत्वा मन्त्रजाप्या
दविधिवत् सम्यक् उक्तीन्द्रियः सन् रक्षाकृतः सर्वक्लेशोपक्लेशपापं गत्वा ॥ यागकान्तानि
तः सन् मन्त्रिः स्नानमात्रं समापयेत् यागं ज्ञात्वा द्वितीयं च सन्त्रकान्तानः दूत्वा वाधस्वा ॥ इ
नूरूत्वा ब्रह्मस्थानितः सन् निर्गतः ॥ अर्घ्यलोकिकलोकोत्तरयागनीयर्यकगमना ॥
यागकान्तानितः सन् सन्त्रवरगवान् ॥ ॥ ॐ ह्रां अङ्गाय नमः ॥ ॐ ह्रां सङ्गाय स्वाहा ॥ ॐ ह्रीं ह्रां सर्वा से
नः प्रह्लादाय महाकरुणा अमाद्य जगदर्थकृदिति ॥ ॥ तत्र ॐ ह्रां प्रकृत्यादि ॥
ॐ ह्रां यागमदयः षट् उपाङ्गाः अङ्गाः अङ्गाश्चतुर्विंशतिः संङ्गाः सप्तदशः स्वानि ॥ तत्र ॐ ह्रां
प्रकृतिः ॐ ह्रां धर्मः सर्वप्रहीणः सर्वासनायस्थासो ॐ ह्रां प्रकृतिः ॐ ह्रां संङ्गाः सर्वप्रहीणः सर्वास
नउच्यते ॥ अथवा ॐ ह्रां ज्ञानविद्याहेतुपादानानि ॥ उपाङ्गाः ह्रीं सिद्धान्तरत्नोत्तराधिसप्त
संङ्गाः प्रह्लादाय महाकरुणा ॥ तिः प्रह्लादश्च उपायश्च प्रह्लादायो महतीचासौ करुणा च महा
करुणा प्रह्लादायनिको महाकरुणायस्य सप्रह्लादयमहाकरुणा सन्त्रवरगवान् ॥ अमाद्य

जगदर्थकृदिति। अमाद्यारब्धः सचासौ जगदर्थश्च अमाद्यजगदर्थस्तं करोतीति अमा
द्यजगदर्थकृत्तस्य सर्व॥ ॥सर्वसंग्रहप्रहीणार्थानिबाधकः सर्वसत्त्वमनोविषयः
सर्ववृद्धमनोगतिरिति॥ ॥तत्र सर्वसंग्रहप्रहीणार्थश्चेति। असंहि समाप्यासंहिक
ऋजुपक्षो। अनुपक्षोऽवयवप्रथमाद्यपरिस्फुटमाकाशानन्त्यायतनमनन्तदृष्टिप्रकाशमयि स
र्वसंग्रहाद्दनायतनातिरिक्तः सर्वतः संग्रहातिप्रहीणः विरुद्धैकसिकारथेयस्यासौ सर्वसं
ग्रहप्रहीणार्थः सत्त्ववत्तगवान्॥ विज्ञानार्थश्चेति। विज्ञानमवार्थो विज्ञानार्थः अनुपक्ष
भावबहिर्गीयपरिस्फुटं विज्ञानानन्त्यायतनं तत्र विज्ञानमवाप्यमानत्वात्तदव
वार्थो यस्य स विज्ञानार्थः सत्त्ववत्तगवान्। सर्वसत्त्वमनोगतिरिति। सर्ववृद्धानां प्र
धवर्हिनां मनः सर्वविशुद्धधर्मधातुज्ञानं तस्य गतिः। सर्ववृद्धमनोगतिः। तथा चाह॥
संक्लिष्टवविशुद्धावसमलानि मलावसाजूवधातुकनकाकाशशुद्धिवद्धिनिष्यतश्चे
ति॥ ॥सर्वसत्त्वमनोरुस्तस्तद्विन्नसमनोमनः सर्वसत्त्वमनाह्लादी सर्वसत्त्वम

नानानिनिनि॥ ॥कतु सर्वसत्वमनाकस्ॐनि। सर्वसत्वानांमनाश्चिकंतस्याकर्म
क्षानिसूनीनि सर्वसत्वमनाकस्ॐ॥ सनवकगवान्। अनवकश्चिलसमनाकीनॐनि॥
नवांसत्वानांश्चिकंतश्चिकंतस्यसमकानश्चिलसमेकानथनाजन्यनियावन्। कथ
शोकं। अस्सहस्रीयायृथग्जनतथनायाश्रवकतथनायाप्रत्यकबुद्धतथनायावस-
म्यक्कंबुद्धतथनाश्रकंवेसानथनंनिनांतथनांसर्वविलसमनाकंतः। कतश्चसर्वमना
क्षादिनंवेवचनसिविषयीसयाद्दकस्यमहासुखक्षानस्यादयाप्रसर्वसत्वमनाक्षादी
निरुद्धंन। अनवसर्वसत्वमनानानिनिनिसर्वसत्वानांमनानानिः सर्वतथागतम
नाप्रवसुखीनहुंयाध्यवसायायद्धयाचसर्वस्थिनवलयदाथीसेकनवोहनिनिमन
स्कानस्यादयाध्यवसायनेवप्रदकः॥ ॥सिद्धान्तविप्रमायगतः सर्वज्ञानिः
विवक्षितः अनिसन्दिग्धमतिस्मार्थः॥ ॥सवार्थसिद्धगुह्यात्मकॐनि। कतसिद्धांत
विप्रमायगतॐनिसिद्धान्तानाद्धान्तस्यबुद्धिप्रमाणनिश्चितमतिः सायगमायस्यस

सिद्धान्तविक्रमाद्यगतः सन्नवा अनुवसर्वज्ञानि विवर्जितानि यथावस्थितसम
यपरिज्ञानात्। कतश्च निःसन्दिग्धमतिर्यिति। निःसन्दिग्धामतिर्यस्य सो निःसन्दिग्धमति
सर्वलौकिकलोकोत्तरसिद्धान्तयपरिज्ञानात्। अधगति। अधिगतानामगतेर्वर्तमानार्थत्वात्
। सर्वार्थज्ञानि। स्थितवलपदार्थस्वरूपवत्वात्। त्रिकुटान्मकज्ञानि। सत्वरजस्तमोरूपत्वात्
तथा चाह। सर्वं रजस्तमोवापि सत्वार्थं च तपः। समकरुडस्तनाहवाधिवर्यायथानु
गज्ञानि॥ ॥ पञ्चस्कन्धार्थमिकालः सर्वदुःखविलावकः। कदाचित् संवृद्धः सर्ववृद्ध
स्वरूपवर्गिति॥ ॥ कतु पञ्चस्कन्धार्थमिकालज्ञानि पञ्चस्कंधानामर्थमिकालय
र्यायान्मकत्वात् पञ्चस्कंधार्थति कालज्ञानि। तथा चाह मतिधर्मा तपूनः संस्कृतधर्मानुपा
दिस्कन्धपञ्चस्कं। तत्रवार्थं यथावस्तुसन्निस्थानः सवस्तुकाः। अथ सामवाउपानस्कन्धास्तः
सवत्वात्। अपिः सर्वसमुदयोलाकः। दृष्टिस्कन्धं रुवयमज्ञानि। सर्वदुःखविलावकज्ञानि। ह
खवस्थो सर्वकुशलमूलसूदानयानमितादिषु चामवनकुशलधर्मायाज्ञानतयो

ध्रुवविकारावनामयाप्रहायासर्वधर्माधिगमत्वात्। सर्वरूपविकारवर्जनत्वाच्च। कलाव
स्थायां एकरूपतामेव संमूढ इति। एकश्चासौ रूपश्च एकरूपः। एकस्मिन्नेव रूपे
यानुत्पादहानं समनुपश्यति साक्षात्कुर्वन्नयनासावेकरूपतामेव संमूढः। सर्ववृद्ध
स्वभावधर्मिति। सर्ववृद्धानां अध्रुवधर्मनामयभवस्वभावायद्वैकरूपतामेव संधा
धिनीमर्थमजयमीति सर्ववृद्धस्वभावधर्मा। तथाचाह समस्तसर्ववृद्धानां नायुर्जी
वितमात्रत्वादि॥ ॥अनर्थकायः कायाग्रः कायकोटिविवर्जकः। अरूपमध्यू
यमदर्शीमलकुमहामतिभिः॥ ॥कथमनर्थकायः इति। नास्त्यर्थो यस्य कायः
यमानार्थः कायायस्य सोऽनर्थकायः। धर्मधातुस्वभावत्वात्। अनन्तकायाग्र इति।
कायानां सर्वकायिकादिनां मध्ये अग्रः श्रेष्ठः। अरूपः कायकोटिविवर्जक इति। का
यानां मूलानां कोटयः कायकोटयः। असंख्यकायस्थानविवर्जयतीत्यर्थः। कायकोटिविवर्जकः।
अनन्तवारभवत्वेयदर्शी सत्यानुरूपभाषिनि नवरभाषाये

वृयानिविनयानां सम्यग्दर्शनविशुद्धीलंयस्य सारंजयवृयसंदर्शीसत्रवरुगवान्॥ वज्रकु
लिमि सर्वजन वज्रनाथनिवज्रं। वज्राकिन ४ कम्मु वज्रकु ४ सत्रव मुद्रामंधावज्रनीनिकासी
रुगवानेदानयावज्रमिनयास्वासायत्रियूनद्वान्सर्वसत्वानयानेमिनायांनिथाजनद्वाव
वज्रकुमे॥ श्री॥ ॥ दानीनेवज्रसमुवस्वरुवोप्यसोतेगवानिमिसंदर्शयसंहनन्नाह
महामाद्रिनिमिसर्वतेथागतानन्कयोजवइकमुवेमि। जूनन्कतथागतमहावज्रप्रवव
लाम्। समनाद्वानस्यनमहिसर्वतथागतानांमहिसंवुद्धानांसमनामुद्रयाजेयानुकधर्मा
विमाकाहिषकादीयनेयनसुस्मान्महामाद्रिनिस्वयंमरुगवान्॥ श्री॥ अथदानीमाका
दासमसमाधिरुरुगवान्॥ श्रीईद्रादिगनन्कापर्यन्कानिवृद्धाजाविगत्वामान्सथपि
हनान्सत्वाहनस्वविमाकमूर्वहीत्वाध्वेयानिवचनुवृरुवद्यानिनाममन्कानयदा
निपकुवप्रविकुक्कैद्वाश्वतादिकुलरुदनवकेकस्मिंनकुलयवृविंद्रानिनामानि।
जूनविचायनेयवृद्धरुरुकुलयोपूनमेप्यानप्रवजुधानुमहामंडलस्ववहियचतुर्थ

चक्रस्य वर्द्धयन्ति। तद्धि वाहितस्त्वा यथा यन्त्रिया घावस्थितः। तत्र पूर्वकिं तद्धा भूयमानमा
नमालम्ब्य मन्त्रमुखचर्यावानि कुलपुत्रा वा कुलदुहिता वा कार्यनानसमीपि प० नूपूर्वकि भव
तु धान्वा प्राप्तीस्यान्नायः॥ ॥आर्यनामसमीतिटीकायां नामे मन्त्रार्थवेलोकिन्यां सम
ताहानस्वरावनसत्यधिकारो नवमः॥ अथ चतुर्विंशतिः॥ नाम मन्त्राद्धवाहितेन तत्र
१६ ति॥ अत्र कथयि॥ १०७ ॥ अथ मन्त्रस्यानुष्ठानस्नाने मुखनरगवतः सर्वतथागतस्नान
कायस्य सुखस्थितिभानमधिकृत्याह॥ ॥सर्वसंवृद्धवाहव्यो वृद्धवाधिनन्तरुवः अ
नन्तरामन्त्रानिर्महामन्त्रकुलपुत्रेयं ति॥ ॥तत्र सर्वसम्वृद्धवाहव्यं ति। अथवे
हि तिः सर्वसंवृद्धवाहव्यास्तत्रयः सन्तानाकर्तव्यः सप्तरगवानिति सर्वसंवृद्धवाहव्यः।
तथा वाकंश्रीतत्वसंग्रहात्वद्धीनाहि सम्बाधिः यिनात्वे सर्वदहिनां समूताः समूविष्य
न्तिवामासाद्यतथागता ति॥ वृद्धवाधिनिति। जयाद्यं भवकादिवृद्धानां वाधिर्वृद्धवाधि
ः। तथा हि त्रिरत्नवाधयायइ नभवकवाधिः युस्यकवृधवाधिः सम्यक्कवाधिश्च त्रिः युका

वाधिसत्त्ववसूनूक्तत्वं हि। अनुत्तरवनवियतउक्तत्वमस्मादिस्यनूक्तत्वः॥ अनक्तत्वं हि न
वियतअक्तवाधिवाच्यवाचकलक्षणानियस्मिन्सत्वनक्तत्वः। धर्मधातुस्वरूपाख्यातु।
मन्त्रानिभिनिलोकिकानामन्त्राणामुत्पत्तिस्थानलोकुत्पत्तिः कारणं॥ महामन्त्रकुलत्र
यं हि। महाश्चासौ मन्त्रश्च महामन्त्रः। कुलानांत्रयंकुलत्रयं।
महामन्त्रानामर्कुलत्रयंयस्यसमहामन्त्रकुलत्रयः॥ कायवाक्चित्तवज्रस्याकाशतुल्यत्वा
त्तत्रथवाकाशीसमाजमन्त्रसूथत्रमहावाधिसत्त्वः सर्वत्रथगतकायवाक्चित्तमोका
शकाशनियाश्चन्दमुदानयामासुर्निति॥ ॥सर्वमन्त्रार्थजनकामहाविन्दुत्वन
क्तत्वः यस्मादनामहाशून्योविन्दुशून्यतानक्तत्वं हि॥ ॥मन्त्रसर्वमन्त्रार्थजनक
त्वं हि॥ लोकिकलोकोत्तरवाहांसर्वमन्त्रार्थमर्थस्यजनकउत्पादकारणवानसत्र
वा॥ महाविन्दुर्निति। अकारादिहकारान्तःसत्त्वयश्चनामहाविन्दुर्निलेर्यंतासत्व
रणवानत्व॥ अनक्तत्वं हि। यत्नमार्थस्वरूपलाभरूपयश्चक्तत्वं हि। आत्मादीनांपश्च

॥ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ

यां कनकनिभाङ्गनिभि। यविलासप्रवरगन्धूरुधूपम। बतिहृ॰ नि। दिव्यं भाजनं यनिविहृत्ता न
पूर्वनिवासानुस्मरणनिद्धिः सर्वास्रवाश्रया हिहावद्य नि। अमाबतिहृत्ता यस्यासौ बतिहृत्ताः ब
तनुस्मृतिनिभि। यदुक्तबुद्धानुस्मृतिः। वशानुस्मृति। कुलानुस्मृतिः। जातानुस्मृति। समाधानुस्मृ
त्यनि। मुक्तुनवः नुस्मृतयायस्यासौ नथा। बोधिसत्त्वमहासत्त्वलोकानीमामहर्द्धिकायहृत्यानमि
मानिः यहृत्वत्वमागन॰ नि॥ बोधिसर्वधर्मासकनायास्वार्थसम्यदिसत्त्वमहिथाया
यस्यसबोधिसत्त्वः। भवकायिनहिस्यादिप्रकाशमहामत्त्व॰ नि महत्त्वाद्दसम्यदिसत्त्वय
त्यसमहासत्त्वः। महत्त्वश्चान्यथायिनिर्थिकसाधूजनवनस्यदिनिबोधिसत्त्वग्रहणीगनवाची
पदार्थमूयलक्षिकः सनवहगवानामनथलोकगीन॰ नि। ससानमहानद्याः प्रमिश्रमागम
मिलाम महर्द्धिकनियनियूहृयूहृयहृत्वनस्थानत्वान्यहृत्यानमिमानिः॰ नि। यहृत्याया
धर्मप्रविचयलक्षणयाः यानमिमानस्यानिष्ठीनसानेगमायः सयहृत्यानमिमानिः। य
हृत्वत्वमीर्गनि। यहृत्यास्त्वंयहृत्वत्वस्यलागनः यहृत्वसनवहगवानाजागन॰

नि। नदवाद्वयंहुनंधाकश्चागमाःसमक्षचरं। आत्मविद्यनविसर्वसंबीधाश्रयपूजलः। सर्वयमा
मक्किकाकाहुथानाधियःयनःनि। नजआत्मविदिनि आत्मानंवहीनिआत्मविद्। यनविदिनि
।यनात्मंहीनियनविद्। सर्वःनि। अगेषहावसूदर्शनाद्। संबीयःनि। सर्वथाहिनःसकल
जगदवयुपयमत्वाद्। अगश्चकानमादयपूजलो भगवान्। सर्वयमामक्किकाकःनि। सर्वेषां
पदार्थनामूयमानामनिकाकलंघयिरुवानयद्। ससंबीयमामक्किकाकः। हयःनियम
अनूयत्वाद्। हुनाधियःनि। यदकत्वलावत्वाद्। यनउत्कृष्टत्वाद्। धर्मदानयनिःशक
ःचतुर्मूदार्थदसगकःपर्यूयास्यनमाःगनानिर्याणजयायिनामिनि। नजधर्मदानय
निनिः। यथाहुयनयाजदवियनिनधर्मदानाद्। जनवश्रेष्ठाःहिगमनीयानामश्रेष्ठ
सवनवहुगवान्। चतुर्मूदार्थदगकःनि। श्वनगतनामहामूदादीनामर्थचतुर्मूदार्थ
स्यदगकःसर्वनथागकहुनकायत्वलावत्वाद्। पर्यूयास्यनमःनि। निर्याणजयश्रावकर
पत्वलावत्वाद्। पर्यूयास्यनःनि। निर्याणजयश्रावकादिनिर्याणनयाउंगीलंयषांन

[illegible] इति विवृत्तिकाः सकलः कलनामि नश्चतुर्थध्यानकाटिधर्मिमिः सूत्रपादन
मध्यस्थ नव्याख्यानाः सूत्रार्थगुरुवचनानुगमनथ अक्रमस्तु वृत्तिर्यथावदति हि नैमन्तुमुख
वाविर्भावविधर्मप्रतिबन्धिकनयागुह्यो समन्वागमानां स्वशिष्याभक्तिवाबाधकानो
माद्यविरोधमायाजालाहि संवाधिक्रमस्योलनसामान्यः कर्तृयत्नपवायाप्रकाशयि
तव्यं इति सूत्रस्य दहनं यनमयादर्शीकायानविपश्चित ॥ ॥ सर्वध्यानकला
हि ह्यः समाधिकलगमत्र विना समाधिकायकायाग्रः सर्वसम्भागकायवाजिति ॥ ॥
नत्र सर्वध्यानकलो हि ह्यं इति सर्वध्यानानि चत्वारि विनर्कविचारप्रीतिसुखाः त्यानि
। नत्र सविनर्कसविचारं विवेकजं प्रीतिसुखं प्रथमं ध्यानं विनर्कविचारं विवर्जितं
द्वितीयं प्रीतिविवर्जितमुपेक्षास्मृतिसंयुक्तया गिह तीयं सुखं सुखमुपेक्षास्मृति
परिशुद्धं चतुर्थमिति । तदेषां चतुर्णां ध्यानानां कलासर्वध्यानकला जं हो । नत्र हि
ह्यः कृत्स्नः । नन्वानं प्रविरक्तसंयोजनानां । तदविमुक्तानां सत्वानां आवर्जनार्थं । न

अथवा कं। वाधिसत्वा४ प्रथमादिध्यानान्यहिमुखीकृत्वीन्निनवनहलोनापयत्स्मन्नसत्वार्थ
विनहानं। तथा वक्ष्ये कं। नदीघयिकं मूदवमूपयत्स्यन्त ॥ ॥ कं। कं वामूपयाहिवनिका
लानं। समाधिकुलगम्र ध्यगिनि। समाधयं ॥ ॥ नि। पनमछुलेकाग्रतापुलाविमत्वात्
प्रथमादिध्यानलक्षायथाखंनामाथनिसानध्यानिमिनप्रसादा४। अनसेघाकुलगम
ॐ समाधिकुलगम ॐ नियनंभवकादि। नद्यानयनीनि समाधिकुलगम्र ध्यका। समाधि
कायकायाग्र ॥ ॥ नि। समाधिकायाधर्मकाय४ अनत्रवं सर्वकायानानि मीन्नदीनाम
ग्र४ हाहृ४ समाधिकायकायाग्र४ मत्रवरगवान्। सर्वसंभागकायनादिनि। सर्वसंभा
गकायाहृत्वारगवानम ॥ ॥ श्री४ सर्वपर्वमध्य महतीमान्मानोविहृनि४ सुकनहलोवि
चित्रामविस्तीलाकानीनाक्ष सर्वबाधिसत्वानां। प्रीनिहनावप्रकाशयनि। मनश्चनेवद
नानामूवनजाऊनदीयन ॥ ॥ नि सर्वसंभोगकायनान्। नथाखाकं। लाकानीनामविस्तीः
सुकनहनहलामानमनाथाविहृनि पर्वमध्यविचित्रां प्रथयनि महविनीमनीप्रीनिहृ

ना॥ बुद्धानां सर्वलोकप्रसूतमविनाशदानसद्धर्मद्वारवेदसम्भागकायेन महर्षिमहाध
मनाथप्रतिष्ठमिति॥ ॥ निर्मितकायकाग्रबुद्धनिर्मितवैशधकादशादिग्विश्वनिर्मा
णायथावर्जगदर्थकृदिति॥ ॥ तत्र निर्मितकायकायाग्रबुद्धनिर्मितानामकः
कायः सर्वान्यथा लोकिकनिर्मितानां मत्स्यादिसूत्रादग्रबुद्धस्य तत्र। तथा वाक्। सत्वाना
मा कहमो॥ कुचिदन्तलनाबाहुमियादीयमानः सर्वाः धर्मचक्रकृन्निदयित्वपुनर्ईश्वर
यः प्रज्ञाकः॥ नेकाकानप्रदर्शितवहयहनविश्वरूपेरूपायेवदनिर्मितकायदशादीगनुग
तं तं महार्थमुनीनामिति॥ बुद्धनिर्मितवैशधगिति अक्षुवर्हिनां बुद्धानां निर्मितानि बुद्धनि
र्मितानि तयां वैशारद्यया बुद्धनिर्मितस्वशक्तं भवतीति बुद्धनिर्मितवैशधकः सर्वनथा
गतवैशारद्यनुरूपदलाकः॥ दशादिग्विश्वनिर्मितानि। दशसु दिक्षु निर्मितानि यस्यासौ दश
दिग्विश्वनिर्मितः॥ यथावर्जगदर्थकृदिति। अत्र यथावदित्यविपरीतधर्मदेशना
मुखेन जगदर्थकृदिति॥ ॥ इवामिदवादवन्तः सम्बन्धादानवाधियः। अमन्तः स

वगुरु४प्रमथ४प्रमथेश्वरनेश्वरनेश्वरेभ्यः॥ तत्र दवानि दवेभ्यः बुद्धान्मकत्वात् दवतुभ्यः विष्णु
स्वरूपत्वात् सूनतुभ्यः॥ वैराग्यनवनिरूपत्वात् दानवाधिपेभ्यः॥ मोहस्वरूपत्वात् सूमन
तुभ्यः पूजेन्द्रनरूपत्वात् सूनगुरूभिः दृहस्पतिस्वरूपत्वात् प्रथमेभ्यः गद्यस्वरूपत्वात्
प्रमथ्यस्वरूपेभ्यः अध्यस्वरूपत्वात् दवादि दवस्यादिति४ सेन्द्रवरुगवानतिधीयन वाउ
लीर्ध्रुरवकान्तानक४ इमस्तोऽगनेगुरु४पुरत्वानदहादिरूपकधर्मदानयति महान्॥ तत्र
उलीर्ध्रुरवकान्तानेभ्यः॥ रव४ संसार४ सनवकान्तानेनूरुनत्वात् उलीर्ध्रुरवकंता
नयनसउर्ध्रुरवकान४ नकेभ्यः द्वितीयस्तुसहदाताद्वात् अनन्तवेदास्तुतिदास्तायन
४सर्वसत्वानांकल्यंकानितदर्शयतिवानतुसास्तासर्वसत्वानामरहादाहासरुगवान
इन्द्री४सर्वसत्वानांकल्यंदासुखनकानितथाक्षुपायायपन्नानामपिपुरुयानथ्य गन
विग्रहसंदर्शनेनपुसादमूयकनयसूगतोप्रतिक्षापनंकानि सूगस्यपन्नानामपि
कवाक्षिदरव्यकानियानांपूर्वकि विक्षननाडायनाय संक्रान्तानासमानसुखमार्ग्जदाना

हनाथसाधुसासूलाभिर्मं। कृत्वस्माकंमहानर्थः सम्यक्स्वाधिप्रायकंभूमि। कुतहनाथसाधन्
मादामहं साधूलाभिर्मं सूलाभिर्मं। अस्माकंमहानर्थः कृतः किंविशिष्टोऽर्थभूत्वामआह।
सम्यक्स्वाधिप्रायकंभूमि। बुद्धत्वावाहकः। जगगन्धाप्यनाथस्यविमूकिरुलकाद्विद्या
। इत्यामार्ज्जीविशुद्धोयमायाजालनयादिभंभूमि। कुतनकवलमनाथस्यापिजगतः
विमूकिरुलकाद्विद्यान्या अर्थमायाजालनयादिकारार्थं महान्किंविशिष्टोविशुद्धाधर्म
वाउस्वभावत्वात्। इत्यामार्ज्जंभूमि। निर्वीनहंउत्वात्। गम्भीरोदात्रवैपुल्यमहारार्थजि
गदर्थकृत। बुद्धानांविषयाक्षयः सर्वसम्बुद्धदृष्टिभंभूमि। कुतप्रयोजनार्थहियस्मात्।
गम्भीरादात्रवैपुल्यमहार्थहुसस्मात्। बुद्धानामवविषयाःगमवनोनामेषाभावकाद्वि
नांजगदर्थकृदिति। महाकरुणायत्रिगृहीतत्वात्। सर्वसम्बुद्धेमुकाल्येवर्द्धितिदृष्टि
भः सर्वसिद्धैबुद्धदृष्टिभंभूमि। ॥आर्यनामसंगीतिटीकायांनाममन्त्रार्थ
वलाकिन्यामूपसंहारावधिकोनश्चतुर्दशमः समाप्तः॥ स्वमतिसदृशाद्वाक्यानामस

श्रीमिनीतोविहृतिमिति विभाय स्यसूनूपांमयाख्यतः कुशलमंडलमाकिंजनसंलोइत्रा
यांप्रनमितरुवनागमः प्रायुवस्यगवाधिं॥ आर्यनामसंश्रीमिटीका समाप्ता॥ ॥

निर्यातयथायिता अनन्तसुखं सर्वनिर्यातयायिनाङ्गगामसोत्तगवान्। यर्यूयास्यतमातव
तिसर्वमाङ्गस्वभावत्वात्। यनमार्थविशुद्धश्रीशुलाक्षसूत्रमहान्। सर्वसम्यक्तनश्रीमाम्भ
श्रीश्रीमनाम्वनः॥ नि॥ कृतयनमार्थविशुद्धी निनि। यनमार्थधनेर्मधनाविशुद्धाश्रीयनमार्थवि
शुद्धश्रीश्रद्धायायात्मकत्वात्। जूनंवनेलाक्षसूत्रगः॥ नि। जेलाक्षसूत्रगः सर्वसत्वार्थकः
नत्वात्। कथवाकश्रीचनर्गः॥ सूत्रसूत्रगवचनी सर्वचार्थकनत्वात्॥ इत्रगः श्रावकाः सर्वे
श्रद्धेयनिनिविनाः॥ नि। महानिनिसर्वचायकत्वात्। सर्वसम्यक्तनेः॥ नि। सर्वसम्यदाधानत्व
त्वात्। श्रीमानिनि। तार्थसंयनत्वात्। मश्रीनिनि। सेहलिधनीश्रीमनाम्वनः॥ नि॥ नद्वनी
लाक्षः॥ अर्थः॥ दमिदानीकृत्वानूत्वानहानत्वत्वावनसत्वगवानमश्रीः सर्वनथागनहान
तत्वः सर्वनथागनसर्वमुद्रासमनाधिगनाविश्वकार्यकनगाशवानवगयसर्वसत्वधाउस
र्वगमयनियूनकः सर्वदगदिगनकायर्यकलाकधाउनाः सत्वाचामसत्वाङ्गनयदानीयकन
वनीनालेङ्गेहदनयकधाउयविलङ्गनः सर्वसत्वानाकौशीयमयनीयकृगलयङ्गयूसत्व

व्यस्त्र विमाङ्गसुखनमन्यहयावसर्वनथागमायर्वदमवलास्ययुनमागलगानिवस्वङ्गलवहिनामम
मन्त्राङ्गदानिहस्तावगथाङ्गमहामण्डलस्यवहिर्भ्यक्ष्यवङ्गयथानुक्रमणाव्यवस्थिनायुनमयियथा
कनुयजयमान्मानमयवलस्यमन्त्रमुखवर्वैर्थीलीङ्गलपूजावाकलङ्गिनावाआर्यनामसङ्गिनिय०
नपूर्वकयुनगणनवाप्राणिन्यान्मायः॥ ॥आर्यनामसङ्गीनिटीकायानाममन्त्रार्थावलाकिया
कथानुष्ठानस्तुत्यधिकारादशमः॥अथयक्षदशनाममकयदानियक्षानवहिनक्षमा॥ ॥अ
थूनामहावेगावनादयः यक्षकथागमाः यक्षहिर्हुनाभिकाहिर्ज्ञथाहिरगवकहानमहिंवङ्गभ
ङ्गमण्डलाकवहिनसंसुवकिस्मा।कयथानमस्कवदेनेत्याद्यदर्गनेहोमखन॥वङ्गनारायादिधर्म्म
क्षङ्गुहनस्वहावेन।वङ्गस्मिकस्यादिपस्यवङ्गक्षहानद्वावण।अरुवाहवस्यादिसमगाहानात्म
ना।मायाङ्गालस्यादिकथानुष्ठानहानस्वरूपस्थि॥आर्यनामसगीनिटीकायानाममन्त्रार्थावलाकि
न्यामयसहानस्तुत्यधिकारनकादशमयनिसमाकः॥ ॥अथयक्षअरथहानीमृगवान्
अक्षमुनिवर्गधनमामकाकनेवाधिनत्वाहकुस्यवामकुलंकलासानुर्गसान्नामसगीनिमधिक

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

यावत्सर्वधर्मानभीसम्यक्प्रतिपद्यते। यावद्बुद्धक्षेत्रमायङ्गीसर्वधर्मानभीयत्ता
ज्ञानमिदानस्याज्ञद्वयहानस्वनूयतसम्यक्प्रतिपत्तिमयादर्शिनि वाधिविहवज्रस्वभावतास
स्वकाशिनि सुविशुद्धधर्मधातुहानमूर्खनविवृद्धि। आहगतिहानद्वानप्रविहङ्गनि समस
ताहानस्वनूयतउहानीद्वनि विषयक्रेवेलाहानाम्नाअधिष्ठिताचनि द्वयानुष्ठानहानद्वान
ध। ॐ यनामसमीनिष्ठहाँवज्रयाःवज्रधरनवसन्धानविहसर्वमन्त्रधर्मनाधिष्ठाननि॥
सर्वमन्त्रात्मधर्मनासर्वमन्त्रधर्मनाशुन्यतानस्याअधिष्ठानसुस्थितीकरननन्नाधिष्ठाननि॥
॥ ॥प्रथमंवज्रस्यमनूशासनकादशपदान्यक्रमाधि॥११॥अथद्विनियवज्रस्यानश
सामधिष्ठोद्देह॥यूननयनमियंवज्रयाःवज्रधरनामसमिनिनि॥सुविशुद्धपर्यवदा
नसर्वहहानकायवाङ्मनाशुद्धरूपनि। सुकूयनिशुद्धयनिसमनादवदानपर्यवदानं
सुयनिशुद्धकेनपर्यवदानकेनसर्वहहानंनस्यकायवाङ्मनासिनवशुद्धरूपा। अथका
धनूयत्वाद्। सर्वधर्मगतानांबुद्धवाधिनिनि। बुद्धानांवाधिष्ठश्रावकवाधिनिर्यर्थः। सम्यक्

बुद्धानामहितमयः॥ अहितमथाहानसहस्रानसर्वनअगमानमनुहवः॥ निवियकउहव
नसादिस्यनुहवः। धर्मअनुगतिः सगनानामिनिशुन्यगाखलावखाः। सर्वमानवलयनगाथा
जिनानामिनिखडुमानवलेनयनाजिनखाः। दशवनवलिनासर्वदशवलानामिनिदशवला
न्यूकलङ्कलक्षनिनानिविद्यमयस्यानामसंज्ञीनः सादशवलवनिनस्यालावादशवलवलिनाः स
र्वहुनासर्वहुनानामिनिसर्वहुनानिनिसर्वहुः। नस्यलावसर्वहुनाः। आगमः सर्वबुद्धधर्माक्ष
मिनिः। यस्मादगछनीत्यागमः सर्वद्विःबुकानः। आगमलक्षः अधिगमलक्षश्च॥ समुदागम
ः सर्वबुद्धानामिनिः। श्रावकादीनांसर्वबुद्धानांश्रावकादिवाधिस्वनुयतसः। ज्ञानलक्षनाविम
लसूयनिशुद्धयूथ्यहानसलावयनियूनिः सर्वमहावाधिसत्वानामिनिः। विमलश्चासौसूय
निशुद्धश्चविमलसूयनिशुद्धसवासोयूथ्यहानसहानश्चविमलसूयनिशुद्धयूथ्यहानस
हानः। नस्यायनियूनियस्यानामसंगीः। सौसानस्थक्ताः। यसूनिः सर्वश्रावकयथकबुद्धानामि
निः। यसूनिनिनिः। नयामित्यहिस्थनत्वानः। ऋषिसर्वदेवमनुष्यसम्यहुनिनिः। ऋषिनिस

र्वसम्यदामाकानत्वात् प्रनिष्ठामहायानस्थिति। उकलङ्कस्थिति॥ महायानस्थिति निरूपत्वात्। सह
वाधिसत्वार्थचर्याङ्गानि। समन्तभद्रङ्गानि उत्पादिष्ठानत्वात्। निष्ठासम्यग्मार्गस्थिति निष्ठावसा
न। निकथाविमुक्तिनामिति। निकथ४ यत्रीज्ञाल्लनीयथासुवर्हियनिकथोयन४। उत्पादि निर्या
नमार्गस्थिति। निर्यात्रयायत्यहङ्कत्वादस्या४। जूनूद्दकथागनवंशति। जूनूद्दङ्गत्यचत्र
द्दकथागनाकृत्यकनक्षत्रवृद्धिर्महावाधिसत्वकूलस्थानस्थिति। जनत्वयकर्षतयवृद्धि
रवति। निग्रहसर्वयनप्रवादिनामिति। निग्रहयनननिग्रह४। नथवाकीश्रीसम्वनक्षविच
यनकिथीनासहधर्मनिग्रहङ्गानि। विध्वंसनसर्वतीर्थिकानामिति। विध्वंसनमिति स्वमहा
न्यप्रदर्शनमस्वननिराकनर्थयथादवावनायायनाश्चकुमारवलवमुसनायाङ्गानि। व
लमिति वकुनमंवलक्षमुहेयेनवनासनासमदा४ ननश्चयमर्थहवति। वकुक्षिमानाक्ष
वलमुसनाया४ यनाश्चयानिराकनर्थनामसंज्ञीति४। सत्यह४ सर्वसत्वानामिति। सत्य
हङ्गत्यीदानप्रियवननार्थचर्यासमानार्थनालङ्कनसंग्रहङ्गानि संग्रह४। आर्यमा

र्गयनियाकः सर्वनिर्यातयायिनामिनि॥ आर्यमार्गयनियाकः॥ आर्यष्टाङ्गमार्गस्यनियकता
। समाधिश्चतुर्थध्यानविहानविहानिक्षमिनि। समाधिनूपयनिङ्गिनवस्तुनिविहस्थैकाग्रता। सात्वमे
त्रीकनूत्तमूदिनायज्ञात्। ध्यानमङ्गायविहानामिनि। ध्यानविनर्कविचारप्रीतिसुखात्वं। यागः का
यवाक्चैत्तनाहियूमानामिनि। यागः॥ निस्तनमाप्तसमायहिः विसयागः सर्वसयाजनानामिनि
। विसंयागः॥ निनहिगमानवस्यः सयागस्यः। नवसङ्गाजनानि। अनूनयसङ्गाजनं। मानसङ्गाज
नं। अविद्यासंयाजनं। यनामर्षसंयाजनं। विचिकित्सासंयाजनं॥ व्यापादसंयाजनं॥ प्रतिघसंयाजनं॥
दृष्टिसंयाजनं। मात्सर्यसंयाजनं। प्रहाणसर्वक्लेशयक्लेशनामिनि। प्रहाणमनियनित्यागः ना
मदिनाक्षादीनाः। व्ययसमः सर्ववनानौमिनि। हुयाक्लेशकर्मवियाकनिवलक्षनाम
स्यकाहावः विमुक्तिः सर्ववधनामिनि। नागद्वयमाहवधनानाविमुक्तिहेतुत्वात्। माङ्गः स
र्वायविनामिनि। सायविनिनूयविशमलक्षमाज्ञानगत्वहावत्वात्। शमनिसर्वविहाय
प्रवामिनि। शमनंशमनिः समत्वाविहानित्वात्। आकारः सर्वसम्यहीनामिनि। सर्वत्रो

किंकलाकाहनसग्रहीनामाकानरूनत्वात्। यत्रिहालिंगसर्वविग्रहीनानिमि। सर्वदावाक्यंयत्रिहा
लिनूयत्वात्। यिथनसर्वायायद्वानानामिमि। ननकथनत्रिनश्चमयायद्वानाखंडकानत्वात्। सत्य
स्थविमुक्तियुनस्थमि। सत्यसोयन्नस्थसत्यथाभूयद्वहिंसंसाननकस्थमि। यर्वहनयद्वहिंसन
यद्वहिनयद्वहिंसर्वहनधर्मनकस्थमि। यथाहवनयाधर्मनकयर्वहनानूंडिंकनकपधंगप
नाकास्तथागमगमनेसेस्थमि। वाक्यावकादिनीयुध्यमहिहयउंडिंकनकपंगकवनामना
मसगीमिंसं। भूधिस्थानसर्वधर्मदंगनायाःमि। भूधिस्थानःमिमिस्थिनिकनर्ती। क्रियासिद्धिम
नुमुखवर्यावानिर्धाधिसत्वानामिमि। क्रियासिद्धिनिमि। पुनश्चनघनिनयंगमयाक्रियासि
द्धिं। भावनाधिगमंयहायानमिमाहियुक्तानामिमि। भावनायांपुनःपुननत्यासत्यधिगम
ंसाक्षात्कनर्शुन्यमायनिवक्षद्वयपनिवधभावनाहियुक्तानामिमि। पनिवक्षत्वगमंशु
न्यनायांनिष्यहिंसर्वयानमिमासम्हानस्थमि। निष्यहिनिमिसंपादनयनियनिशुद्धिं
सर्वहमियानमिमायनियुर्थीनिमि। यनिसमकाहूद्धिंयनिशुद्धिं। पनिवधंसम्यक्ज

उनार्यसत्यानामिनिरोधनिरोधः पूर्ववत्। सर्वधर्मैकविरहितजीवधर्मश्चतुःस्मृत्युपस्थानानामि
निः। सर्वधर्मशून्यतयक्षयादानक्षयाक्षवामकविहरमकालक्षणतयास्यप्रनिरोधः शून्यनिरोधार्थः।
यावद्दृष्टश्चायनिसमाधिः। सर्वबुद्धयुत्पन्नानामियंनामसंगिनिनिः। द्विनियस्यमहाकैनावनव
कस्यसमनूपगसायदानिद्वायकरुणा। अकरुणायि॥ २२॥ अथदानीरुनियदवस्यानूर्ध्वसमा
धिप्राप्तः। पुनरपरंवज्रयाक्षवज्रधरनिः। शून्यनामसंज्ञीनिः सर्वसत्वानामशमकायवाङ्म
नःसमुदाचारप्रायप्रशमनिनिः अशमप्रशमनिनवशमप्रशमकायवाङ्मनःकर्मसंयमूपायमत्य
प्रशमनिसर्वायानविश्वक्षनिः। सर्वदुर्गतीनांनिरोधनिवारणी। सर्वदुर्गतिनिवारणी। स
र्वकर्मावरणक्षनीसमुच्छेदनी। सर्वाशाकरणसमुदत्यानूत्पादकनिः। सर्वाकाशशून्यनिः। आकाशवका
शः। अवगनशून्यतानुगनी। अहिसमयप्रयुनवकाशमनुः। अकाशशून्यतानुगनी। वाक्षोयेइम
ननकोपयहिः। तिर्यग्योनिपयहिः। प्रेतपयहिः। प्रथकमूर्छापयहिः। आनूर्ध्वासहिक
रवापयहिः। अन्धबधिरमूकादिलावः। मिथ्यादृष्टिकानुः। अवृद्धकलापयनिः। अक्षानाम

हारुयानां व्यूपशमनकानि। अष्टमहारुयां व्यूपशमनकानी। सर्वइष्टस्वप्नानां निर्नाशनकानि। सर्व
इष्टस्वप्ननिनाशनी। सर्वइन्निमित्तानां व्यपाहनकानि। सर्वइन्निमित्तव्यपाहनकानी। सर्वइष्टशकु
नविघ्नानां व्यूपशमनकानी। सर्वइष्टशकुनविघ्नव्यूपशमनकानी। सर्वमायानिकर्माणि इनि
कनी। सर्वमायानिकर्मइनीकनी। सर्वकुशलमूलयूष्यस्थापनकानी। सर्वाथानिशम
मनस्कानस्यसमाधियङ्गुरुनस्यानुत्पादकानी। सर्वाथानिशममनस्कानानुत्पादनकानि। सर्व
मदमानदर्पाहंकारनिर्घातनकानी॥ तत्रमदः कतमः। मत्थ्यङ्गुरुषोयं चित्तमहर्षयास्समुत्पन्नो
मत्तस्यापहर्षस्थितस्य॥ पर्यादानं। मानः कतमः। उन्नतिर्मानगदर्पः कतमः। ममकारः। अहं
कारः कतमः। अहमस्मीति। एषां निर्घातनकानीसा नथ्थ कः। सर्वइष्टस्वदौर्मनस्यकायवा
ङ्मनोजानस्यानुत्पादकानीसर्वइष्टस्वदौर्मनस्यस्यानुत्पादकानीसर्वनथ्थगतानीहृदयहृ
तानत्रिजीतस्वानु। सर्वव्याधिसत्वानांगुरुहृतागाथस्वानु। सर्वभवकपुत्थकवृक्षानाम्रु
स्यहृतानु॥ अपुकोत्थस्वानु। सर्वमृदाम्थतुर्मृदोष्टामकुहृदयादयष्टानदामिकस्वानुसर्वमृ
ङ्गामकुहृतानु। सर्वधर्मानिहिलाप्यवादिनांसूनिसंयुक्तस्यसंजननी। सर्वधर्मास्कैधोदयस्कु

शेप्रतिरूपनंकथानिरव्यजातियानामपिद्विविधेनाश्रयनायसंकान्तानामनवद्यापि
तकुशलमूलानांकुशलमूलावशायनीसूत्रवनपिनकुशलमूलानीकुशलमूलेपनिपाच
नंपनियकुशलमूलानांपनिमाकनयथारूपंश्रुतवकल्पादौप्रतिरूपायदांकथानि
तदवंइत्यजिनिसूत्रपत्रानांरव्यारुव्यजातीयानांकुशलानूक्तानामसत्रवशमस्कासर्व
सत्वानामिष्यत्यनेजगकुत्रयिनिअसत्रवजगतांगुरुजगकुत्र४॥प्रख्यातदशः
दिग्लोकधर्मदानपतिनिदशादिलोकादशादिग्लोको४प्रख्यातश्चनेदशादि
ग्लोकोसूत्रप्रख्यातदशादिग्लोकधर्मदानपतिर्य४सप्रख्यातदशादिग्लोकध
र्मदानपति४अतत्रवंमहानितिव्यापिस्थिनचलयदाथन्मेकत्वात्कथावाकौश्रीस
मवत्रतुसर्वत्रसर्वत्र४सर्वंसर्वथासर्वदासर्वसर्वबुद्धादिष्टिनचलसर्वत्रावा
नरत्वयसाविनिमैत्रीसंनाहसंनद्ध४कत्रत्वचर्मकवचमित४प्रख्यातंधनुर्बाण४कं
शल्यनवर्दांजहंनिमैत्रीसंनाहसंनद्धंनिमैत्रीसुतुनाहनाअनवपुत्र
पुमेनासर्वसत्वानांमूपनिनयामैत्र्यासन्नाहमैत्रीसन्नाह४मैत्रीसन्नाह४सन्नद्धो

[illegible]

षांमनसिलाप्यश्वाद्यवीनहृदि कुंडीलंयस्यामिनिमनरक्षाचक्रा।ऊनमस्मासुनिष्ठसं
मुनवसुनिविरुसासंपुमाषाऋतिलयनमासंपुजन्यंकायवाषा।सयस्त्रिगवि
हानिनामनषासुऊनेनीपुस्त्रावमषावपुस्त्रामषेऊनरुनपुस्त्रामषेकुंडीलंय
स्यसाधानूरुनपुस्त्रामषकरीज्ञानाग्धनिनागमावलंकारीकंसामर्थ्यमैश्वर्यंस
स्त्रीस्वादि। सम्यहनेधान्यांसर्वमनरुकुंडीलंयस्याःसाज्ञानाग्धवलेश्वर्यसम्य
कनी।श्रीनिनिलक्ष्मीःगुरुमिमिकुंडलंहाकिंचिनिस्वस्त्रयनीकल्याणमिति मा
ल्यंनषामस्वृद्धनकरीयहाज्ञ्यामिषदानमकिंहिनिनिधर्मदानमरुक्षकल्ल
स्तुरुयदानमनाअस्यथदानमनुमिःमनमन्येषांचतुर्द्दीदानानांसंपुकाहानकरीस
र्वव्याधयनरुमहारुयानिसर्वव्याधिमहारुयानिनेषांप्रसमनकरीसर्वव्याधि
महारुयप्रशमनकरीयूमनमायूमनमोहांयविमनमापविमनलक्ष्मिमिनि।क
नयपुरुयपुरुषमाधयनमाधयनमाहांसर्वमंगलानीमाल्यमनमिति।कमपपुरुष
यमूवनोर्थःपुरुहिमःहानमहंहानमध्यमोहानमार्थिनीलयनमवस्थनंलयना

र्थिनां। प्राणपालनं प्राणार्थिनां। यत्रापनंतस्य यत्रापरूपं यत्रापक्षनां द्विपदं चतुष्पदं बिभरू
ताश्रयायस्मिन्सद्वीपः द्वीपरूपो द्वीपार्थिनां। अगतिकानामनुरूपगतिरूपो। अनुरूप
गतिस्वरूपवान्। यानपात्रं रूपो तारूपमुडुपात्रमभिनामिजिधर्मम[illegible]पात्रं रूपो तारूपात्रं॥
महारौद्रसंग्रामरूपो सर्वव्याधिनिर्घातनमयाप्रुष्टरूपो हयाद्यानां रोगानां
विरोधनाद्भयादयस्तवनामयाहुतया। स्थानालोकरूपो सर्वतमान्धकारनेकुदृष्टी
नामयनयनाद्। समस्तक्षेत्राणि कामदिरूपो सर्वसत्त्वयथाहि प्रायपत्रिपूर्णस्यानि
सर्वसत्त्वमनोरथपत्रिपूर्णाद्। सर्वहस्तानरूपो मस्तकीस्थानेकायस्यप्रतिलम्भाय
नि। महानसमन्वागमाद्। यत्रिशुद्धज्ञानदर्शनरूपो यत्रज्ञानंचक्षुषीप्रतिलम्भाय।
मत्रचक्षुसमन्वागमाद्। षट्पात्रमिताप्रतिपूर्णिरूपो। आमिषाद्यदानात्सर्वजनगय
नि। दानपात्रमिताद्दीनानिस्वागमाद्। दशरूमिप्रतिलम्भरूपो पुष्पस्थानसम्भारस
माधिपूर्णिपूर्णतमयत्रिपूर्णादिनापर्यन्तगमनाद्। अद्वयधर्मो द्वयधर्मो विगत
त्वाद्। संग्रहकारणवाद्। रत्नधनाद्यनाद्। अनन्यधर्मो ध्यात्रायविगतत्वादिति॥

समाधायवादाकाशवाक्यहेतुकोटिभूयसापरिशुद्धतथागतज्ञानकायस्वभावयति
धर्मधातुस्वभावत्वात्। सर्वाकारमहाशून्यताभूयसा। अद्वयकृष्टिगहनगतिनिर्धाम
नतया। सर्वधर्मानभिलाप्यभूयसंनामसंगीतिः। यदुताद्वयधर्मताशून्यता। तत्रावत
रार्थनामसंस्कारनामसंस्कारनैस्वभावकाशनता। तयाहेतुहेतुयतिता ॥
हेतीयचक्रस्यानुर्दासागत्यदानिद्वायश्चाहाग॥ ज२ ॥ चतुर्थचक्रस्यानुर्दासामधिक
स्याहायूनत्वपनेचक्रपाठाचक्रधनस्यादिकृतिभूयसम्बन्धसति। लीयमनूनति
कलेक्रियादिगन्यूनानिपविशीकनानि। ज्ञानार्थनसंसोवादिनियुक्तकलयुक्त
कलेयुक्त। यत्कश्चिद्कलयुक्तावाकलइहिगावामनुमेखवर्यावानिवृ मीतगवुना
मश्रीज्ञानसत्वस्यसर्वतथागतज्ञानकायस्यज्ञानमूर्तेनहयपनमार्थेनासंगीती
तिनामचूडामणिसकलपनिसमाकमन्यूनामखड्गमारिनिति। अनकवाकेनेव
गमथायदयअनेकप्रत्यहमिनियुनिदिनंत्रिकालंवाचयिष्यति। ग्रन्थार्थन। वाच

यिष्यति पूर्वकया० अथ पर्यवास्यति भिक्षुकाः इमानि शब्दभावनानामानि कथयिष्यति। प
रस्परविनयस्य यथासमयं यथाकालं यथावदविपरीतं संप्रकाशयिष्यति। प्रत्यर्कं
न्यतमान्यतमं नाम्नामर्थमुद्दिश्य श्रीस्नानकायमाम्बनीकृत्य नकोगमानसः समाहितम
नाभावयिष्यति। ऊर्ध्वमधस्तिर्यक्थे वेत्यव भान धीगत्वमविपरीतमनस्कारो मनस्कारा
र्थसमन्वमुखविहारविहारी सर्वधर्मप्रतिवेधिकथं। सर्वधर्मीः स्कन्धायतनप्रति
वेधानिकया श्रद्धयापन्नया उत्कृष्टया आज्ञाविलयानिर्दृष्टया प्रसादविश्रद्ध्या प्र
श्रद्धयानथ चोर्ध्वं। ऊर्ध्वं ऊर्ध्वं प्राप्तुं ऊर्ध्वं हि नत्वनश्रद्धाप्रधानत्वनया प्रसादपू
र्वकमस्य चित्तं। समन्वागतः समस्वमनुमुखवर्ती चित्तः। त्रयाणां ध्यानस्य ध्यानसु
ज्ञानश्रावेद्यनिकेतः। समक्षिनः संगताः सर्वबुद्धवाधिसत्वाः सङ्घमासमागम्य किस
गीत्वमिलयित्वा च सर्वधर्ममुखानि दत्वा न्येतानि मिलाप्रतिहिनविमाद्धमुखान्युपदर्शयि
ष्यन्ति। आत्मनावैस्वरूपं चायदर्शयिष्यन्ति। इदानीं कदमकथं महाक्रोधराजानो महाबल

धनमानाजगत्यत्रिजानहू नानानिर्माणरूपकार्येआज्ञाबलमिति। आज्ञासाबलेसा
मर्थ्यंतज्ज्ञात्वाप्रवक्ष्यामिति। आज्ञसत्रप्रवक्ष्यतामनहि। तवनीयर्कांसर्वमन्त्राम्
ज्ञानमहिसमयमण्डलानिवज्रधात्वादिनिकान्यूयदर्शयिष्यन्ति। अरहाषाष्ठ्मिनि न
वरक्षाभ्यमकुविद्यानाशः सर्वविघ्नविनायकमानानामत्रिःप्रत्यंगिनामहापमाजि
नाः। नाः सर्वाः सनाद्रिदिवंप्रतिकृतामिति। सहनाज्ञावर्त्तनष्टमि सनाद्रिदिवंप्रति
कृतमिति। कृतंकृतंप्रतिप्रतिकृतं। सर्वेर्यायथाषूत्रकावतगुरुकमिति। नक्षाध्यज्ञा
वनक्षानिवनक्षावनक्षानिनमांगुरुकीनक्षावनतगुरुकि। तीकृत्विष्यन्ति। सर्वबुद्धा
धिसत्वाधिष्ठानक्ष। सर्वकायवाङ्मनाहिरूपसन्तानाहिविसम्यगविश्वासानि।
सर्वबुद्धाधिसत्वानुग्रहतावानुग्रहिष्यन्ति। सर्वधर्मानांवेशनयंनस्यप्रतिरा
नंसर्वधर्मवेशनयंप्रतिरानंनत्वायसंहनिष्यन्ति। सर्वाहकुत्वरुपुरुषकवृक्षो
ध्वजयोर्तांधर्मांज्ञायाधर्मीबुद्धधर्मीरूपपुरुषमुखहनज्ञानयनयोयाजहिपुरुष

मया। आत्मा वंसवर्धनश्चापदशीयिष्यति। यत्र वृक्षा द्वापद्रुमा नाना यहा हानम्
कुमानमहं सत्रकाल्किंक्षयमहाकानन्दि कस्वनयमवनूटाकूयलहा नीमीद
हादिग्लाकपाद्यसंगमसमितमिति। सर्वदा सर्वाजिन्दिवंगकूनस्थिकूनः स
यादास्यनिषद्यास्यस्वयमाऊगुनः समाहितस्यासमाहितस्यचत्रकाकिनावकूजने
मध्यगतस्यावक्रोमनगत्रनिगमन्तिनगनाद्वहिः संनिवेशाः जनपदराष्ट्र
यिनिविषयः राजधानीगतस्यन्दुकीलवथ्यप्रधानीनगनद्वानवीथीराजमा
र्गश्चकुष्यथः इष्टकाक्रियथः नगनाकरायद्वानायद्वाकोपद्वानीयंपूर्वंगस्य
द्वालापूर्वद्वालाकुमध्यगतस्यावावकूनन्यामध्यगीविकन्दुभोगकूननदीवन
स्यामरुनंचनगहनंनगायगतस्यउस्थिकूस्यानस्थिकूस्यैस्यमकुस्यकिमन्यविका
राकुमकस्यकिनुग्वर्यविकानानासर्वदासर्वथापंबंनकावनगुफिकविष्यकि
राजिन्दिनकूपत्रंसस्त्यनंकविष्यकिायत्रान्यदवनागयकूगच्चीसत्रगनूतकि

न्नमहानगाः। ॐ सुखे नागकुमानि। मनुष्यामनुष्याॐ मि। प्रमादयः। यवान्यगृहनकृत
माहगदायनयायाश्वसफमानमायाग्वयहिंदीनाहसीपिनचस्ताः सर्वाः सहिताः। मिलि
ताः समग्राः पत्रिपूर्णाः ससेन्याः सतुरंगबलाः सपत्निवाराः सानुचराः सर्वनिक्षावन
दगुष्किकत्रिघान्कि। पत्रक्षेत्रस्य कायडाऊ बलं पुष्कपान्कि। आरोग्यबलमायुर्दहिः
स्वयसंहत्रिघान्कि। उपनामयिघान्कितीः॥ ॥चतुर्थचक्रस्थयंमनुसंसारस्यपदा
निनकविंशतिनकंमायि॥ २१ ॥अथनापक्रमचक्रस्यानुसंसारमधिकृत्याह॥ पुनर्नव
नवकपारंदावजधमस्यादि। ॐ मांनामसंगीतिनामचूजामहिंपुस्यहंप्रतिदिनं। अ
खंडसमादानंतस्थिःकृत्वत्रिगुहीकृत्यकंठगतामावहेघ्यति। पुस्तकंगतास्वाय भा
नॐ मिपंनपुवहेयिघान्कि। भगवतामहश्रीहानसत्वस्य नूयकायेन नचिनादवश्री
घुमवविनयेवसमुपादायति सत्वाशयवहाडहति। गगनतलगतायसर्वचूडवाधि
सत्वान्। नानानिर्मितनूपकायेःसहगतानडहति। नतस्यमहासत्वस्यायुकदावि

कथमपि इर्ज्जयायायमन ॥ उत्पद्यन्ति । नीचकुलापपत्तिर्न उत्पद्यन्ति । मनुष्यनीचकुलं
चण्डालादि । पुल्यन्कजनयदासस्कृदि पत्रु वृद्ध हीनप्रज्ञायम । मनुष्यापपत्तिर्न उत्पद्य
न्ति । अन्यमूकवधिरादिरा यानेन उत्पद्यन्ति । मिथ्यादृष्टिकुलमिति मिथ्यादृष्टिर्नास्तिक
दृष्टि । सर्वदर्शनानामूलिकारस्या । कुलं मिथ्यादृष्टिकुलं तत्रोपपत्तिर्न उत्पद्यन्ति । इ
वृक्षकषूद्धकृशषूनापपत्यन्ते । वृद्धोपादन दृष्टिनधर्मविमुखपत्रोद्धमाचरन्ति ।
वृद्धोपादविमुखतान दृष्टिनधर्मपत्रोद्धमाचरन उत्पद्यन्ति । दीर्घायुष्कषाभूयो
ह्यिकेवषूदवेषूनापपत्यन्ते । इति द्वितीयगाथासूत्रान्तकल्याणमुय । अथ चोक्ता
महिधर्मा । कल्यस्य इमु भागार्थं इति द्वादशनिर्ज्जम । दिवसा । सप्तमासाग्यवर्षा
णि । यथाक्रममिति । तषूचनापपत्यन्ते । यस्कषाया । सम्यग्दृष्टिकल्याय । पत्रिष्का
मलद्धा । कथनिष्कर्षं ल्यस्यानाकषद्धासनाचकषाया । ल्यस्य । तषूका
लषूनापपत्यन्ते । नाऊद्धाकृशौ उत्पद्यन्ते । सर्वाधिकनद्धानौ वसुदीनौ वे

कल्यं दानि डारुयं कृत्वा नरुविष्यति। अस्मिन्नाकाशस्या नानिन्दाश्यशो श्कीर्तिरुपयक्ष।
श्लोकादीनां गमार्थं कृत्वा संख्या कृत रुयं नरुविष्यति। सर्व जाति कुलगुण जातीसमान्
श्वरुविष्यति। समन्वागतं सर्वं नृपा सादिकनूपवर्णं ४ समन्वागतं श्वरुविष्यति। प्रिय
श्वरुविष्यति। सर्वसत्वानां मधुरुविष्यति। सर्वसत्वा इष्टवाक्यवान्। प्रियदर्शनं श्वरुविष्यति। लोकानां सत्वानां रुविष्यति। शुरुमाराग्रमादर्यवाक्यस्यासौ शुरुसौराग्रमादर्यवाक्
श्वलोकस्यरुविष्यति। यत्रयत्रोपपत्स्यते तत्र तत्र जातिस्मरुविष्यति। महाभाग श्वरुति
धनधान्यमहोपचिवान श्वरुति। बहुहस्त्यपचिजनसम्पत्या। अक्षयकोशः अक्षयपचिवान
श्वरुति। यावज्जीवमक्षयनूपधारुविष्यति। अगृद्धी त्रिभिर्नूपसत्रं ४ सर्वसत्वानामग्रगुणो
४ समन्वागतामुक्तारुविष्यति। प्रकृत्या स्वस्वभावेनैव वदयानेभिमागुणो ४ समन्वागतारु
विष्यति। चतुर्वुद्धविहारविहारी चरुविष्यति। स्मृतिमेधुज्ञान्यायाय बलपुद्धिविहारो ४
समन्वागतश्वरुविष्यति। सर्वथा शास्त्रुविहारनरावेयुल्या वाग्मी चरुविष्यति। स्यक्षूवाक्

स्यक्ष्मिधायी। अऽऽ३ऽ ऽ ऽ

नन्द्यमाह। अप्रमेयगुणसमन्वागतो मोमन्त्रमुखवर्यवाचीरुत्विष्यामि। अन्येन्द्रा प्र
मथेनवैप्रकाशेनवज्रनीयेर्गुणगणसमन्वागतारुत्विष्यामि। अश्विनादेववज्रपा
णेवज्रधरपरमार्थनामसंगीतिमन्त्रकल्पेनयुगलमुनि। प्रधानेन्द्रार्थः। अ
नन्तवसुसमुद्रपूर्णज्ञानसमाधिः द्विपुनर्नेद्वीपुनर्वुद्धगुणान्समुदानीयामि। नरु
नांसम्यक्नांविमलिसमाख्यमा अनल्पकल्याणपरिनिर्वाणधर्मासर्वसत्वानामनुरू
धर्मदेशकाधिष्ठितादशादिक्षुद्धमहेन्द्रिधर्मराजमुनि। पक्षमवज्रस्यमनुहांसा
नत्यदानिप्रकपक्षाहानजूकिता॥ ७१॥ ॐ यमसोवज्रपाशहवज्रधरेत्यानस्यावद
मिराजमुखस्यताः पक्षानुहांसानकीकृत्या। आर्यनामसंगीतिटीकायांनाममन्त्रावलोकिन्या
मनुहांसाधिकारोद्वादशमः॥ ॐ यनिदानांवस्यस्यवाधिचित्तवज्रस्यपन्नुरू
वज्रमादिबुद्धस्यहृदयपरिवारिनंतस्यमन्त्रविन्यासयधिकृत्वा॥ ॐ सर्वधर्मास्वा
भावविशुद्धवज्रअ आ अँ अः॥ अस्यानामसंगीतिमूलमन्त्रः॥ प्रकृतियनिर्शुद्धा

ः सर्वधर्मान् निष्कृत्य स्नानागारे वपवित्रशुद्धः कसर्वधर्मः स्वभावदयः। यद्गतसर्वत
थागतस्नानकायमः श्रियः पवित्रशुद्धिर्धर्मधातुस्वभावतामुपादायाभिषेकस्थानियावत्
॥ आः अः सर्वतथागतहृदयहृन्नस्त्रउँ हूँ श्रीः हे भगवन् स्नानमूर्द्धवाभिषेकमहावाचे
सर्वधर्मागमनामलसूर्यविशुद्धधर्मधातुस्नानगर्भ आः। आर्यनामसंगीतिमालामन्त्रः
॥ आर्यनामसंगीतिटीकायां नाममन्त्रार्थावलोकिन्यां पुस्तकक्रमन्त्रविन्यासाधिकार
सुखादशमः॥ ॥ अथदानीमुसंहारमुखेन भगवान् वज्रधरो हृविरचेर्वज्रपाणि
रिः सर्वनाथमित्यादर्शस्नानाभिषेकः। संवृतमिति समस्तस्नानसूर्यं भगवन्तमिति पुस्तक
स्नानस्वभावं तथागतमिति कृत्यानुष्ठानस्नानस्वभावं तमवमूर्द्धकुस्नानाभिषेकः
स्नानकमुनिं पुस्तके विदंवः। प्रावाचेति सम्बन्धः। अनुः अहः। अथवज्रधरः श्रीमान् हृ
दुः कृताञ्जलिः। प्रणम्यनाथसंवृतं भगवन्तं तथागतं। अन्योन्यं वहृविरचेना
रथेर्मुक्तेन्द्रवज्रपाणिरिः। समाहृत्य वाक्यानि। प्रावाचेति सम्बन्धः। अनुमादाम

मी सर्व मानवमूर्ध्नां संमूढ ॐ मि नाम्नामूपसंहानमाहात्म्यथा रुगवान् बुद्ध ४ स
मूढ ॐ ख्याप्रख्यावदेनत्यर्थं प्रायद नामसमीमि ४ कथिता लोकनायक ॐ मि
लोकानां नाथ लोकनायक ४ सकलजगद्दद्य बुद्ध नमस्ते ॥ ॥ अनुवरच्य ४
य ॐ अ ति वाग्य मानमनीयश्च नित्य हा ४ अ ॐ नीयनमामोन्यानमस्यपन्नमामुन्नमि
नमुवच्य ॐ मि ॥ ॥ सदवकानोलोकानां वदनार्हत्वात् । पूज्य ॐ मि ॐ मि सम्मि
नां पर्यंकगत ४ पूज्य उदाहृत ४ । रुगवांश्च म ॐ श्री ४ सर्वसिद्धोक्ष्यानगत्वात् । पूज्य ॐ
ख्यन । अ ति वाच्य ॐ मि मुख्यार्हत्वात् ॥ मानमनीयश्च नित्य हा ॐ मि । नित्य हा ४ सर्वदा
भावकादीनां मानमनीयत्वात् । अ ॐ नीयनम ॐ मि । यत्रि पूर्ध्वमुद्धात्वात् । म ॐ श्री न वस
र्वाधिसत्वानां मान्य ॐ मि । सर्वकथागतानां मान्यनमत्वात् । नमस्य ॐ मि मनुमूर्ध्नव
र्यानिधानं नमस्यत्वात् । अनुवचनमउल्लूरुत्वात् ॥ मुनूमि । सर्वर्षीसत्वानां मनू
भासनात् । सर्वकथागतहृदयविहारित्वाद्वसनुवरुगवान ॥ ॥ ऊर्ध्वा
कैकक्रमेगतिर्यामापर्यंकविक्रम ४ ऊर्विय ४ ऊर्ध्वमिय ४ पूर्न ४ षड्गति ४ षड्

नुस्मृतिमिति॥ ॥ तत्र तु लोके क्रमगतिमिति यदा लोकानां समाहारस्त्रि
लोकः। त्रिलोकभवं लोकं तस्मिन् लोकत्रयस्यैव क्रमस्य यदस्य गतिर्ज्ञानं तस्य
स्य सत्त्वं लोके क्रमगतिः। अनेन सहि माहात्म्यं तस्य भगवतः सीप्रदर्शितं। यामायर्य
कं विक्रमं शृणु। यामआकाशं तस्यायर्यकः। यामायर्यकः। तस्मिन् विक्रमः यत्र क्र
मायस्य सत्यामायर्यकं विक्रमः अनेन त्रयदनं तस्य भगवतः सत्यार्थक्रमानि। इदं॥ त्रि
विधं शृणु। वदत्रिदं दहनिमाहात्म्यं हृः सामलक्षणास्त्रिविधाः॥ ॥ तत्र
चिह्निकीदृशनीतिर्विकीलक्षणा वा तामधीमवलिवनिर्त्रिविधः। तत्स्वरूपः॥ ॥
सत्त्वरगवानर्थवायानत्रयसंग्रहीतं यिटकत्रयस्वरूपं विद्यात्रयं मधीमवलिवा।
अथवा सहियत्रचिलक्षणा नामवक्रयाहिलास्वरूपवलीनिर्त्रिविधः सत्त्वरजमियं
शृणु। वदत्रिदमवदर्दार्दुन्दारधायीरजमियउत्तमं। रगवाद्यमं॥ त्रीत्रयत्रिमित
महायानहृदसाध्यपनाशृणु मियं शृणु॥ पुनः शृणु मियुनस्यनमियुनं। तथा चार्कम
हालोस्यास्यायहृपवित्रं प्रथमं पृथिवी मेयं पवित्रं पवनं मंत्रं मन्त्रो। तं वाक्सा